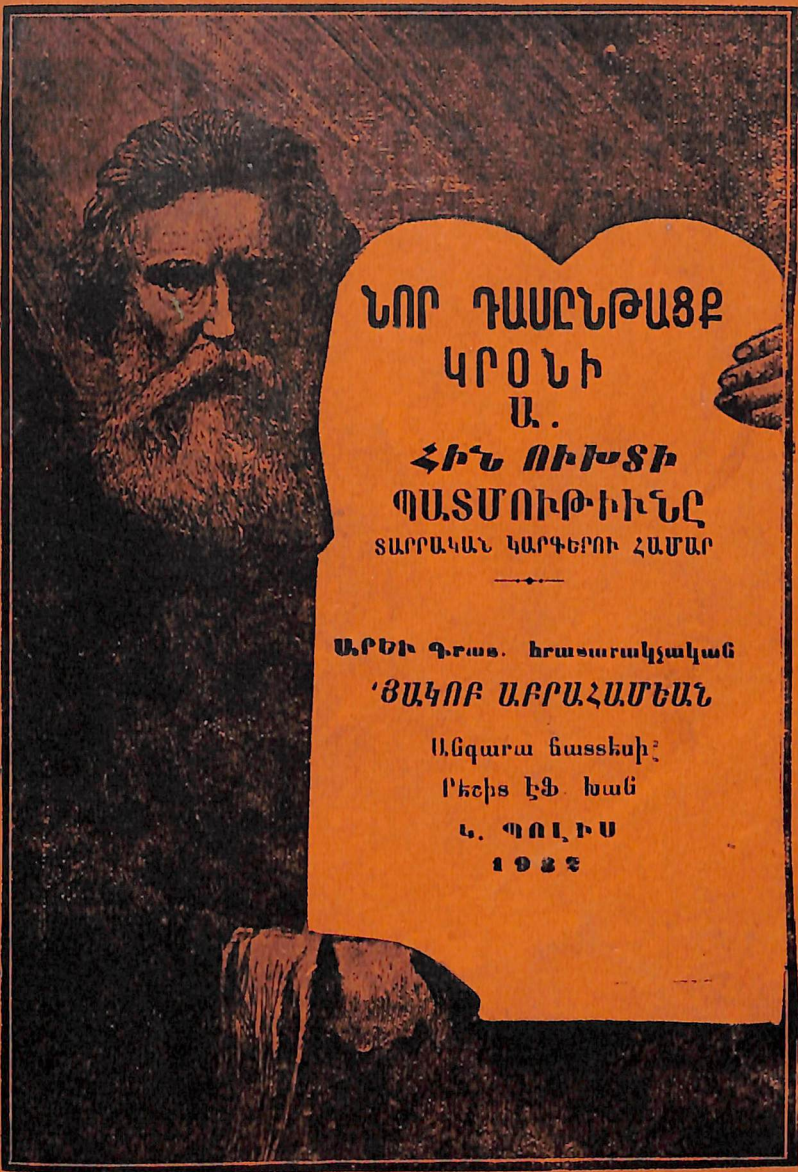

ՋԱՐՄԱՅՐ Ա. ՔԷՆՅ. ԿԵԶԻՐԵԱՆ

ՆՈՐ ԴԱՍԸՆԹԱՅԲ
ԿՐՕՆԻ
Ա.

ՀԻՆ ՈՒԽՏԻ
ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ
ՏԱՐԱԿԱՆ ԿԱՐԳԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

ԱՐԵՒ ԳՐԱՏ. ԻՐԱՆԱՐԱԿՅԱԿԱՆ
'ՅԱԿՈՒ ԱՐՐԱՀԱՄԵԱՆ

Անգարա հասկսի՝

Բեթս էֆ Խան

Կ. ՊՈԼԻՍ

1927

ՋԱՐԾԱՅՐ Ա. ՔԷՆՅ. ԿԵԶԻՐԵԱՆ

ՆՈՐ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔ
ԿՐՕՆԻ

Ա.

ՀԻՆ ՈՒԽՏԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

ՏԱՐՐԱԿԱՆ ԿԱՐԳԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

«ԱՐԵՒ» ԳՐԱՏՈՒՆ ԵՒ ՀՐԱՏԱՐԱԿՁԱԿԱՆ

ՅԱԿՈԲ ԱՐՐԱՀԱՄԵԱՆ

Պապը Ալի, Բեթե ԷՃ. Խան

Տպագր. Յ. Աբրահամեան

Կ. ՊՈԼԻՍ

1932

64 607/14 2.2 5/3

Կ Ա Ր Ե Ի Ո Ր

Գրօնի սոյն Դասընթացքը պատրաստելով, մեր նպատակը եղած է գոհացում տալ ստիպողական պահանջի մը:

Տարրական Ա. Կարգին համար, Սրբազան Պատմութեան Հին Ուխտի մասը աշխատած ենք բնել հնար եղածին չափ համառօտ, զգուշանալով մանրամասնութիւններէ, չստուարացնելու համար հատորը, բայց զանց չընելով ո եւ է կարեւոր կէտ:

Հին Ուխտի Պատմութեան ուսումը անհրաժեշտ է, պատրաստուելու համար նորին՝ Ս. Աւետարանի ուսման. Անիկա կարեւոր է նաեւ, իր մէջ պարունակած բարոյական մեծ մշմարտութիւններուն համար, որոնք իւրաքանչիւր դասի ընթացքին, խղճամիտ ուսուցչին կողմէ պիտի ցոյցուին, բացատրուին մանուկներուն՝ զիւրահասկնալի, պարզ լեզուով մը: Առ այս, զիւրութեան համար, հատորիկիս վերջը համառօտ թելադրութիւններ դրած ենք ուսուցիչներուն, որոնք ի հարկին պիտի գիտնան անոնցմէ օգտուիլ, նպատակայարմար հարցումներով մղելու համար աշակերտը որ հետաքրքրուի պատմուած դէպքերով, եւ կարենայ ինքը հանել բարոյականի գործնական դասեր:

Այս նպատակը ձեռք բերելու համար օգտակար պիտի ըլլայ, կարծենք, չհաւկադրել տղան որ թուրքալի պէս գոց ընէ իր դասը, այլ իրենց քով կարդալ զայն բարձրաժայն, ի հարկին բացատրելով տղոց՝ անհասկնալի բառ մը կամ նախադասութիւն մը, եթէ գտնուի, եւ թելադրել անոնց՝ որ իրենք ալ մէկ քանի անգամ կարդան մտամփոփ, պատմել կարենալու համար յետոյ նիւթը, եւ անկէ հանելու համար քաղուելիք բարոյական դասը:

Պատմական դէպքերու շարունակուող թելը չկորսնցնելու համար անհրաժեշտ է, սակայն, որ տղաք գոց ընեն իւրաքանչիւր շրջանի վերջ զրուած մէկ քանի տող ամփոփումներ:

Այս ուղղութեամբ դասաւանդուելով, կր յուսանք որ ներկայ դասգիրքը պիտի կրնայ ընծայել մեծ օգտակարութիւն, եւ մարգել տղան քրիստ. կրօնի եւ Հայ. եկեղեցւոյ փրկարար ճշմարտութիւններով:

Հոգ տարուած է սոյն հատորիկը ճոխացնելու գեղեցիկ եւ թելադրող պատկերներով, որոնք մեծ օթանդակ մը պիտի ըլլան նիւթին լաւ հասկցողութեան:

ՊԱՏՄԱՏԱՐԱՐ

ԵՐԿՈՒ ԻՕՍՔ

[ԵՐԿՐՈՐԴ ՏՊԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԱՌԹԻԻ]

Գործիս երկրորդ տպագրութեան առթիւ շնորհակալութեան պարտք մը ունինք վարժարանաց Պատ. տնօրէններուն եւ ուսուցիչներուն՝ այն համակիր ընդունելութեան համար զոր ընծայեցին Կրօնի այս Նոր Դաս-
ընթացքին։ Ասիկա զոհունակութիւն կը պատճառէ մեր սրտին, այն մտածումով որ անհրաժեշտ պահանջի մը կարելի եղածին չափ յաջողած ենք զոհացում տալ, տղուն խօսելով իր մտքի հասողութեան համապա-
տասխան լեզուով մը։

Սոյն Նոր տպագրութեան առթիւ, որ կը հրատարակուի թերեւ յաւե-
լումներով, պարտք կը համարինք Կրկին յանձնարարելու պատ. Կրօնու-
սոյցներուն, որ հոգ տանին թութակօրէն չսորվեցնելու տղոց՝ Կրօնի դա-
սերը, ոչ ալ իբրեւ պարզ պատմութեամբ զոց ընել տալու. այլ ջա-
նադիր ըլլան հետաքրքրել տղաքը եւ մղել զանոնք խորհրդածելու Ս.
Դրական պատմութեամբներու վրայ եւ անոնցմէ հանելու բարոյական
մեծ դասեր։

Հին Ուխտի Պատմութիւնը, այս կերպով ուսուցուելով, պիտի
կրնայ ըլլալ բարոյագիտական ընտիր դասագիրք մը, եւ աւաջնորդ մը
տղոց՝ աստուածահաճոյ, պարկեշտ եւ ուղիղ կեանքով մը ապրելու։

Դասագրքին վերջը դրուած թելադրութիւնները, այս տեսակէտով,
մեծապէս օգտակար պիտի կրնան ըլլալ ուսուցիչներուն։

ՊԱՏՐԱՍՏՈՂԸ

ԱՍՏՈՒԱԾ(*)

— Ո՞վ լուսափայլ արեգին
ձառագայթներ է սրւած
Եւ անբախանց գիւերին՝
Լուսին, ասդեր թանկագին .
— Մեր արարիչ Հայրն Աստուած։

— Անհուն երկնի կապոյս գոյն,
Եւ խոսին ո՞վ է սրւած
Այն կանանչն ուր փալփում
Յօդերն հանգչիլ գան այգուն .
— Մեր արարիչ Հայրն Աստուած։

— Ո՞վ հոսաւէս պուրակին
Շուք, եւ թռչնոյն է սրւած
Այն փետուրներ փափկագին,
Որով սլանայ նա երկին .
— Մեր արարիչ Հայրն Աստուած

— Ո՞վ աշխարհիս մինչեւ ցարդ՝
Ամէն պիտոյն է սրւած,
Մերկ դաշին իսկ՝ իբրեւ զարդ՝
Տալով շուշան, յամիկ, վարդ .
— Մեր արարիչ Հայրն Աստուած։

(*) Հասոյիս իբրեւ նախամուտ դրուած այս ֆերուածը կը յոնձնա-
շարուի զոց թեւ իսկ տղան, արտասանուելու համար։

Ո՞վ քեզ զրգուող բարի մօր՝
Այն վեհ գորովն է տրած.
Որով վրադ ամէն օր
Կը գուրգուրայ սիրով նոր
— Մեր արարիչ Հայրն Աստուած:

— Ո՞վ քաղցրահամ, գեղունակ
Քեզ պրտուղներ է տրած,
Եւ այն հաւն որ շարունակ
Լընու փոքրիկ քո պրնակ.
— Մեր արարիչ Հայրն Աստուած:

— Երբ սուրբ սիրով, ջինջ միտքով,
Գիշերն երթաւ՝ պատրաստուած
Մահինդ հանգչիլ անխրոով,
Ո՞վ կը հսկէ գլխուդ քով.
— Մեր արարիչ Հայրն Աստուած:

Ա. ՓԱՆՈՍԵԱՆ

ԱՐԱՐՁԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆ

Աստուած ըսաւ, քող լոյս ըլլայ եւ լոյսը ելաւ.

ՀԻՆ ՈՒԽՏԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

Ա Ռ Ա Ջ Ի Ն Շ Ր Ջ Ա Ն

ԱՇԽԱՐՀԻ ՍՏԵՂԾՈՒԵԼԷՆ ՄԻՆՁԵՒ ԶՐՀԵՂԵՂ

(4963 — 3308 ԳՐԻՍՏՈՍԷ ԱՌԱՋ)

ԱՇԽԱՐՀԻ ՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆԸ

Յաւիտենական եւ ամենաբարին Աստուած սկիզբէն ստեղծեց երկինքն ու երկիրը: Ան ամէն բան ոչինչէն ստեղծեց իր ամենակարող խօսքովը: Բայց երկիրը անպատրաստ էր եւ խաւարով պատած:

Վեց օրէն ստեղծեց Աստուած այս աշխարհը:

Առաջին օրը ըսաւ, «Թող լոյս ըլլայ», ու լոյսը եղաւ: Եւ Աստուած զատեց լոյսը խաւարէն, լոյսին անունը դրաւ ցօրեկ, եւ խաւարին անունը՝ գիշեր:

Երկրորդ օրը ստեղծեց երկինքի Հաստատութիւնը, երկնականար:

Երրորդ օրը հրամայեց որ ջուրերը մէկ տեղ մը հաւաքուին եւ ծով կոչեց, եւ ցամաքին անունը դրաւ երկիր: Նաեւ հրամայեց որ հողը բուսցընէ ամէն տեսակ տունկեր, ծաղիկներ ու ծառեր:

Չորրորդ օրը Աստուած ստեղծեց արեւը, լուսինը եւ ասղերը:

Հինգերորդ օրը ստեղծեց ձուկերը որ կը լողան ջուրին մէջ, եւ բուշունները որոնք կը թռչին օդին մէջ:

Վեցերորդ օրը ստեղծեց երկրի վրայ գտնուած բոլոր
չորքոտանի կենդանիները, գազանները և սողունները:

Ամէնէն վերջը մարդը ստեղծեց Աստուած իր պատ-
կերին նման: Երկրէն հող առաւ և անով կազմեց մարդուն
մարմինը. երեսին փչեց իր աստուածային շունչը, անմահ
հոգի մը տալու համար անոր. անունը դրաւ Ադամ, և կա-
րող ըրաւ զայն իշխելու ծովու ձուկերուն, երկնքի թռու-
չուններուն և երկրի անասուններուն ու սողուններուն:

Աստուած խորունկ փուն մը տուաւ Ադամին, և անոր
մէկ կողէն ստեղծեց կինը:

Աստուած խորունկ փուն մը տուաւ Ադամին, և քնա-
ցած միջոցին անոր մէկ կողէն ստեղծեց կինը զոր Ադամին
տուաւ իբրեւ օգնական: Այս առաջին կնոջ անունը դրե-
ռեցաւ Եւա:

Եօթներորդ օրը Աստուած, ստեղծագործութիւնը աւար-
տելէ ետքը, հանգչեցաւ, և օրհնեց այդ օրը: Ասոր յիշա-
տակին է որ Շաբաթը հանգիստի օր եղաւ Հին աշխինքն
հրէական Օրէնքին մէջ, և Կիրակին՝ Նոր, աշխինքն քրիս-
տոնէական Օրէնքին մէջ:

ԴՐԱՅՏ. — ԱԴԱՄ ԵՒ ԵՎԱՅԻ ԱՆՀԱՉԱՆԴՈՒԹԻՒՆԸ

Աստուած Ադամն ու Եւան դրաւ սքանչելի պարտէզի
մը մէջ, որ դրախտ կոչուեցաւ: Այս պարտէզին մէջ կային
զեղեցիկ ծառեր որոնք հիանալի պտուղներ ունէին: Այդ
ծառերուն մէջ կը գտնուէր նաեւ բարիի ու չարի գիտու-
թեան ծառը:

Աստուած ըսաւ մարդուն.

— Դրախտի բոլոր ծառերու պտուղներէն կրնաք ու-
տել, բայց պէտք չէ ուտէք բարիի ու չարի գիտութեան
ծառէն. որովհետեւ եթէ ուտէք պիտի մեռնիք:

Ադամ ու Եւա անմեղ ու երջանիկ կ'ապրէին զրախ-
տին մէջ: Բայց սատանան, որ առաջ հրեշտակ մըն էր և
իւր հպարտութեան պատճառով անիծուած ու վռնտուած էր
երկինքէն, նախանձեցաւ մարդուն և անոր ընկերուհիին
երջանկութենէն, և բոլոր կենդանիներուն մէջ ամէնէն խո-
րամանկը եղող օձին կերպարանքը առնելով, երեցաւ Եւային
և զայն խաբեց ըսելով.

— Եթէ արգիլուած ծառին պտուղէն ուտէք, ոչ թէ
պիտի մեռնիք, այլ Աստուծոյ պէս պիտի ըլլաք, բարին
ու չարը ճանչնալով:

Եւա խաբուեցաւ, փրցուց պտուղէն ու կերաւ: Յետոյ
Ադամին ալ տուաւ, և ան ալ կերաւ:

Այս անհնազանդութենէն անմիջապէս ետքը Ադամ ու
Եւա լսեցին Աստուծոյ ոսկածայնր զրախտին մէջ: Իրենց
գործած յանցանքէն ամէցան ու պահուրտեցան:

— Ո՞ւր ես, Ադամ, հարցուց Տէրը:

— Կը վախճամ, և անոր համար ծածկուեցայ, պատասխանեց Ադամ:

— Արդեօք կերա՞ր արգիլուած պտուղէն, կրկին հարցուց Աստուած:

— Կինը որ ինձի տուիր, ան տուաւ ու կերայ:

— Այդ ի՞նչ ըրիր, հարցուց Տէրը Եւային:

— Օձը զիս խաբեց և ես ալ կերայ, պատասխանեց Կինը:

Այն ժամանակ Աստուած պատժեց մեղաւորները:

Օձին ըսաւ. «Անիծուած ըլլաս բոլոր կենդանիներուն մէջ, փորիդ վրայ սողաս, և հող ուտես ամբողջ կեանքիդ մէջ: Թշնամութիւն պիտի դնեմ քու և այդ կնոջ մէջտեղ, քու սերունդիդ և անոր սերունդին մէջտեղ. ան բուզլուխդ պիտի ջախջախէ և դուն անոր դարչապտըր պիտի խայթես:»

Եւայի ըսաւ. «Յու ցաւերդ պիտի շատցնեմ, և քու ամուսինիդ իշխանութեանը տակ պիտի ըլլես:»

Ու վերջապէս Ադամին ըսաւ. «Ճակսիդ ֆրսիմֆովր պիտի ուտես քու հացդ: Հող էիք ու հող պիտի դառնաք:»

Այն ատեն Աստուած դրախտէն վճռեց Ադամն ու Եւան, և հրեղէն սուրով զինուած հրեշտակ մը պահապան դրաւ, անոնց մուտքը արգիլելու համար:

* *

Գիտելիք. — Ադամի մեղքը տարածուեցաւ ամբողջ մարդկային սերունդին վրայ. այնպէս որ բոլոր մարդիկ որ կը ծնին, դատապարտուած են մահուան պատիժին. այդ մեղքը կը կոչուի սկզբնական մեղք

Բայց Աստուծոյ օձին ուղղած խօսքը թէ «ան (Կինը) գլուխդ պիտի ջախջախէ», կը պարունակէ իր մէջ Փրկչին խոստումը, որ երկար դարեր ետքը կատարուեցաւ, Ս. Կոյս Մարիամէն ծնելով ՅԻՍՈՒՍ ՔՐԻՍՏՈՍ, որ յաղթեց Սատանային, և յաւիտենական կեանք շնորհեց իրեն հաւատացողներուն:

Կ Ա Յ Է Ն ԵՒ Ա Բ Է Լ

Դրախտէն հանուելէ ետքը, Ադամ ու Եւա երկու զաւակ ունեցան, Կայէն և Աբել: Կայէն երկրագործ էր, Աբել՝ խաշնարած:

Երկու եղբայրները անգամ մը զոհ մատուցին Աստուծոյ. Կայէն դաշտի պտուղներէն, և Աբել իր ամէնէն աղւոր զանուկներէն: Աբելի զոհը հաճելի եղաւ Աստուծոյ: Բայց այնպէս չեղաւ Կայէնի համար, որովհետեւ անոր սիրտը մաքուր չէր: Այդ վայրկեանէն Կայէն սկսաւ նախանձիլ իր եղբորմէն:

— Ինչո՞ւ կը նախանձիս քու եղբորմէյ, ըսաւ Աստուած Կայէնի. բարիք գործէ և պիտի վարձատրուիս, եթէ չար գործես, կը պատժուիս:

Բայց Կայէն չխրատուեցաւ Աստուծոյ աղաքարու թեկէն. ուս պահեց սրտին մէջ և օր մը ըսաւ եղբորը:

— Եկո՛ւր, միասին զաշտ երթանք:

Կայէն յարձակեցաւ Աբելի վրայ եւ սպաննեց զայն

Երկուքը մէկտեղ դուրս ելան, և երբ հեռացան, Կայէն յարձակեցաւ Աբելի վրայ և սպաննեց զայն:

Այն ատեն Տէրը երեւցաւ Կայէնի և հարցուց անոր.

— Ո՛ւր է եղբայրդ:

— Չգիտեմ, միթէ անոր պահապա՞նն եմ ես, պատաս-
խանեց Կայէն:

— Ի՞նչ ըրիր, Կայէ՛ն, ըսաւ Աստուած. եղբօրդ
արիւնը կը բողբոջէ ինծի. անիծեալ ըլլաս երկրի վրայ.
քու մշակած ագարակդ պտուղ չտայ. թափառական պըտը-
տիս աշխարհիս մէջ:

Կայէն, խիղճէն տանջուած, փախաւ, ա՛լ յոյս չունե-
ցաւով ներումի:

Իր յաջորդները, Կայէնի նմանելով չար սերունդ մը
կազմեցին, և մարդոց որդիներ կոչուեցան:

Ս է Թ

Աբէլի մահէն ետքը Ադամ ուրիշ զաւակ մը ունեցաւ
Սեթ անուանով, որ նշանաւոր եղաւ իր բարեպաշտութեամբ:

Սէթի սերունդները Աստուծոյ որդիները կոչուելու պա-
տիւին արժանացան, մինչեւ այն օրը որ մարդոց որդինե-
րուն, այն է Կայէնի սերունդներուն խառնուելով անոնց
հօփ չար եղան:

ԱՄՓՈՓՈՒՄ ԱՌԱՋԻՆ ՇՐՋԱՆԻՆ

Ա. — Աստուած վեց օրէն ստեղծեց աշխարհը: Առաջին
մարդը՝ Ադամ՝ ստեղծեց հողէն, եւ անոր ընկերուհի մը
ստաւ, եւաւ:

Ադամ ու եւաւ որոնք Դեպարտիս մէջ դրուած էին, ան.
հնազանդ գնուեցան Աստուծոյ, եւ վնասուեցան Դեպարտիսէն:
Այս պատճառով մահուան պատիժի ենթարկուեցան, եւ աշ-
խարհիս դատարարուեցան:

Բ. — Ադամի զաւակը՝ Կայէն՝ նախանշելով իր եղբօր,
Աբէլին, զարկաւ սպաննեց գայն:

Գ. — Մարդիկ ցրուեցան աշխարհի մէջ, եւ ի վերջոյ
չար եղան:

ԵՐԿՐՈՐԴ ՇՐՋԱՆ

ՋՐՀԵՂԵՂԷՆ ՄԻՆՉԵՒ ԱԲՐԱՀԱՄՈՒ ԿՈՉՈՒՄԸ

(3308 — 2296 Բ: Ա.)

Ն Ո Յ Ե Ի Ջ Ր Հ Ե Ղ Ե Ղ Ը

Կայէնի և Սէթի սերունդները հետզհետէ շատցան
երկրի վրայ: Ասոնք հսկաներ էին և երկար կ'ապրէին:
Անոնց չարութիւնը այնքան սաստկացաւ որ Աստուած բար-
կացաւ, և ո՛րչեց մարդիկը ջնջել երկրի երեսէն ջրհե-
ղելով մը:

Բայց Սէթի սերունդէն մէկը կար, Նոյ, որ բարի և
արդար մնացած էր. ուստի շնորհ գտաւ Աստուծոյ առջեւ,
և Անոր հրամանով Տապան մը շինեց նաւի ձեւով, ու անոր
մէջ մտցուց բոլոր թռչուններէն և կենդանիներէն մէյմէկ
զոյգ, անոնց ցեղը պահպանելու համար երկրի վրայ:

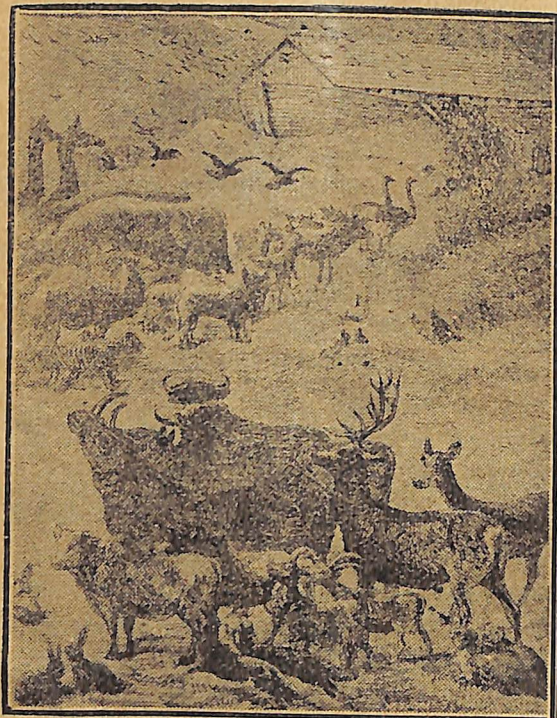
Նոյ եւս Տապանը մտաւ, նաեւ իր կինը և երեք զա-
ւակները, որոնք էին Սեմ, Բամ և Յաբեթ, և ասոնց
կիները:

Այն ատեն քառասուն օր և քառասուն գիշեր սա-
տիկ անձրեւ տեղաց, ջուրերը բարձրացան ամէն կողմ,
այն սատիճան որ բարձր լեռներուն զագաթներն ալ ջու-
րին տակ մնացին, և մարդ ու անասուն բոլորն ալ խեղ-
դուեցան:

Ազատուեցաւ միայն Տապանը, որ ջուրերուն վրայ
ծփալ սկսաւ:

Հարիւր յիսուն օր ետքը ջուրերը սկսան կամայ կա-
մաց ցածնալ, և Նոյի Տապանը կեցաւ բարձր լեռան մը

վրայ: Այն ատեն Նոյ պատուհանը բացաւ և ազոաւ մը
թոցուց: Ազոաւը չվերադարձաւ: Եօթը օր ետքը աղաւնի
մը թոցուց: Բայց որովհետեւ ան հանգչելու տեղ չգտաւ,
եւ դարձաւ: Նոյ եօթը օր ալ սպասեց, և երկրորդ անգամ

Նոյ տապանը մեզուց բոլոր բուռններէն եւ կենդանիներէն
մէյմէկ գոյգ:

թոցուց աղաւնին, որ այս անգամ ալ եւս դարձաւ, բայց
բերանը ձիթենիի կանաչ ձիւղ մը բռնած:

Նոյ հասկեցաւ թէ ջուրերը երկրիս երեսէն ցամքիլ սկսած
են: Ուստի զուրս ելաւ ծաղանէն, կնոջը, զաւակներուն
և հարսերուն հետ, մօտ տարի մը այնտեղ մնալէ ետքը:

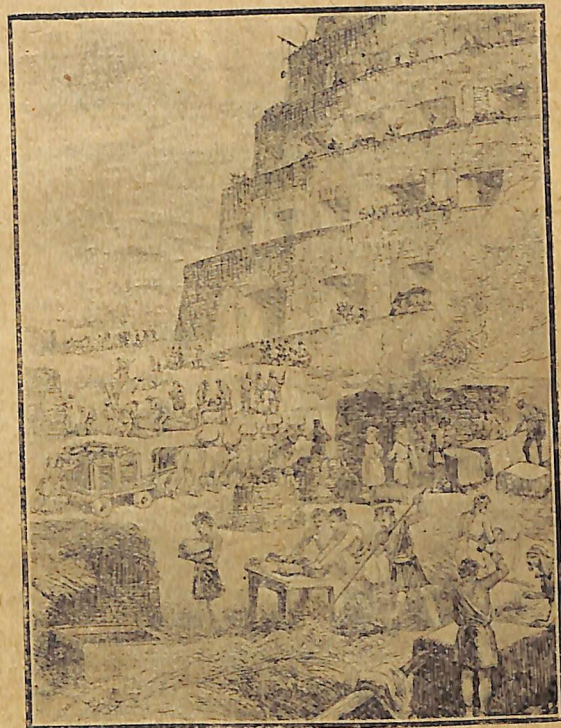
Իր առաջին գործը եղաւ սեղան մը շինել և զոհ մա-

տուցանել Աստուծոյ: Ասիկա հաճիլի եղաւ Տիրոջը. ուստի
օրհնեց Նոյ նահապետը, և խոստացաւ որ այնուհետեւ ջրը
հեղեղ չպիտի ընէ, և այս ուխտին իբրեւ նշան Ծիւանի
գօտին ցուցուց երկնակամարին վրայ:

Ջրհեղեղէն ետքը Նոյ երկրագործութեամբ զբաղեցաւ,
և այգի անկեց:

Մեծաւ խոր ծերութեան մէջ, 950 տարեկան:

(Մարդիկ, ջրհեղեղէն առաջ, շատ երկար կ'ապրէին,
գրեթէ հազար տարի, և հուժկու, քաջասողջ կազմուածք մը
ունէին: Ասիկա պատճառ եղած է որ ժողովուրդը շուտով
աճի և լեցնէ երկիրը, և անաղարտ պահուին երկար ատեն
սկիզբէն Աստուծոյ յայտնած ճշմարտութիւնները):

Բաբելոնի առաւակաւնութիւնը.

ԱՇՏԱՐԱԿԱՇԻՆՈՒԹԻՒՆԸ

Նոյի երեք զաւակները, Սեմ, Բամ և Յաբեթ, զաւակներ և թոռներ ունեցան, և տարիներու ընթացքին իրենց սերունդները շատցան: Ուստի իրենց գտնուած երկրամասէն չուեցին զէպի հեռուները: Եփրատ և Տիգրիս գետերուն մէջտեղ ընդարձակ դաշտի մը հանդըպեցան, որուն անունն էր Սենաար:

Այն տանն մարդիկ ամէնքը մէկ լեզու կը խօսէին: Իրարու ըսին.

— Եկէ՛ք, մինչեւ երկինք բանձրացող աշտարակ մը շինենք, և երբ ջրհեղեղ ըլլայ անոր վրայ ելլենք:

Աշտարակը շինել սկսան, և բաւական բարձրացած էր երբ Աստուած, պատժելու համար մարդոց յիմար հպարտութիւնը, խառնակեց անոնց լեզուն, այնպէս որ մարդիկ իրարու լեզու չհասկցան, և շինութիւնը կիսատ մնաց:

Այս զէպքին ի յիշատակ աշտարակը կոչուեցաւ Բաբելոն, որ կը նշանակէ խառնակութիւն:

Ու մարդիկ ցրուեցան աշխարհի զանազան կողմերը:

Սեմի սերունդը Ասիա մնաց:

Բամի սերունդը գնաց Ափրիկէ հաստատուեցաւ:

Իսկ Յաբեթի սերունդը եւրոպա անցաւ:

ԱՄՓՈՓՈՒՄ Բ. ՇՐՋԱՆԻ

Աստուծոյ հրամանով, Նոյ նահապետ սապան մը շինեց, ուր մեցուց բոլոր կենդանիներէն մեյմէկ գոյգ: Յետոյ ինք ալ մտաւ հոն, իր զաւակներուն եւ հարսներուն հետ:

Ջրհեղեղին հետեւանով երկիրը ծածկուեցաւ ջուրով, սապանին մէջ գտնուողներէն դուրս ամէն ինչ կորուսի մասնուեցաւ:

Ջուրերը փառուելէ ետք Նոյ սապանէն ելաւ, եւ նահապետ եղաւ բազմաթիւ սերունդներու:

Մարդիկ ցրուելէ առաջ ուզեցին շինել Բաբելոնի աշտարակը, երկրորդ ջրհեղեղէ մը ազատելու համար, բայց Աստուած պատժեց անոնց ամբարտաւանութիւնը, եւ հարկադրեց որ իրարմէ բաժնուին:

ԵՐՐՈՐԴ ՇՐՋԱՆ

ԱՅՐԱՀԱՄԷՆ ՄԻՆՉԵՒ ԵԳԻՊՏՈՍԷՆ ԵԼՔԸ

(2206 — 1645 Բ. Ա.)

Ա. — ԱՅՐԱՀԱՄ

ԱՅՐԱՀԱՄԻ ԿՈՉՈՒՄԸ

Ջրհեղեղի պատիժը խրատ չեղաւ մարդոց, որոնք նոյն սկսան չարութեան մէջ իյնալ և կուռք պաշտել:

Կռապաշտութիւնը՝ փոխանակ ճշմարիտ Աստուծոյ, արարածները պաշտելն էր. ինչպէս արեւը, արձան մը կամ մարդ մը եւն. իբրեւ Աստուած պաշտելը: Կը կարծուի թէ ստեղծագործութեան յաջորդող առաջին զարերուն մէջ մարդիկ չկորսնցուցին ճշմարիտ Աստուծոյ գաղափարը, և թէ Ջրհեղեղի սոսկալի պատիժը առաջ բերող ոճիրները ծնունդ առին անոնց սրտի ապականութենէն միայն:

Բայց աշտարակաշինութեան հետեւանքով ցրուելէն ետքը, մարդիկ մոռնալով իրենց հայրերուն Աստուծոյ, սկսան պաշտել ստորին արարածներ և կուռքեր, ինչ որ երկինքն ու երկիրը ստեղծող Արարչին միայն պէտք է որ ընէին:

Աստուած ուզեց որ նեմարիս կրօնքը պաշտող ժողովուրդ մը գտնուի: Ուստի այս ժողովուրդին նահապետը ըլլալու համար ընտրեց Աբրահամ անունով բարեպաշտ մարդ մը:

Եւ անոր երեւալով ըսաւ.

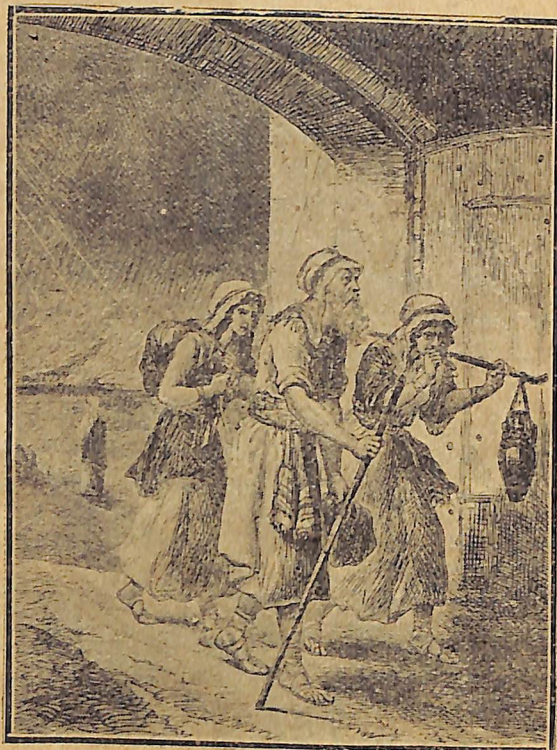
— Ելիր քու երկրէդ՝ Բաղդիասանէն ու գնա Քանաւու երկիրը: Այդտեղ մեծ ազգի մը նահապետը պիտի ըլլաս դուն. պիտի օրհնեմ քեզ, և ցեղէդ պիտի ծնի Ան, որով պիտի օրհնուի բոլոր աշխարհ:

Այն տանն Աբրահամ եթանասուն և հինգ տարեկան էր. հնազանդեցաւ Աստուծոյ կամքին, և գնաց Քանանու

երկիրը, միասին առնելով իր կինը՝ Սաուա, և իր եղբորորդին՝ Ղովս:

Թէ՛ Աբրահամ և թէ՛ Ղովա հարուստ մարդիկ էին, և ունէին ոչխարի և արջառի հօտեր, ոսկի և արծաթ:

Երբ Քանան հասան, ժամանակ մը իրարու մօտ բնակեցան: Բայց երկիրը փոքր էր, և չէր բաւեր հօտերուն: շատ անգամ կռիւներ կը պատահէին Աբրահամի և Ղովաի հովիւներուն միջեւ: Ուստի Աբրահամի առաջարկութեամբ սիրով բաժնուեցան իրարմէ: Ղովա գնաց հաստատուեցաւ Յորդանան գետին պողաւէտ և ջրաշատ հո-

Ղովս և աղջիկները կը փախչին Սոդոմէն:

վիտը: Իսկ Աբրահամի մնաց Քեբրոնի մօտ Մամբրէի անառոր, ուր բնակեցաւ:

Ղովաի վրանները կը տարածուէին մինչև Սոդոմ քաղաքը, որուն բնակիչները շատ չար մարդիկ էին, և Աստուծոյ ճամբէն չէին երթար:

ՍՈԴՈՄ ԵՒ ԳՈՄՈՐ ՔԱՂԱՔՆԵՐՈՒՆ ԿՈՐԾԱՆՈՒՄԸ

Աստուծոյ կողմէ զրկուած երկու հրեշտակներ օր մը Էրեւցան Ղովաի և բռնին.

— Տէրը բարկացած է, տեսնելով Սոդոմի քաղաքացիներուն չարութիւնը և անկարգութիւնը. ուստի որոշած է կործանել այս քաղաքը: Աճապարեցէք ասկէ հեռանալու, առանց ձեր ետին նայելու. չըլլայ որ դուք ալ կորսուիք անոնց հետ:

Ղովա հնազանդեցաւ: Աստուծոյ արեւը ծագելուն պէս հեռացաւ քաղաքէն, միասին առնելով կինը և երկու աղջիկները:

Հաղիւ թէ քաղաքէն հեռացած էին, ծծումբի և կրակի անձրեւ մը տեղաց, և կործանեց ոչնչացուց Սոդոմ և Գոմոր քաղաքները և ուրիշ յանցապարտ երկու քաղաքներ:

Մինչ Ղովա կը փախչէր, իր կինը՝ մոռնալով հրեշտակին պատուէրը, ետին դարձաւ՝ նայելու կործանուող քաղաքներուն, բայց նոյն վայրկեանին ալի արձան մը դարձաւ:

Ի Ս Ա Հ Ա Կ Ի Ծ Ն Ո Ւ Ն Դ Ը

Աստուած Աբրահամի խոստացած էր բազմաթիւ սերունդի մը նահապետ ընել զայն. բայց Աբրահամ զաւակ չունէր:

Օր մը Տէրը երեւցաւ Աբրահամի, և յայտնեց թէ իր կնոջմէն՝ Սառայէն զաւակ մը պիտի ունենայ:

Հակառակ Աբրահամի և Սառայի ծերութեան, Աստուծոյ խոստումը կատարուեցաւ և Սառա զաւակ մը ծնաւ, որ Իսահակ կոչուեցաւ:

Տարիներ անցան: Իսահակ մեծցաւ և պատանի մը հղաւ:

Աստուած ուզելով փորձել Աբրահամի հաւատքը, ըսաւ անոր:

— Ա՛ռ քու սիրելի զաւակդ, և ինծի համար ողջակէզ ըրէ զայն:

Աբրահամ չվարանեցաւ: Հնազանդեցաւ Աստուծոյ հրամանին: Փայտը Իսահակի կոնակը տուաւ, ողջակէզի կրակը և սուրն ալ ինք առաւ, և երկուքը մէկէն ճամբաց ելան զէպի այն լեռը, որ Տիրոջը կողմէ որոշուած էր:

Երբ միասին կ'երթային, Իսահակ հարցուց հօրը.

— Ահա՛ փայտը և ահա՛ զոհի կրակը, բայց ո՞ւր է ողջակէզ ըլլալիք ոչխարը:

— Աստուած կը հոգայ, զաւա՛կս, պատասխանեց Աբրահամ:

Աբրահամ կը տանի Իսահակը զոհելու:

— Ձեռքդ փաշէ. Աբրահամ:

Երբ որոշուած տեղը հասան, Աբրահամ սեղան մը շինեց, փայտերը չարեց, զաւակն ալ կապելով վրան հանեց: Ճիշտ այն վայրկեանին որ սուրը քաշելով պիտի զարնէր, հրեշտակ մը երեւցաւ իրեն ու գոչեց.

— Ձեռքդ ետ քաշէ, Աբրահա՛մ, հիմա գիացայ որ Աստուծոյ կը վախնաս, որովհետեւ քու մէկ հատիկ որդիդ չխնայեցիր:

Արրահամ աչքերը վեր առաւ, և ծառի մը ճիւղերուն մէջ խոյ մը տեսաւ եղջիւրներէն կախուած, առաւ զայն ու մորթեց իսահակին տեղ:

Արրահամի այս հաւատքին և հնազանդութեան համար Աստուած օրհնեց զինքը, և խոստացաւ որ անոր սերունդը մեծ աղգ մը ընէ, և Աբխարնի Փրկիչը զայ աղղկէն:

Արրահամ կոչուեցաւ Հաւատացեալներու հայր:

Եղիազար և Ռեբեկա:

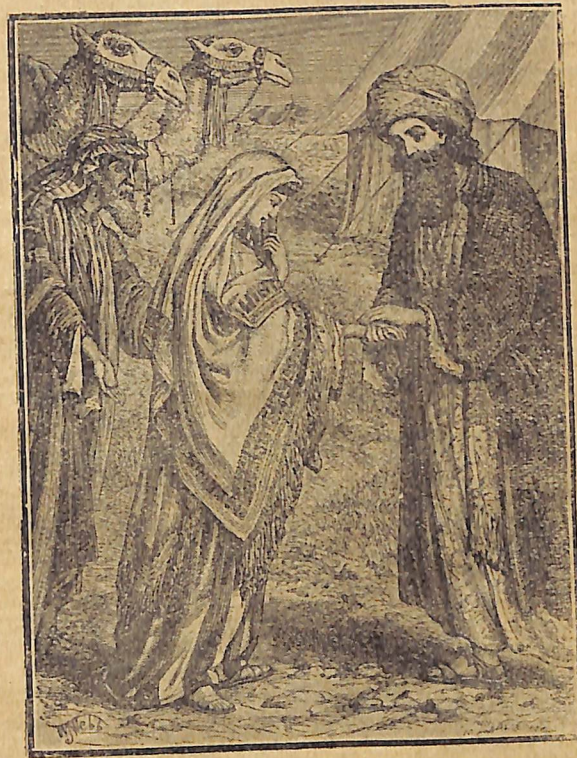
Ի Ս Ս Ն Ա Կ Ի Ա Մ Ո Ի Ս Ն Ո Ի Թ Ի Ի Ն Ը

Սառայի մեռնելէն ետքը, Արրահամ իր Եղիազար ծառան Միջագետքի իր ազգականներուն մօտ զրկեց, որպէսզի իսահակի համար կին մը բերէ անկէ:

Եղիազար ճամբայ ելաւ, միասին տանելով շատ մը թանկագին ընծաներ:

Միջագետք հասնելուն, կանգ առաւ ջրհորի մը մօտ: Իրիկուն էր, այն ժամուն որ ամէն կողմէ կիները կուգային ջուր առնելու:

Եղիազար այսպէս աղօթեց Աստուծոյ. — «Ո՛վ Տէր, այն

Իսահակ և Ռեբեկա

աղջիկը ուրկէ ջուր ուղեմ, և ան թէ՛ ինծի և թէ՛ ուղտերուս տայ, թող ան ըլլայ Իսահակի համար որոշուած կրնը»:

Հաղիւ թէ այս աղօթքը ըրած էր, երբ խիստ գեղեցիկ աղջիկ մը եկաւ սափորը ուսին, հորէն ջուր առնելու: Երբ սափորը լեցուց: Եղիազար ջուր ուղեց անկէ:

— Տէր իմ, ըսաւ աղջիկը, ուղտերուդ ալ ջուր քաշեմ: Այս ըսելով սափորը անոր ներկայացուց և ջուրով լեցուց այն տաշտը ուրկէ կենդանիները ջուր կը խմէին:

Աղջկան այս բարեկիրթ և յարգալից վարմունքը գոհ թողուց Եղիազարը, որ հարցափորձեց զայն, և տեղեկացաւ թէ ան Ռեբեկա կը կոչուի, աղջիկն է Բաթմուէլի, և թոռն է Աբրահամի եղբօր:

Եղիազար փառք տուաւ Աստուծոյ որ զինքը այսպէս շիտակ առաջնորդած էր, և Ռեբեկայի հրաւերով զնաց անոր ծնողքին տունը ու յայտնեց իր ճամբորդութեան նպատակը:

— Աստուծոյ կամքն է, չենք կրնար հակառակիլ, ըսին Ռեբեկայի ծնողքը: Ահա՛ Ռեբեկան, թո՛ղ զայ քեզի հետ, ամուսնանալու քու տիրոջդ որդիին հետ:

Այն ատեն Եղիազար ոսկի օղիւր և ապարանջաններ հանեց և Ռեբեկայի նուիրեց: Նուէրներ տուաւ նաև Ռեբեկայի մօրը, և եղբօրը՝ Լաբանի:

Յաջորդ օրը Եղիազար Ռեբեկայի հետ մեկնեցաւ Քանանու երկիրը:

Աբրահամ օրհնեց իր որդիին՝ Իսահակի ամուսնութիւնը Ռեբեկայի հետ:

Քանի մը տարի ետքը Աբրահամ 175 տարեկան հասակին մեռաւ, Աստուծոյ օրհնութիւններով լեցուած:

Բ.— Ի Ս Ա Ն Ա Կ

ԵՍԱԻ ԵՒ ՅԱԿՈԲ

Ամուսնութենէն քսան տարի ետքը, Իսահակ երկու զաւակ ունեցաւ: Մեծին անունն էր Եսաւ, իսկ սղտիկին անունը՝ Յակոբ:

Անդրանիկ զաւակը՝ Եսաւ՝ մազոտ էր և որսորդութիւն կ'ընէր. իսկ Յակոբ՝ հեղ և փափուկ էր, մօրը քով կ'ապրէր վրանին մէջ ու հովիւ էր:

Իսահակ կը սիրէր Եսաւը, որ իր որսերովը զինքը կը կերակրէր: Իսկ Ռեբեկա կը սիրէր Յակոբը որ խելօք և հնազանդ էր իրեն:

Օր մը Յակոբ ոսպով ապուր կ'ուտէր: Եսաւ զաշտէն յոգնած տուն գալով, Յակոբէն քիչ մը ուղեց այդ ոսպնած թանէն:

— Սիրով կուտամ, ըսաւ Յակոբ, եթէ ինծի ծախեալու անդրանկութեանդ իրաւունքը:

Եսաւ թեթեւամտութեամբ հաւանեցաւ, և անոր թուց անդրանիկ զաւակի իր իրաւունքը:

Իսահակ կ'օրհնէ Յակոբը:

Երբայց ցիրնեցաւ մէջ, այն ժամանակ, անդրանիկ զաւակը կը յաջորդէր հօրը՝ իբրեւ ընտանիքի պետը և կը ստանար հայրական օրհնութիւն:

Ի Ս Ս. Հ Ս. Կ Կ' Օ Ր Հ Ն Է Յ Ս. Կ Ո Ւ Բ Ը

Տարիներ անցան: Իսահակ ծերացաւ, և աչքերը ա'լ չէին տեսներ. օր մը ըսաւ Յսակին.

— Ա՛ն քու նետդ և աղեղդ, և գնա՛ որս մը որսա՛ և անկէ խորտիկ մը պատրաստէ ինծի, որպէսզի ուտեմ և օրհնեմ քեզ, մեռնելէ առաջ:

Եսաւ հնազանդեցաւ և որսորդութեան գնաց:

Ռեբեկա որ լսած էր Իսահակի խօսքերը, երկու ուլ բերել տուաւ Յակոբի: Անոնց միսէն պատրաստեց Իսահակի սիրած խորտիկը, եսակին զգեստները հագցուց Յակոբին, անոր ձեռքերն ու վիզը ծածկեց եփած ուլերուն մօրթովը, կերակուրը ձեռքը տուաւ և զրկեց Իսահակին, որ զայն չօշափելով և եսաւը կարծելով, օրհնեց և ըսաւ.

— Աստուած թո՛ղ երկինքէն առատ ցօղ տայ և չնորհէ երկրիդ պարարտութիւն, թո՛ղ արտերդ գինիով և ցորենով լեցունին, թող ազգերը քեզի ծառայեն, և եղբօրդ վրայ տէր եղիր:

Հաղիւ թէ Իսահակ տուած էր օրհնութիւնը, և ահա եսաւ վերադարձաւ դաշտէն:

Հօրը սիրած խորտիկը պատրաստելով, գնաց Իսահակի և անոր օրհնութիւնը խնդրեց: Հայրը զարմացաւ, և յայտնեց թէ քիչ առաջ արդէն օրհնած է զինքը: Եսաւ հակցաւ ինչ որ պատահած էր, և սաստիկ բարկացաւ և միտքը դրաւ սպաննել Յակոբը:

Իսահակ ետուն ալ օրհնեց ըսելով.

— Քու բնակած երկիրդ ալ պողաւէտ ըլլայ, բայց եղբօրդ իշխանութեան տակ գանուխա:

Ռեբեկա վախնալով եսակի՝ իր եղբօրը մասին ունեցած ստեղծութենէն, ըսաւ իր սիրեցեալ զաւակին՝ Յակոբի.

— Միջազեաք գնա՛, Լաբան մօրեղբօրդ քով, և հո՛ն կեցիր մինչեւ որ եղբօրդ բարկութիւնը անցնի:

Գ. — Յ Ա Կ Ո Ւ Բ

ՅԱԿՈԲԻ ՓԱՆՈՒՍՏԸ ԵՒ ՏԵՍԻԼՔԸ

Յակոբ մեկնեցաւ, արտում և մտախոհ: Երբ գիշեր եղաւ, սաստիկ յոգնած, պառկեցաւ գետինը, քար մը դրաւ զլիսուն տակ և քնացաւ:

Այն ատեն տեսիլքին մէջ սանդուղ մը տեսաւ, որուն մէկ ծայրը երկրի վրայ էր և միւս ծայրը երկինք կը հասնէր: Հրեշտակները կ'ելլէին ու կ'իջնէին անոր վրայէն, և Աստուածոր սանդուղին վերեւը նստած էր, կ'ըսէր իրեն.

— Ես եմ Աբրահամի և Իսահակի Աստուածը. քեզի և քու ժառանգներուդ պիտի տամ այս երկիրը ուր կը գտնուիս, քու սերունդդ այնքան բազմաթիւ պիտի ըլլայ որ քան ծովու աւազը. բոլոր ազգերը պիտի օրհնուին քեզմով և Անով որ քեզմէ պիտի ծնի:

Յակոբի տեսիլքը:

Յակոբ երբ արթնցաւ, փառք տուաւ Աստուծոյ, և անոր անունին նուիրեց այն քարը որու վրայ հանգչած էր իր զուլիսը: Այդ տեղը կոչեց Բերել, որ կը նշանակէ Աստուծոյ տունը, և նուիրական եղաւ Իսրայէլացիներուն համար:

ՅԱԿՈԲ ՄԻՋԱԳԵՏՔԻ ՄԷՋ

Յակոբ շարունակեց ճամբան: Միջագետք հասնելուն, մօրեղբօրը Լաբանի քով գնաց, որ զինքը հիւրընկալեց հաւրագատ գաւկին պէս:

Քսան տարի այնտեղ մնաց Յակոբ, և հովուութիւնը ըրաւ Լաբանի հօտերուն, և իր հոգածութեան չնորհիւ անոր հարստութիւնը աճեցաւ արագօրէն:

Լաբան զինքը վարձատրելու համար, անոր կնութեան տուաւ իր երկու աղջիկները, նախ Լիան որ աղեղ էր, և յետոյ Հոռաբէլը, որ գեղեցիկ էր և զոր Յակոբ շատ կը սիրէր:

ՅԱԿՈԲ ԵՒ ԵՍԱՒ ԿԸ ՀԱՇՏՈՒԻՆ

Քսան տարի ետքը, Յակոբ Աստուծոյ հրամանով վերադարձաւ իր հայրենիքը, միասին տանելով իր ընտանիքը և բաղմաթիւ հօտերը:

Իր երկրին մօտենալու պահուն, իմացաւ որ Եսաւ իրեն վրայ կուգայ չորս հարիւր զինեալ մարդիկներով: Յակոբ, սաստիկ վախնալով, իր եղբօրը պատուիրակներ զրկեց, որոնք պաշտօն ունէին նուէրներ տալու անոր: Ինք ալ երբ հեռուէն տեսաւ Եսաւը, զայն զիմաւորելով եօթն անգամ խոնարհութեան ըրաւ անոր առջեւ:

Եսաւ, այս խոնարհութիւն ցոյցերէն մեղմանալով, իր եղբայրը ողջագուրեց, հաշտուեցաւ հետը, և ա՛լ չարիք չըրաւ անոր:

4. — ՅՈՎՍԷՓ ԳԵՂԵՑԻԿ

ՅՈՎՍԷՓ ԵՒ ԻՐ ԵՂԲՍՅՐՆԵՐԸ

Յակոբ տաճարելու զաւակ ունեցաւ, (*) որոնք Իսրայէլի տաճարելու ցեղերուն պետերը եղան:

Անոնց մէջ կը գտնուէր Յովսէփ, զոր Յակոբ շատ կը սիրէր բարի և խելօք ըլլալուն համար, և անոր ծաղկեայ պատմութեան մը շինել տուած էր. ասիկա զրգոնց իր եղբայրներուն նախանձը:

Անոնց նախանձը ծայր աստիճանին հասաւ, երբ օր մը Յովսէփ պատմեց իր տեսած երկու երազները, որոնք կը յայտնէին անոր ապագայ մեծութիւնը: Անգամ մը տեսած էր որ դաշտին մէջ որաներ կը կապէին, Յովսէփի որան ուղիղ կանգնած էր ու իր եղբայրներուն որաները կ'երկրպագէին անոր: Ուրիշ անգամ մըն ալ Յովսէփ երազին մէջ տեսած էր որ արեւը, լուսինը և տաճարմէկ աստղեր իրեն երկրպագութիւն կ'ընէին:

Քիչ ժամանակ ետքը, Յովսէփի եղբայրները գաշտ գացած էին ոչխարներն արածելու, երբ տեսան որ Յովսէփ իրենց կողմը կուգայ:

— Ահա՛ մեր երազատեսը կուգայ, ըսին իրարու. եկէք սպաննենք զայն, և կ'ըսենք թէ վայրի գազանները զայն յօշոտեր են:

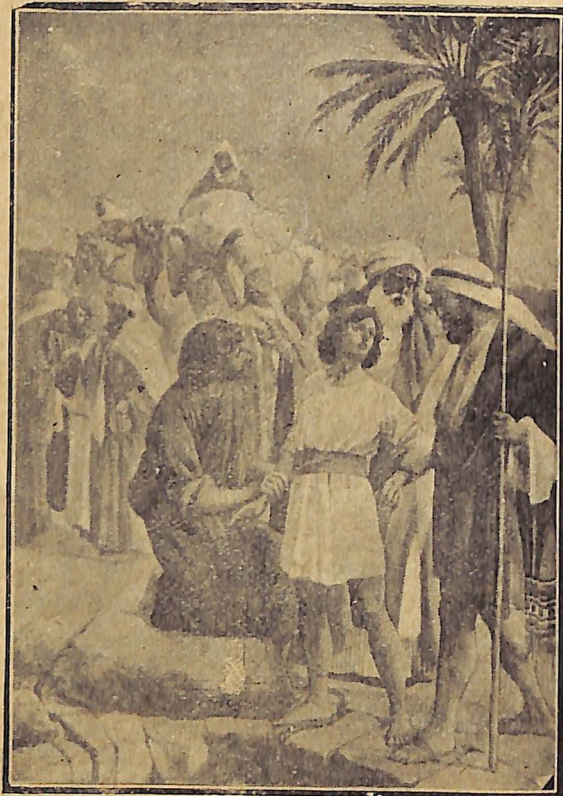
Բայց մեծ եղբայրնին, Ռուբէն, յանդիմանեց զիրենք, ուստի Յովսէփը չորրորդ ջուրի գուրի մը մէջ ձգեցին: Ռուբէնի գաղտնի փափաքն այն էր որ աղատէ Յովսէփը և հօրը յանձնէ:

[*] Ասոնք են՝ Ռուբէն, Շմաւոն, Դեի, Յուդա, Դան, Նեփթալիմ, Գադ, Ասեր, Իսաւր, Զաբուլոն, Յովսէփ եւ Բենիամին: Առաջին ասոր Լիայէն ունեցած էր, եւ վերջին երկուքը Հոռաբէլէն:

Յակոբի որդիները առանց խղճահարութեան ճաշի նստան. Այդ միջոցին տեսան Իսմայէլացի վաճառականներ, որոնք Եգիպտոս կ'երթային: Յուդայի առաջարկով, որոշեցին Յովսէփը ծախել ատոնց:

Իսմայէլացիները քսան զահեկանի գնեցին Յովսէփը և Եգիպտոս տարին:

Ռուբէն, որ այդ միջոցին եղբայրներուն քով քով չէր գտնուեր, սաստիկ յուզուեցաւ Յովսէփը գուրին մէջ չզըռնելով:

Յովսէփ կը ծախուի իւ եղբայրներուն կողմէ:

Յակոբի որդիները ուլ մը մորթեցին, և Յովսէփի ծաղկեայ պատմութեանը անոր արիւնին մէջ թաթխելով, իրենց հօրը տարին ըսելով.

— Այս պատմութեանը գտանք դաշտին մէջ, արդեօք քու որդւոյդ պատմութեանն է:

Յակոբ ճանչցաւ, յուզուեցաւ սաստիկ ու գոչեց.

— Աս իմ Յովսէփ որդւոյս պատմութեանն է. չար գահանը պատահե՛ր է դայն:

Վիշտէն և տխրութենէն Յակոբ հազուստները պատռեց և քուրձ հագաւ սուգի համար:

Յ Ո Վ Ս Է Փ Ե Գ Ի Պ Տ Ո Ս Ի Մ Է Ջ

Իսմայէլացի վաճառականները Յովսէփը իբրեւ գերի ծախեցին Պետափրէսի, որ Եգիպտոսի Փարաւոնին դաննապետն էր:

Աստուած Յովսէփի հետ էր, որ իր խոհեմութեամբ և պարկեշտութեամբ չուտով շահեցաւ իր տիրոջ համակրութիւնը:

Բայց Պետափրէսի կինը որ չար և անպատիւ էր, կ'ատէր Յովսէփը իր առաքինութեան համար: Ուստի օր մը զրպարտութիւն ըրաւ անոր վրայ, և ամուսնոյն զանգատեցաւ այդ երբայեցի ծառայէն: Պետափրէս կնոջը խօսքին հաւատարկով, բանտ նետել տուաւ զայն:

Յովսէփի բանտին մէջ կը գտնուէին Փարաւոնի երկու պաշտօնեաները, տակառապետն ու մատակարարը, որոնք յանգանք գործած էին իրենց տիրոջ դէմ:

Ասոնք երկուքն ալ գիշեր մը մէյմէկ երազ տեսած էին, և պատմեցին Յովսէփի, որ երկու երազներուն ալ մեկնութիւնը տուաւ: Տակառապետին ըսաւ որ երեք օրէն թագաւորը ներում պիտի չնորհէ իրեն: Իսկ մատակարարին յայտնեց թէ երեք օրէն մահուան պատիժի պիտի ենթարկուի:

Եւ իրօք, երեք օր ետքը, Յովսէփի գուշակութիւնները կատարուեցան: Տակառապետը ներում ստացաւ, իսկ մատակարարը կախուեցաւ:

Տակառապետը Յովսէփի խոստացած էր որ զինքը բանտէն ազատել պիտի տայ. բայց իր խոստումը մոռցաւ, և Յովսէփ բանտը մնաց:

ՓԱՐԱՆՈՆԻ ԵՐԱՋՆԵՐԸ ԵՒ ՅՈՎՍԷՓԻ ԲԱՐՁՐԱՆԱԼԸ

Երկու տարի անցած էր, երբ Փարաւոն ալ երազներ տեսաւ, որ սաստիկ վախճուցիւն զինքը:

Անգամ մը երազին մէջ տեսաւ որ Նեղոս գետին եւ զերքը կը գտնուի. գետէն դուրս ելան եօթը գէր կովեր, որոնք սկսան արածիլ մարգագետինն վրայ. բայց քիչ յետոյ գետէն ելան նաև եօթը նիհար կովեր, և կուլ տուն եօթը գէր կովերը:

Փարաւոն սարսափէն արթնցաւ, ու նորէն քնացաւ:

Այս անգամ ուրիշ երազ մը տեսաւ: Միևնոյն ցօղունէն եօթը լեցուն ցորենի հասկեր ելան. քիչ յետոյ ելան եօթը ուրիշ նիհար, չորցած հասկեր, որոնք կլլեցին գեղեցիկ լեցուն հասկերը:

Նգիպտոսի բոլոր երազահաններն և իմաստունները չկրցան մեկնել Փարաւոնի երազները: Այն ատեն միայն տակառապետը յիշեց Յովսէփը, որ բերուեցաւ Փարաւոնի ներկայութեանը, և սրտանց աղօթք մը ընելէ ետքը, այսպէս մեկնեց անոր երազները:

— Եօթը գէր կովերը և եօթը լեցուն հասկերը առատութեան եօթը տարիներ են. բայց եօթը նիհար կովերը և եօթը պարապ հասկերը կը ցուցնեն թէ առոնց պիտի յաջորդեն սովի եօթը տարիներ:

« Ուրեմն, աւելցուց Յովսէփ, պէտք է որ թագաւորը ընտրէ իմաստուն և ճարտար մէկը, որ առատութեան եօթը տարիներուն՝ պաշար հաւաքէ սովի եօթը տարիներուն համար, և երկիրը անօթութեան չմասնուի »:

Այս մեկնութիւնը և տրուած խորհուրդը շատ հաճոյ

երեցան Փարաւոնի, որ իր թագաւորական մատանին Յովսէփի մատը անցուց ըսելով.

— Ամբողջ Նգիպտոսի մէջ քեզմէ աւելի իմաստուն և ճարտար մարդ չկայ. քեզի՛ կը յանձնեմ երկրին խնամարկութիւնը:

Ու Փարաւոն զանիկա ամէն տեսակ պատիւներով և ընծաներով պատուեց, զայն իր փոխանորդը կարգեց, և Նգիպտոսի քուրմերէն մէկուն աղջկան հետ ամուսնացուց:

Յովսէփ կը սեկնէ Փարաւոնի երազները:

Յովսէփի այս ամուսնութենէն երկու զաւակ ունեցաւ, Մա-
նասէ և Նփրեմ:

Յովսէփի երեսուն տարեկան էր երբ այս պաշտօնին
անցաւ: Պատեցաւ ամբողջ Նգիպտոսը, և առատութեան եօթը
տարիներուն՝ ամբողջ շտեմարանները ցորենով լեցուց: Յե-
տոյ երբ երաշտութեան, սովի տարիները եկան՝ ինչպէս
գուշակեր էր, բացաւ այդ հսկայ ամբարանոցները և սկսաւ
ցորեն ծախել Նգիպտացիներուն:

ՅԱԿՈԲԻ ԶԱՒԱԿՆԵՐԸ ԵՔԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ

Ա.

Սովը տարածուած էր մինչեւ Քանանու երկիրը: Յա-
կոբ իմանալով որ կարելի է ցորեն ձարել Նգիպտոսէն,
այնտեղ ղրկեց իր զաւակները, բաց ի ամէնէն պղտիկը
եղող Բենիամինէն, զոր իր քով պահեց:

Երբ Յակոբի զաւակները Յովսէփի առջեւ ելան, եր-
կըրպագեցին Նգիպտոսի փոխարքային առջեւ, առանց միտ-
քէ անցնելու որ իրենց եղբայրն է ան: Յովսէփ ճանչցաւ
զանոնք, բայց ինքզինք չյայտնեց: Նոյն իսկ բաւական
խիստ խօսեցաւ անոնց հետ, և այնպէս ձեւացուց որ լրտես
կը նկատէ զանոնք:

— Տէր իմ, ըսին անոնք, մենք չարիքի արժանի
չենք: Տասներկու եղբայր էինք. ամէնէն պղտիկը մեր հօրը
քով մնացած է Քանանի մէջ. միւսը չկայ, երկար ատենէ
ի վեր:

— Պիտի ստուգեմ թէ շիտա՞կ կը խօսիք, պատասխանեց
Յովսէփ. ձեր երկիրը դարձէք, ձեզմէ մէկը իբրեւ պատանդ
հոս պիտի մնայ, մինչեւ որ բերէք ձեր պղտիկ եղբայրը:

Տասը եղբայրները սկսան իրարու երես նայիլ և ըսել.
— «Բոլոր այս մեր զլխուն եկածները Յովսէփի պատճառով
են. մենք անոր աղաչանքներուն մօտիկ չըրինք, հիմա Աստ-
ուած կը պատժէ մեզ»: Եւ Ռուբէն կ'աւելցնէր. — «Ես
ձեզի չըսի՞ թէ այդ տղուն պէտք չէ չարիք ընէք. չգուք

մօտիկ չըրիք. ահա՛ անոր համար այս պատիժը կը կրենք»:
Անոնք կը կարծէին թէ Յովսէփ իրենց լեզուն չի հաս-
կընար, որովհետեւ թարգմանով կը խօսէր իրենց հետ: Բայց
Յովսէփ յուզուեցաւ և մէկ կողմ քաշուելով արտասուեց:

Վերջապէս, Յովսէփ անոնց պարկերը ցորենով լեցը-
նել տուաւ, և հրամայեց որ դրամները պարկերուն մէջ
գնեն: Ու բոլորն ալ ձամբեց, բացի Նմաւոնէն զոր վար
չըրաւ:

Յովսէփ կ'ընդունի իր եղբայրները:

Բ.

Երբ Եգիպտոսէն բերուած ցորենը հատաւ, Յակոբ հրամայեց իր զաւակներուն որ երկրորդ անգամ Եգիպտոս երթան ցորեն գնելու: Անոնք պատասխանեցին.

— Չենք կրնար Եգիպտոսի փոխարքային ներկայանալ, եթէ մեզի հետ չըլլայ Բենիամինը, զոր միասին տանիլ հրամայեց ան:

— Յովսէփ չկայ, Շմաւոն գերի է, Բենիամինն ալ տանիլ կ'ուզէք, հեծեծեց Յակոբ. չեմ կրնար թողուլ. եթէ իրեն վտանգ մը պատահի, ցաւէս կը մեռնիմ:

Այն ատեն Յուդա ըսաւ իր հօրը.

— Ես երաշխաւոր կ'ըլլամ բերելու. ինծի՛ վստահէ Բենիամինը:

— Եթէ այդպէս է, ըրէք ուրեմն ինչպէս որ կ'ուզէք, պատասխանեց Յակոբ: Միասին տարէք մեր երկրին լաւագոյն բերքերէն. պտուղներ, մեղր, անուշահոտութիւններ, և ընծայեցէք Փարաւոնի փոխարքային: Նաեւ չմոռնաք կրկնապատիկ դրամ տանիլ, որովհետեւ ձեր պարկերուն մէջ գտնուածը ձեզի չի պատկանիր: Թող ամենակարող Աստուած մեզմացնէ իշխանին սիրտը, և օրհնէ ձեզ, որ կարողանաք ողջ առողջ իմ գիրկս վերադարձնել Շմաւոնն ու Բենիամինը:

ՅԱԿՈԲԻ ՈՐԴԻՆԵՐԸ ՆՈՐԷՆ ԵԳԻՊՏՈՍ Կ'ԵՐԹԱՆ

Յակոբի որդիները երկրորդ անգամ ձամբայ ելան դէպի Եգիպտոս, միասին տանելով Բենիամինը:

Երբ Յովսէփ երեւցաւ իրենց, անոնք նորէն երկընդակեցին անոր առջեւ, և ներկայացուցին իրենց բերած ընծաները:

Յովսէփ քաղցրութեամբ տեղեկութիւններ ուզեց իրենց ծերունի հօրը վրայ, յետոյ Բենիամինը տեսնելով հարցուց.

— Ա՞յս է ձեր ամէնէն պղտիկ եղբայրը:

Ու խօսքը անոր ուղղելով աւելցուց.

— Աստուած պահպանէ՛ քեզ, որդեակ:

Եւ աճապարանքով դուրս ելաւ, որովհետեւ սաստիկ յուզուած էր Բենիամինը տեսնելով, և աչքերը լեցուած էին արցունքով:

Երբ նորէն վերադարձաւ, Յովսէփ հրամայեց որ ճաշ բերեն: Չատ զատ ճաշ բերին Յովսէփի եղբայրնեւրուն և այնտեղ գտնուող Եգիպտացիներուն. որովհետեւ Եգիպտացիները սովորութիւն չունէին Իսրայէլացուց հետ ճաշելու, զանոնք պիղծ համարելով: Մատաները՝ Յովսէփի եղբայրները իրենց տարիքին համեմատ նստեցուցին, նախ մեծը, յետոյ կարգով փոքրերը: Բենիամինի բաժինը միւսաներէն հինգ անգամ աւելի էր. այս ամէնուն վրայ եղբայրները շատ զարմացան:

Յետոյ Յովսէփ զաղանի հրամայեց վերակացուին որ բոլորին ալ պարկերը ցորենով լեցընէ, և իր արծաթ դաւաթն ալ ամէնէն պղտիկին պարկին մէջ դնէ: Ասիկա կ'ընէր, հասկնալու համար թէ իր եղբայրները փոխած էին իրենց չար բնաւորութիւնը:

Յակոբի որդիները մեկնեցան: Տակաւին քաղաքէն շատ հեռացած չէին, երբ իրենց ետեւէն հասաւ վերակացուն և ըսաւ.

— Ինչո՞ւ բարիքի փոխարէն չարիք կ'ընէք. ինչո՞ւ գողցաք իմ տիրոջն արծաթ գաւաթը:

Բոլորն ալ պնդեցին իրենց անմեղութեան վրայ: Բայց իրենց պարկերը բացուելով խուզարկուեցան, և արծաթ գաւաթը գտնուեցաւ Բենիամինի պարկին մէջ:

Յակոբի որդիները քաղաք դարձան նորէն, տրտում և ամօթահար, և Յովսէփի ոտքը ինկան:

— Ո՛վ որ իմ բաժակս գողցաւ, ան իմ գերիս պիտի ըլլայ, ըսաւ Յովսէփ. դուք կրնաք աղատօրէն ձեր հօրը քով երթալ:

Այն ատեն Յուդա, արցունքոտ աչքերով պատասխանեց.

— Կը պաղատիմ, տէ՛ր իմ, թոյլ տուէ՛ք որ մեկնի այս տղան. մեր հայրը ցաւէն պիտի մեռնի, եթէ Բենիա-մին չվերադառնայ իր քով: Ես երաշխաւոր եղած եմ. զի՛ս վար զրէք իբրեւ պատանդ:

ՅՈՎՍԷՓ ԻՆՔԶԻՆՔԸ ԿԸ ՃԱՆՉՅՆԷ

Յովսէփ ա՛լ չկրնալով յուզումը զսպել, գոչեց.

— Ես Յովսէփն եմ, ձեր եղբայրը:

Եւ խանդաղատանքով համբուրեց զանոնք:

Յակոբի որդիները այնչափ շփոթած և վրդոված էին որ պատասխան մը չէին գտներ տալու:

— Մի՛ վախնաք որ ձեզի դէմ վշտացած եմ զիս վաճառելնուդ համար, աւելցուց Յովսէփ. Աստուած զիս հոս զրկեց, մեր ամէնուս երջանկութեանը համար: Շուտով զար-ձէք հօրս քով, թո՛ղ գայ Եգիպտոս բնակի իր ամբողջ ըն-տանիքով:

Միեւնոյն ատեն շատ մը ընծաներ տուաւ անոնց, նաեւ կառքեր՝ բերելու համար Յակոբը և իրենները:

ՅԱԿՈԲ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ

Յակոբի որդիները մեծ ուրախութեամբ զարձան իրենց հօրը մօտ. անոր իմացուցին թէ Յովսէփ ողջ է և Եգիպ-տոսի կառավարիչը եղած է:

Ծերունին չէր կրնար հաւատալ տղոցը պատմութեանը. բայց երբ տեսաւ կառքերն ու ընծաները, ուրախութեամբ գոչեց.

— Քանի որ Յովսէփ կ'ապրի տակաւին, կ'ուզեմ մեռ-նելէ առաջ երթալ զինքը տեսնել:

Անմիջապէս մեկնեցաւ ամբողջ ընտանեօք, որոնք եօ-թանասուն հոգի էին, և հասաւ Եգիպտոս:

Փարաւոնը անոր տուաւ Գեսեմի երկիրը, որ ամէնէն բարեբեր մասն էր Եգիպտոսի:

ՅԱԿՈԲԻ ԵՒ ՅՈՎՍԷՓԻ ՄԱՀԸ

Յակոբ տասներեօթը տարի ապրեցաւ իր այն դաւկին մօտ որուն վրայ լացեր էր տարիներով:

Յակոբ կ'ընդունուի Փարաւոնէն.

Երբ զգաց թէ մահը մօտ է, իր զաւակները շուրջ հաւաքեց, և նախագուշակեց Յուդայի թէ իր ցեղէն պիտի ծնի Ան որ պիտի զդուրի և բոլոր ազգերուն բաղձալի պիտի ըլլայ:

Յիսուն և չորս տարի ետքը Յովսէփ մեռաւ հարիւր տասը տարեկան, Իսրայելացիներուն նախատեսելով իրենց եգիպտոսէն ելի:

Ե. — Յ Ո Ր

ՅՈՐԻ ԲԱՐԵՊԱՇՏՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԵՆԹԱՐԿՈՒՄՉ ՓՈՐՁԵՐԸ

Յովսէփի մահուան թուականներուն կ'ապրէր Եսաւի ցեղէն Յոր անունով բարեպաշտ, աստուածաւախ և արդար մարդ մը, որ չարիքէն հեռու կը կը փախչէր: Եօթը մանչ և երեք աղջիկ ունէր, անհուն հարստութեան տէր էր, և բազմաթիւ ծառաներ ունէր:

Աստուած որ երբեմն կը փորձէ իր ամէնէն հաւատարիմ ծառաները, թոյլատրեց որ սատանան ոչնչացնէ անոր բոլոր ստացուածքները:

Եւ փորձը սկսաւ:

Մարդ մը եկաւ և ըսաւ իրեն.

— Թշնամիները եկան մտան քու հօտերուդ մէջ, բոլոր ծառաներդ սպաննեցին և յափշտակեցին բոլոր արջառներիդ ու զբաւներդ:

Ուրիշ պատգամաւոր մը եկաւ ըսաւ.

— Երկիրքէն կայծակներ իջան և այրեցին ոչնչացուցին բոլոր ոչխարներդ և զանոնք պահպանող ծառաները: Երրորդ մը եկաւ և գոռաց.

— Գողեր եկան յափշտակեցին ուղտերդ և ուղտապանները:

Վերջապէս չորրորդ գոռական մը ներկայացաւ և ըսաւ.
— Սոսկալի հով մը փլցուց այն տունը ուր հաւաքուած էին զաւակներդ, և բոլորն ալ մեռան կորան փառականներուն տակ:

Յոր մեծ վիշտ կրեց այս լուրերէն, բայց խորունկ համակերպութեամբ մը ընդունեց զանոնք: Երկրպագեց Աստուծոյ և ըսաւ.

— Աստուած տուած էր ամէնն ալ և Աստուած առաւ, օրհնեալ ըլլայ իր անունը:

Ն Ո Ր Փ Ո Ր Ջ Ե Ր

Սատանան որ յաղթուելու վրայ էր, նորէն արածնուեցաւ Աստուծոյ, դպչելու Յորի անձին, բայց առանց դպչելու անոր հօգիին:

Յոր իր քուտուրեան օրերուն:

Անմիջապէս բարեպաշտ մարդուն ամբողջ մարմինը վէրքերով ծածկուեցաւ, ոտքէն մինչեւ գլուխը. Մարդ չէր համարձակիր իրեն մօտենալու: Աղբանոցի մը վրայ պառկած և ամէն օգնութենէ զրկուած, կը ստիպուէր ինքը դարմանել իր վէրքերը:

Իր կինը կը ստիպէր զինքը որ Աստուծոյ դէմ խօսք մը ընէ ու մեռնի. բայց Յոր կը պատասխանէր.

— Ամէն ինչ Աստուծոյ կողմէ կուգայ, եթէ ընդունած ենք անոր բարիքները, ինչո՞ւ պիտի մերժենք տառապանքը:

Իր բարեկամներն ալ նոյն յորդորը կուտային, և կը հրաւիրէին որ բողոքի բառ մը արտասանէ այն Ձեռքին դէմ որ կը ծանրանար իր վրայ:

Բայց Յոր անխախտ մնաց իր հաւատքին վրայ, և խոնարհ համակերպութեամբ մը ընդունեց իր ենթարկուած տառապանքները:

ԱՍՏՈՒԱԾ ԿԸ ՎԱՐՁԱՏՐԷ ՅՈՐԸ

Այն ատեն Տէրը, իր հաւատարիմ ծառային համբերութենէն գոհ մնալով, ի գործ դրաւ արդարութիւնը:

Յոր բռնկուեցաւ իր բոլոր վէրքերէն, երկինքի օրհնութիւնները իջան իր վրայ, և առաջուան կրկնապատիկը հարստութիւն ունեցաւ:

Նորէն եօթը մանչ և երեք աղջիկ զաւակի տէր եղաւ, և սուրբ ու երջանիկ կեանքով մը հարիւր քառասուն տարի ապրելէ ետքը մեռաւ:

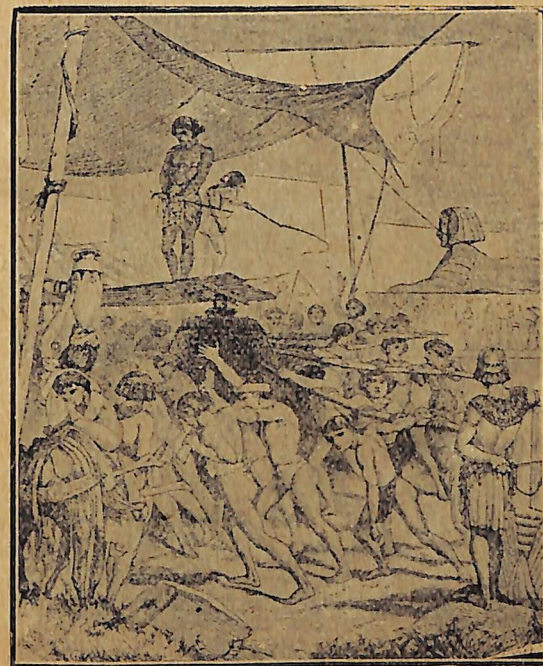
Զ. — ՄՈՎՍԷՍ

Մ Ո Վ Ս Մ Է Ս Ի Ծ Ն ՈՒ Ն Դ Ը

Յակոբի սերունդները, որոնք եբրայեցի կամ Իսրայէլացի կը կոչուէին, այնքան շատցան, որ սկսան վախ ազդել Եգիպտացիներուն:

Այն ժամանակուան Փարաօնը զիրենք ենթարկեց

Իսրայէլացիք կը գործածուին իբր գերի:

չատ մը չարչարանքներու և ծանր աշխատանքներու, և վերջապէս հրամայեց Նեղոս գետը նետել երբայցեցի բոլոր նորածին մանչերը:

Այդ օրերուն Ղեւիի ցեղէն կին մը շատ գեղեցիկ մանչ մը ունեցաւ, և փափաքեցաւ մահէն ազատել զայն:

Երեք ամիս շարունակ խնամով պահեց. բայց վախնալով որ օր մը երեւան կ'ելլէ, իր զաւակը զրաւ կ'պրածիւթով օծուած եղէգէ զամբիւղի մը մէջ, և Նեղոս գետին եզերքը զրաւ: Միեւնոյն ատեն տղեկին քրոջը՝ Մարիամի

Մովսէս կը ձգուի Նեղոս գետը:

ըսաւ որ մօտիկը կենայ, տեսնելու թէ ի՞նչ պիտի պատահի:

Քանի մը վայրկեան ետքը Փարաւոնի աղջիկը հօն եկաւ լոգնալու համար: Զամբիւղը տեսնելով, նաժիշներուն հրաման ըրաւ որ բանան, և յուզումով տեսաւ պզտիկ տղեկը որ կուլար:

Այն ատեն Մարիամ մօտեցաւ և ըսաւ.

— Կուզէ՞ք որ երբայցեցի կին մը կանչեմ որ կաթ տայ այս պզտիկին:

Փարաւոնի աղջիկը հաւանեցաւ, և Մարիամ գնաց մայրը կանչեց:

Երբ պզտիկը մեծցաւ, Փարաւոնի աղջիկը իր քով առաւ զայն, և անունը զրաւ Մովսէս, որ կը նշանակէ ջուրէն ազատած:

ՄՈՎՍԷՍԻ ՓԱՆՈՒՍՏԸ

Մովսէս Փարաւոնի պալատին մէջ սորվեցաւ այն ժամանակուան եգիպտոսի բոլոր գիտութիւնները, և իմաստուն մարդ մը եղաւ:

Բայց երբ քառասուն տարեկան եղաւ, թողուց արքայական պալատը, և գնաց մխիթարել իր երբայցեցի եղբայրները, որունք կը հեծէին գերութեան ծանր աշխատանքներուն տակ:

Օր մը տեսնելով եգիպտացի մը որ երբայցեցի մը կը ծեծէր, զարկաւ սպաննեց զայն. բայց հարկադրուեցաւ փախչիլ Մադիամու երկիրը, ուր Յոթոր անուն քուրմին համակրութիւնը շահեցաւ և ամուսնացաւ անոր Սեփովրա անուն աղջկան հետ:

Քառասուն տարի Մովսէս մնաց այնտեղ, և հովիւ եղաւ Յոթորի ոչխարի հօտերուն:

Օր մը Քուրբ լեռան կողմը գացած էր. այնտեղ մուտքէն մը տեսաւ որ կը վառէր բայց չէր այրիր: Զարմանա-

Այրող մօրենին:

քով մօտեցաւ մօրենիին, որուն մէջէն ձայն մը լսեց որ կ'ըսէր.

— Ես եմ Աբրահամի, Իսահակի և Յակոբի Աստուածը. տեսայ իմ ժողովուրդիս տառապանքները, և քեզ ընտրեցի, զանիկա եզիպտոսէն հանելու և Աւեսեաց երկիրը առաջնորդելու համար:

Մովսէս ահ ու դողով պատասխանեց.

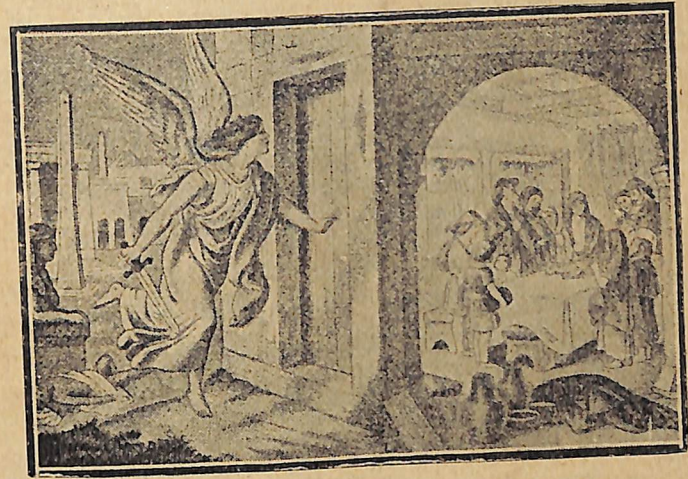
— Ես ո՞վ եմ, Տէ՛ր, որ կարող ըլլամ այդպիսի հրաշալի գործ մը կատարել:

— Գնա՛, ես հետդ պիտի ըլլամ, ըսաւ Տէրը:

Մովսէս գնաց՝ կնոջը, զաւակներուն և Ահարօն եղբորը հետ:

Մովսէս և Ահարօն Փարաօնի ներկայութեանը ելան, և Տիրոջը անունով պահանջեցին որ թոյլ տայ Իսրայէլացիներուն՝ եզիպտոսէ ելլելու:

Ամբարիշտ թագաւորը մերժեց հնազանդիլ Աստուծոյ հրամաններուն, և իր կարծրասրտութեամբ տասը տեսակ աստուածային պատիժներ հրաւիրեց երկրին վրայ: (*)

Աստուծոյ հրեշտակը կ'սպաննէ եզիպտացիներուն անդրանիկ զուակները:

ԻՍՐԱՅԷԼՍՅՈՅ ԵԼՔԸ ԵԳԻՊՏՈՍԷՆ

Եզիպտոսը տասներորդ պատիժով հարուածելէ առաջ, Աստուած Մովսէսի բերնով հրամայեց Իսրայէլացիներուն, որ ամէն մէկ ընտանիք մէկ տարեկան զառնուկ մը մորթէ և անոր արիւննովը իր տան դրան վրայ նշան ընէ:

[*] Այս պատիժներն են. — 1. Նեղոս գետին ջուրերը արիւն դարձան. 2. Գործեր ծածկեցին ամբողջ եզիպտոսը: 3. Գետնի աւազները բեւատուր պզտիկ միջատներու փոխուեցան, որոնք խայթեցին մարդ եւ անասուն: 4. Անհամար ճաններ ծածկեցին եզիպտոսը: 5. Սոսկալի ժանձախտը ոչնչացուց եզիպտոսի անասունները: 6. Մարդիկ վերերով ծածկուեցան: 7. Կարկուսը աւերեց տները: 8. Մարայիներու սարսփ մը ոչնչացուց: 9. Սոսկալի խաւար կը պատեց եզիպտոսը: 10. Եզիպտոսի բոլոր անդրանիկները կոտորուեցան:

— Այն գիշերը, ըսաւ Մովսէս, զառնուկին միւր պիտի ուտէք անխմոր հացով, այն է բաղարջով: Ոտքի վրայ պիտի ուտէք, ճամբայ ելլելու կազմ ե պատրաստ, որովհետեւ Պասեֆ է, Զատիկը, այն է Տիրոջը անցքը:

Եւ իրօք, որոշուած գիշերը (այսինքն Հրէից Նիսան ամսոյ 14ին) Աստուծոյ հրեշտակը կոտորեց բոլոր անգրանիկ զաւակները եգիպտացիներուն, որոնց տուներու զրան վրայ զառնուկի քարեան նշանը չկար:

Փարաւոն, սարափահար, թոյլ տուաւ որ եբրայեցիները մեկնին եգիպտոսէն, բոլոր իրենց ունեցածով մէկտեղ:

ԱՄՓՈՓՈՒՄ Գ. ՇՐՋԱՆԻ

1. Աստուած Աբրահամը բնօրէն՝ նախահայրը ըլլալու համար այն ժողովուրդին, որ նշմարիս Աստուծոյ պաշտամունքը պիտի պահէր: (2296 Բ. Ա.)

Աբրահամ եւ իր եղբորդին՝ Դոփ՝ Միջագետքէն Քաֆանու երկիրը եկան:

Աստուած Աբրահամի հաւատարմութիւնը փորձելու համար, անկէ պահանջեց որ իր որդին՝ Իսահակը՝ իրեն զոհ մատուցանէ, բայց այն վայրկեանին որ Աբրահամ դանակի հարուածը պիտի տար զաւակին, կեցուց անոր ձեռքը:

2. Իսահակ ամուսնացաւ Ռեբեկայի հետ, եւ երկու որդի ունեցաւ. Եսաւ եւ Յակոբ:

Յակոբ երբ չափահաս եղաւ, Միջագետք զնաց եւ ամուսնացաւ Լաբանի երկու աղջիկներուն հետ, Լիա եւ Հոաթէլ, եւ տասներկու զաւակ ունեցաւ:

3. Յովսէփ, Յակոբի տասներկու զաւակներէն մեկը, իր եղբայրներուն կողմէ ծախուեցաւ իբրեւ գերի: Եգիպտոս տարուելով, Փարաւոնի փոխանորդը եղաւ, եւ հայրն ու եղբայրները ամբողջ բնակիքով Եգիպտոս տարաւ:

4. Յակոբի սերունդը եղող Իսրայէլացիները Եգիպտոսի մէջ շատցան, եւ հալածուեցան Եգիպտացիներէն: Վերջապէս, Մովսէս, Աստուծոյ հրամանով, յաջողեցաւ իր ազգակիցները ազատել զիրենք հալածողներու ձեռքէն: (1645 Բ. Ա.):

ՉՈՐՐՈՐԴ ՇՐՋԱՆ

ԵԳԻՊՏՈՍԷՆ ԵԼԼԵԼԷՆ

ՄԻՆՉԵՒ ԹԱԳԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԻԼԸ

(1645 — 1080 Բ. Ա.)

Ա. — ԻՍՐԱՅԷԼԱՅԻՔ ԱՆԱՊԱՏԻՆ ՄԷՉ

ԿԱՐՄԻՐ ԾՈՎԷՆ ԱՆՅՔԸ

Իսրայէլացիները որ 430 տարի մնացած էին Եգիպտոսի մէջ, անկէ ելլելու ատեն վեց հարիւր հազար հոգի եղած էին, ատանց հաշուելու կիներն ու աղաքները (1645 Բ. Ա.):

Մեկնումի ատեն ճամբան ցորեկը ամպէ սիւն մը կ'առաջնորդէր իրենց, իսկ գիշերը կրակէ սիւն մը:

Շատ չանցած Իսրայէլացիք հասան Կաւմիր ծովուն եզերքը, եւ այնտեղ հաստատեցին իրենց վրանները:

Բայց Փարաւոն քիչ յետոյ զղջացած էր այնքան բազմաթիւ մարդիկ իր երկրէն արձակած ըլլալուն համար: Ուստի հաւաքեց իր պատերազմիկները, եւ սկսաւ կռուիքով ու ձիաւորներով հետապնդել զանոնք:

Երբ Իսրայէլացիք ահաւն որ մէկ կողմէ ծովը արգելք կ'ըլլար իրենց յառաջացման, եւ միւս կողմէ Փարաւոնի զօրքերը իրենց վրայ կուգային, աստիկ վախցան, եւ աղաքակեցին Աստուծոյ ու արանջացին Մովսէսի:

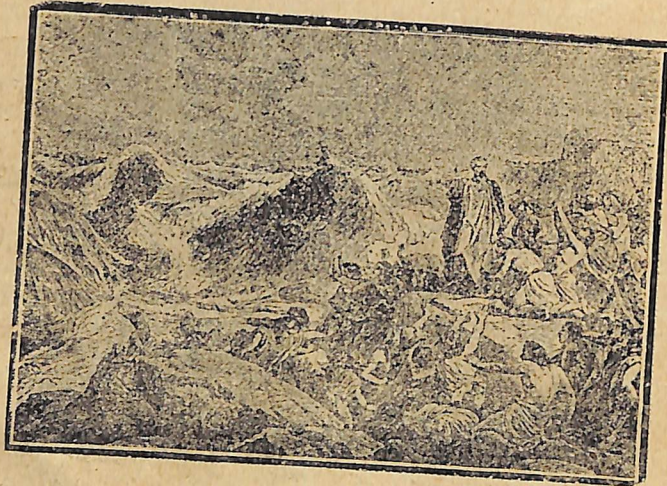
Աստուած այն ատեն ըսաւ Մովսէսի.

— Գաւազանդ վերցուր, ձեռքդ ծովուն վրայ երկըն-

ցուր ու ձեզքէ զայն, և Իսրայէլի որդիները ծովուն մէջէն ցամաքով երթան:

Մովսէս կատարեց Աստուծոյ հրամանը: Անմիջապէս ծովուն ջուրերը բաժնուեցան, և Իսրայէլացիները անցան իրենց առջև բացուած ճամբէն:

Եգիպտացիներն ալ անոնց հետեւեցան նոյն ճամբէն բայց երբ Իսրայէլացիք ամբողջովին ցամաք ելան, Մովսէս զարձեալ Աստուծոյ հրամանով գտաւ զանոնք բարձրացուց, և ջուրերը նորէն գոցուեցան, և Փարաոնն իր ամբողջ բանակով, զինուորներով և ձիերով խղզուեցաւ:

Իսրայէլացւոց անցիւր Կարմիր ծովէն:

Երկնային պաշտպանութեան այս յայտի ապացոյցին առջեւ, Իսրայէլացիք երախտագիտութեամբ օրհնեցին զԱստուած, ու Մովսէս գոհաբանութեան երգ մը երգեց:

Ա Ն Ա Պ Ա Տ Ի Ն Մ Է Ձ

Կարմիր ծովու եզերքէն ելլելէ ետքը, Իսրայէլացիք երկար առեն թափառեցան ընդարձակ անապատի մը մէջ:

Ճամբան ծարաւը կը տանջէր զիրենք. բայց դառն ջուր մը կար զոր չէին կրնար խմել: Մովսէս Աստուծոյ հրամանով փայտ մը ձգեց այդ ջուրին մէջ որ անմիջապէս անուշցաւ, և Իսրայէլացիք կրցան իրենց ծարաւը անցընել: Յետոյ իրենց պաշարն ալ հասած էր: Աստուած զրկեց բազմաթիւ լորամարդիներ, որով միս ունեցան, նաև առաւօտները երկինքէն տեղացուց տեսակ մը ցօղ որուն ձերմակ հատիկները ալիւրի և մեղրի համը ունէին: Ասիկա կոչուեցաւ մանանայ:

Ուրիշ անգամ զարձեալ ջուրը պակսեցաւ: Այս անգամ ալ Մովսէս, Աստուծոյ հրամանով, գտաւ զանոնք ժայռի մը զարկաւ, ուրկէ առատ ջուր ցայտեց:

Սին անապատին մէջ Իսրայէլացիք հանդիպեցան Ամաղեկացի ժողովուրդին որ յարձակեցաւ իրենց վրայ: Մովսէս կանչեց Յեսուն, և

պատուիրեց որ իրեն հետ քաջ մարդիկ ընտրէ և պատերազմ ընէ Ամաղեկացւոց հետ: Ինք ալ Ահարօնի և Ուրի հետ բլուրի մը վրայ ելաւ և աղօթեց այնտեղ: Երբ ձեռքերը զէպի երկինք կը բարձրացնէր, Ամաղեկացիք կը յաղթուէին. իսկ երբ յոգնելով վար կ'առնէր, Իսրայէլացիք կը յաղթուէին: Այն առեն Ահարօն և Ուր առնուր թեւերուն տակ կեցան, մինչև որ Ամաղեկացիք բոլորովին յաղթուեցան:

Մովսէս գտաւ զանոնք ժայռին զարկաւ ուրկէ առատ ջուր ցայտեց:

ՏԱՄՆԱԲԱՆԵԱՅ ՊԱՏՈՒԻՐԱՆՆԵՐԸ

Եզրպտոսէն ելլելէ երեք ամիս ետքը, Իսրայէլացիները հասան Սինա լեռան ստորոտը:

Աստուած Մովսէսը կանչեց լեռան բարձունքը, անոր յայտնելու համար իր Օրէնքը, կամ տասը պատուիրանները, որ Տասնաբանեայ կոչուեցան:

Այն ատեն լեռան զազաթը ամպերով ծածկուեցաւ, փայլատակումներ եղան, և լսուեցաւ Աստուծոյ ձայնը որ կ'ըսէր.

1. Ես եմ՝ քու Աստուածդ, ինձմէ ուրիշ Աստուած չունենաս:

2. Կուռք չշինես, ո՛չ երկինքին մէջ, ո՛չ երկրի վրայ, և ո՛չ ալ երկրի տակի ջուրերուն մէջ եղած բաներուն նմանութիւնը, և զանոնք չպաշտես:

3. Տէրողը, քու Աստուծոյդ անունը պարապ տեղ բերանդ չառնես:

4. Յիշէ՛ շաբաթ օրը, և սուրբ պահէ. վեց օր աշխատէ և եօթներորդ օրը, որ Աստուծոյ է, հանգիստ ըրէ և անոր նուիրէ:

5. Պատուէ՛ քու հայրդ ու մայրդ, որ երկար կեանք ունենաս:

6. Սպանութիւն մի՛ ընես:

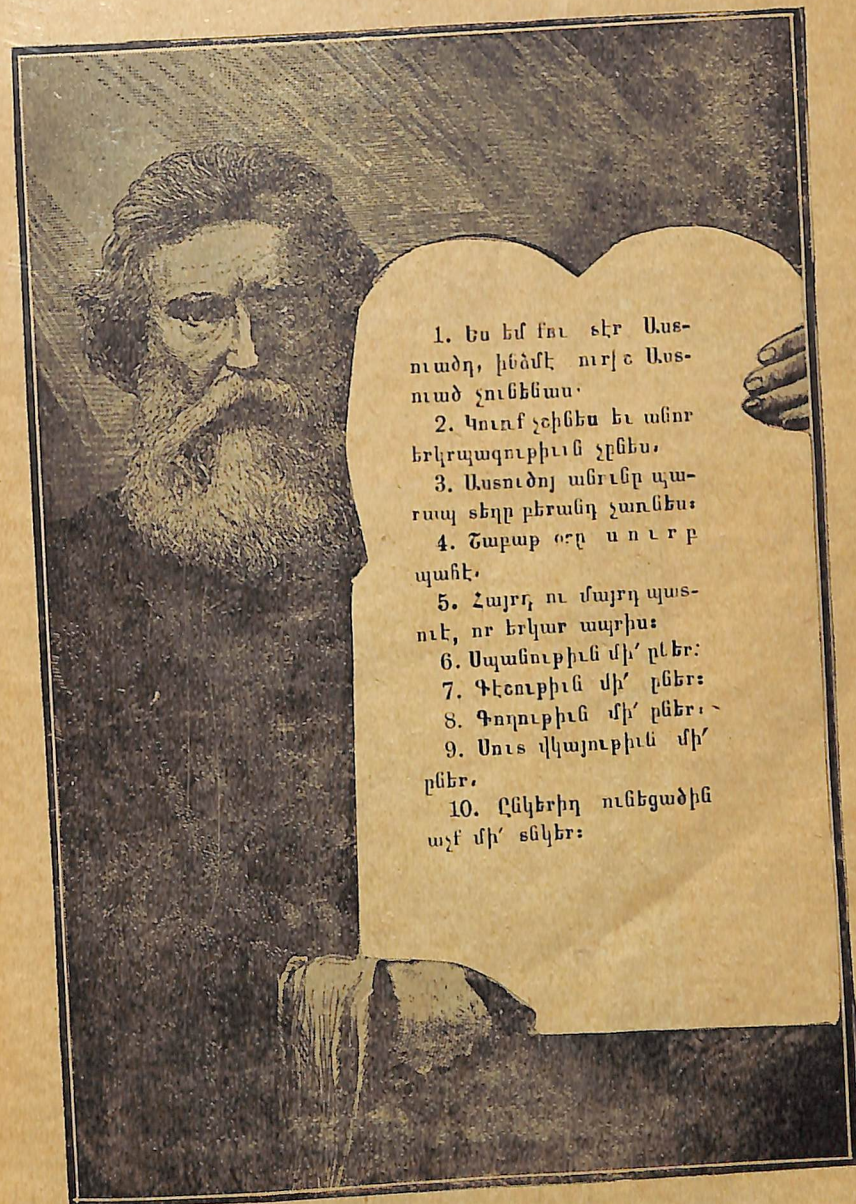
7. Գէշութիւն մի՛ ընես:

8. Գողութիւն մի՛ ընես:

9. Ընկերիդ դէմ սուտ վկայութիւն մի՛ ընես:

10. Բոլ ընկերիդ տանը, արտին կամ ուրիշ ու է ունեցածին աչք մի՛ տնկեր:

Աստուած այս տասը պատուիրանները փորագրած էր երկու քարէ տախտակներու վրայ, զորս Մովսէս Իսրայէլացիներուն պիտի բերէր:

1. Ես եմ եւ սէր Աստուածդ, ինձմէ ուրիշ Աստուած չունենաս:

2. Կուսի չիմես եւ անոր երկրպագութիւն չընես:

3. Աստուծոյ անունը պարապ տեղ բերանդ չառնես:

4. Շաբաթ օրը սուրբ պահէ:

5. Հայրդ ու մայրդ պատուէ, որ երկար ապրիս:

6. Սպանութիւն մի՛ ընես:

7. Գէշութիւն մի՛ ընես:

8. Գողութիւն մի՛ ընես:

9. Սուտ վկայութիւն մի՛ ընես:

10. Ընկերիդ ունեցածին աչք մի՛ տնկես:

Ո Ս Կ Ի Է Զ Ո Ր Թ Ը

Բայց Իսրայէլացիները տեսնելով որ Մովսէս օրերով կ'ուշանայ, Ահարոնի աղաչեցին որ իրենց աստուած մը չինէ՝ Եգիպտացիներու աստուածներուն նման:

Ահարոն ստիպուեցաւ անոնց՝ աղաչանքներուն տեղի տալու, և հրամայեց որ իրենց ոսկիէ թանկագին զարդերը բերեն և անոնցմէ չինեց ոսկիի հորք մը զոր սկսան պաշտել իբրեւ իրենց Աստուածը:

Աստուած տեսնելով եղածը, պատուիրեց Մովսէսի որ Իսրայէլացւոց քով փութայ: Մովսէս շատ բարկացաւ իր

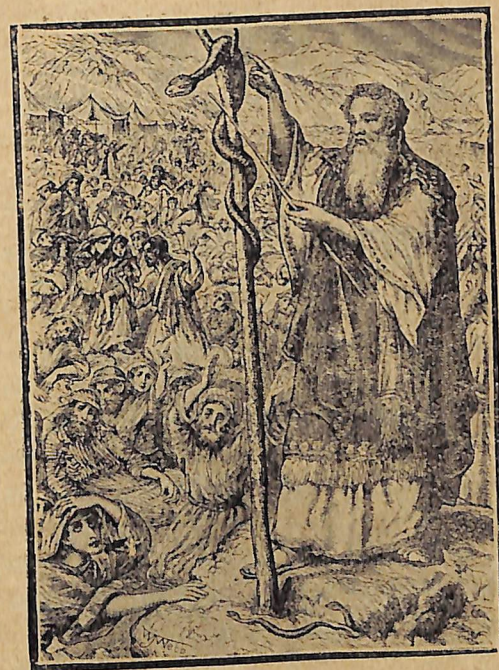

Ո ս կ ի է հ ո Ր Թ Ը:

ազգակիցներուն չար ընթացքին, ջախջախեց, փոշիի վերածեց անոնց չինած կուռքը, և գետին նետեց քարէ տախտակները որոնք կոտորուեցան: Յետոյ հրամայեց Աստուծոյ հաւատարիմ մնացած Ղեւիի ցեղին, որ ձեռքերնին սուրով մտնեն ժողովուրդին մէջ, և կոտորեն ամէնէն յանցաւորները:

Բայց ի վերջոյ Մովսէս նորէն լեռը ելաւ, և Աստուծոյ մէջ թողութիւն խնդրեց ժողովուրդին մեղքերուն համար: Աստուած ներեց, և անգամ մըն ալ տուաւ Տաւնաբանեայ պատուիրանները պարունակող քարէ տախտակները: Երբ Մովսէս լեռնէն վար կ'իջնէր, երեսը այնպէս կը փայլէր, որ ժողովուրդը չէր կրնար անոր նայիլ:

Բայց, աստուածային գթութեան այս յայտնի սպաքցներուն հակառակ, Իսրայէլացիները ուրիշ անգամներ

Պիհնէ օձը, որուն կը նայէին օձէն խայքուողները եւ կը բռնուէին:

ալ իրենց չար ընթացքով դժգոհութիւն պատճառեցին Աստուծոյ, որ պատժեց զանոնք զանազան կերպերով: Անգամ մը անոնց մէջ զրկեց թուրաւոր օձեր, որոնք շատ մարդիկ մեռցուցին: Մովսէս դարձեալ զիմեց աստուածային գթութեան, և անոր հրամանով պղինձէ օձ մը շինեց ու գաւազանի մը ծայրը բարձրացուց: Թուրաւոր օձէն խայթուողները երբ այդ պղինձէ օձին նայէին, անմիջապէս կը բժըշկուէին:

ՎԿԱՅՈՒԹԵԱՆ ԽՈՐԱՆԻՆ, ՏԱՊԱՆԱԿ ՈՒԽՏԻՆ
ԵՒ ՀՐԷԱԿԱՆ ՏՕՆԵՐ

Իսրայէլացիները տարի մը մնացին Սինա լեռան մօտ: Մովսէս, իր ժողովուրդին մէջ ճշմարիտ Աստուծոյ հաստատքը պահպանելու համար, հազորդեց անոնց՝ Տիրոջ տուած ուրիշ պատուիրանները: Շինեց նաեւ, Աստուծոյ տուած օրինակին համաձայն, Վկայութեան Խորանը. որ շարժուն տաճար մըն էր, ընդարձակ վրան մը, հազուադիւտ մօրթերով և թանկագին կերպաներով շինուած: Յետոյ շինեց հաշտութեան Ուխտին Տապանակը՝ թանկագին փայտէ, ոսկիով ծածկուած, և կափարիչին վրայ թեւատարած հրեշտակներ շինուած. մէջը կը գտնուէին Տասնաբանեայ պատուիրաններուն տախտակները, երկինքէն իջած մանանան՝ ոսկի սափորով, և Ահարօնի գաւազանը:

Մովսէս, Վկայութեան Խորանին սպասաւորութիւնը Աստուծոյ հրամանով Ղեւիի ցեղին յանձնեց: Քահանաներ ընտրեց, այնտեղ պաշտօն մատուցանելու համար Աստուծոյ, և քահանաներուն պէտ գրաւ իր եղբայրը՝ Ահարօն:

Աստուծոյ հրամանով, Մովսէս ծէսեր և արարողութիւններ սահմանեց, որոնք պիտի կատարուէին Վկայութեան Խորանին մէջ: Ծէսերու գլխաւորն էր կենդանիներու զոհը, որ մեղքի քաւութեան համար պիտի կատարուէր:

Աստուած իր հրամանները կուտար Վկայութեան Խորանին մէջէն:

Տարին երեք մեծ տօներ ունէին Հրեաները.

1. Չափիկ կամ Պասեֆ, որ յիշատակն էր Իսրայէլացւոց եգիպտոսէ ելլելուն: Շաբաթ մը կը տեւէր այդ տօնը, և կը կոչուէր Բաղարջակերաց շաբաթ, որովհետեւ այդ օրերուն արգիլուած էր իրենց խմորուն հաց ուտել, պիտի ուտէին միայն անխմոր կամ բաղարջ հաց:

2. Պենտեկոստի կամ շաբաթներու տօն, որ կը կատարուէր Պասեֆէն եօթը շաբաթ ետքը: Այս տօնը Մովսէսի կողմէ տրուած էր, Սինայի օրինատուութեան յիշատակին համար:

3. Տաղաւարահարաց տօն, որ կը յիշեցնէր Իսրայէլացւոց անապատին մէջ անցուցած վրանաբնակ կեանքը: Տաղաւար կը նշանակէ խրճիթ, վրան:

Մ Ո Վ Ս Է Ս Ի Մ Ա Հ Ը

Իսրայէլացիները Սինայէն մեկնելէ ետքը քառասուն տարի թափառեցան Անապատին մէջ, իբրեւ պատիժ իրենց շարունակական արտունջներուն և ըմբոստութիւններուն:

Այդ ժամանակէն ետքը եկան բնակեցան Քանանու երկրին սահմաններուն մօտ, որ իրենց խոստացուած երկիրն էր:

Այդտեղ էր որ Մովսէս, իր իմաստութեամբ և առաքի նութեամբ հռչակաւոր այդ անձը, ժողովուրդին տալէ ետքը բարեպաշտութեան և աստուածապաշտութեան հայրական խրատներ, իր հօգին աւանդեց Աստուծոյ, Նաբաւ լեռան վրայ, որուն բարձունքէն կըցած էր տեսնել իր ազգին խոստացուած Քանանու երկրին գեղեցիկ տեսարանները: Այնքան բարեբեր էր այդ երկիրը, որ սովորութիւն գարձած էր ըսել թէ կաթ և մեղր կը բխի:

Աստուծոյ հրամանով Մովսէս իրեն յաջորդ նշանակած էր Իսրայէլի որդիներէն Յեսու:

Բ.— ՅԵՍՈՒ

Աւետեաց երկիրը մտնելու համար պէտք էր անցնիլ Յորդանան գետին խորունկ ջուրերէն:

Բայց Աստուած յայտնապէս կը պաշտպանէր իր ժողովուրդը: Յետուի հրամանին վրայ, քահանաները որ Տապաւնակ Ուխտին կը տանէին, քալեցին դէպի նոյն գետը:

Հազիւ թէ ոտքերնին ջուրին մէջ զրեր էին, և ահա գետին ջուրերը բացուեցան, ինչպէս եղած էր ժամանակաւ Կարմիր Ծովուն, և ցամաք անցք մը բացուեցաւ, ուրկէ անցան Իսրայէլացիները, որմէ ետք ջուրերը նորէն հոսեցան բնական կերպով:

Իսրայէլացւոց անցիլ Յորդանանէն:

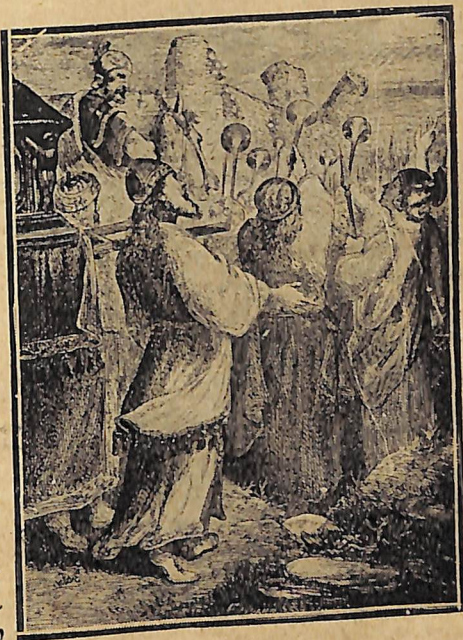
Առաջին քաղաքը որուն հանդիպեցան Իսրայէլացիք, Երիքովն էր, որ թանձր պարիսպներով և բարձր աշտարակներով պաշտպանուած էր: Աստուծոյ հրամանով Իսրայէլացիք, Տապաւնակը մէկտեղ առած, եօթն օր քաղաքին ընդդէմ դարձան փողեր հնչեցնելով. եօթներորդ օրը քաղաքին ամուր պարիսպները կործանեցան, և Իսրայէլացիք քաղաք մտան առանց ո և է ընդգլխմութեան հանդիպելու:

Քիչ յետոյ Քանանու թագաւորները պատերազմեցան Իսրայէլացիներուն հետ: Բայց Յետու, Աստուծոյ վրայ մեծ վստահութեամբ, յարձակեցաւ թշնամիներուն վրայ և ցրուեց զանոնք:

Այդ պատերազմի միջոցին Աստուած իր հզօր պաշտպանութիւնը ընծայեց զանազան հրաշքներով. և թշնամիներու բանակը կատարեալ պարտութեան մատնուեցաւ:

Եւ այսպէս, Յետու տիրեց ամբողջ Աւետեաց երկրին, զոր բաժնեց Իսրայէլի տաճարէնու ցեղերուն: Այդ երկիրը այժմ կը կոչուի Պաղեստին:

Յետու խոր ծերութեան մէջ մեռաւ խաղաղութեամբ. ամբողջ ժողովուրդը ողբաց նոր մահը:

Երիւկ բաղաժին անկումը:

Գ. — ԴԱՏԱԻՈՐՆԵՐ

Յետեւի մահէն ետքը, Իսրայէլացիները ստիպուեցան Վոիւններ մղել զրացի ժողովուրդներու դէմ, որոնք քանի քանի անգամներ գերութեան ենթարկեցին զանոնք, որովհետեւ իրենք կը մոռնային ճշմարիտ Աստուածը և էւռք կը պաշտէին:

Բայց յետոյ զղջում կը յայտնէին, և Աստուած գթալով անոնց վրայ, կը զրկէր իրենց՝ քաջարի պետեր, որոնք կարող կ'ըլլային զիրենք ազատել: Այս աղատարարները Դասաւորներ կոչուեցան, որոնք ժողովուրդը կը կառավարէին Աստուծոյ օրէնքներուն համաձայն:

Ամէնէն նշանաւորներն եղան Գեդեոն, Սամսոն և Սամուել:

Գ Ե Դ Է Ո Ն

Եօթը տարի կար որ Իսրայէլացիք կը հեծէին Մաաքիամացոց լուծին տակ, երբ Աստուած լսեց իր ժողովուրդին աղօթքները:

Աստուծոյ մէկ հրեշտակը երեցաւ Գեդեոնի, և ըսաւ անոր.

— Գնա՛ և ազատէ Իսրայէլացիները:

Գեդեոն երեսուն հազար զինուորներ հաւաքեց և քաւեց թշնամիին վրայ:

Բայց Աստուած փափաքելով որ Իսրայէլացիք յաղթուէին միայն Ի՛ր պաշտպանութեան պարտական ըլլան, հրամայեց Գեդեոնի որ վախկոտները ձամբէ: Այն ատեն բանակին մէջ տասը հազար հոգի մնացին:

— Այդ ալ շատ է, ըսաւ նորէն Աստուած, զինուորներդ առուակի մը քով առաջնորդէ, և մօտդ պահէ անոնք միայն, որ իրենց ափովը ջուր կը խմեն առանց կանգ առնելու:

Այս կերպով երեք հարիւր հոգի միայն մնացին Գեդեոնի քով:

Գեդեոն այս երեք հարիւր հոգիին առաւ փողեր և հողէ սափորներ, որոնց մէջ վառուած ջահեր դրուած էին:

Գիշերուան մուտքին ասոնք լուռ մտան Մաքիամացոց բանակին մէջ:

Գեդեոնի մէկ նշանին վրայ, բոլորը մէկէն ուսփոռները կռակը տեսցին, փողերը հնչեցուցին, և ջահերը երեւան հանեցին պօռալով. — «Աստուծոյ և Գեդեոնի սուրը»:

Ջահերուն լոյսը, փողերուն աղմուկը, և մանաւանդ սարսափը որուն մատնեց Աստուած Մաքիամացիները, այնպիսի խառնուկութիւն մը առաջ բերին անոնց բանակին մէջ, որ բոլորը փախան, ցրուեցան:

Գեդեոնի յաղթանակը:

Ս Ա Մ Փ Ս Ո Ն

Ին արտասովոր ուժը. — Իսրայէլացիները նորէն Աստուծոյ զէմ մեղանչելով, ինկան Փղշտացիներու գերութեան տակ:

Աստուած իր ժողովուրդը ազատելու համար ընտրեց Սամփսոնը, զոր օժտեց արտասովոր ուժով մը:

Սամփսոն հազիւ տասնեւութ տարեկանին, տեսաւ կատաղի առիւծ մը որ մոնչելով իր վրայ կուգար. անմիջապէս բռնեց, և ուլի նման բերնէն ձեղքելով սպաննեց:

Ուրիշ անգամ մը երեք հարիւր աղուէսներ բռնելով, անոնց պոչին կապեց վատուած ջահեր, և արձակեց Փղշտացիներու արտերուն մէջ, ուր հրդեհը անդարմանելի աղէտն եր

Սամփսոն առիւծին բերանը ճեղքելով սպաննեց պատճառեց:

Փղշտացիները, զայրացած, բռնեցին Սամփսոնը և կապեցին հաստ չուաններով: Բայց Սամփսոն անմիջապէս կտրեց չուանները, և իշու ծնօտ մը առնելով սպաննեց հազար Փղշտացի, և մնացեալները ցիրուցան ըրաւ:

Փղշտացիները ալ համարձակելով բռնի ուժով անոր վրայ յարձակիլ, առիթ փնտռեցին դաւով զայն ձեռք անցընելու:

Իմանալով որ իրիկուն մը Սամփսոն Գաղա քաղաքը մտած է, անմիջապէս քաղաքին զուռները գոցեցին, որպէս զի զայն բանտարկուած պահեն և սպաննեն:

Բայց Սամփսոն իմանալով անոնց գիտումը, կէս գիշերին ելաւ և զէպի քաղաքին մէկ զուռը ուղղութեամբ տեղէն հանեց այդ զուռը, ուսերուն վրայ առաւ քովի սիւներով և կղպանքներով մէկտեղ, և փոխադրեց մօտակայ լերան մը գլուխը:

Սամփսոնի մասնուիլը եւ մահը. — Փղշտացիները տեսնելով որ իրենց թշնամին կը խուսափի միշտ, զրամ տուին Տալիլա անուն կնոջ մը որ անոր հետ կ'ապրէր, որպէս զի իմանայ և իրենց ըսէ Սամփսոնի արտասովոր ուժին գաղտնիքը:

Սամփսոն երկար առեն զիմադրեց Տալիլայի ստիպումներուն, բայց վերջապէս տեղի տուաւ և յայտնեց գաղտնիքը:

— Եթէ մազերս կտրեն, ըսաւ, միւս մարդոց չափ տկար պիտի ըլլամ:

Արդ, օր մը երբ Սամփսոն կը քնանար, Տալիլա կտրեց անոր մազերը, և զինքը յանձնեց Փղշտացիներուն: Անոնք փորեցին Սամփսոնի աչքերը, և զայն ստիպեցին չաղացքի մը քարը դարձնելու:

Բայց ժամանակ անցնելով Սամփսոնի մազերը նորէն երկնցան, և սկսաւ վերստանալ իր նախկին ուժը:

Քանի մը ամիս ետքը, երեք հազար Փղշտացիներ երբ իրենց Դաֆն կուռքին զոհ կը մատուցանէին, Սամփսոնը իրենց կոտորունը բերին՝ անոր զժբախտութիւնը ծաղրելու համար:

Սամփսոն խնդրեց որ զինքը տանին երկու սիւներու մէջտեղ, որոնց վրայ հաստատուած էր շէնքը: Այդ առեն Աստուծոյ օգնութիւնը խնդրելով, «Թող ես ալ մեռնիմ

Փղշտացւոց հետ ըսաւ, և բազումներուն բոլոր ուժովը հրեց,
տապալեց երկու սիւները և կործանեցաւ կռատունը:
Սամփսոն ջախջախուեցաւ փլատակներուն տակ, երեք
հազար Փղշտացիներու հետ:

ՀԵՂԻ ԵՒ ՍՍՄՈՒԷԼ

Սամփսոնի մահէն ետքը Հեղի քահանայապետը դատաւոր
եղաւ Իսրայէլացւոց:

Այդ ժամանակները ծնաւ Սամուէլ: Իր մայրը որ
զայն Աստուծոյ պաշտամունքին նուիրել ուխտած էր,
յանձնեց զինքը Հեղի քահանայապետին: Տղան մեծցաւ
Աստուծոյ տանը մէջ: Զինքը կը սիրէին
Աստուած և մարդիկ:

Հեղիի զաւակները, ընդհակառակն,
հար էին, և իրենց անվայել վարմունքով ժողովուրդը
կը հեռացնէին աստուած պաշտութենէ, գէշ
օրինակ ըլլալով անոնց իրենց անկարգութիւններով:

Հեղի կը տեսնէր այս բոլորը,
բայց չէր սաստեր, չէր յանդիմաներ իր
զաւակները:

Սամուէլ Հեղի քահանայապետին մօտ:

Գիշեր մը, երբ Հեղի քնացած էր, Աստուած կանչեց
Սամուէլը:

— Սոսէ՛, Տէ՛ր, որ քու ծառագլխէ, պատասխանեց
Սամուէլ:

Եւ Աստուած ըսաւ.

— Որովհետեւ Հեղի չատ թոյլ ու ներողամիտ գտնուեցաւ
իր զաւակներուն, և աչք զոցեց անոնց անկարգութիւններուն,
օրինակելի պատիժով մը պիտի հարուածեմ իր Տունը:

Յաջորդ օրը երբ Հեղի Սամուէլէն իմացաւ Աստուծոյ
պատգամը, խոնարհ համակերպութեամբ պատասխանեց.

— Տէրն է ինքը, թող իր կամքը կատարուի:

Հեղի եւ իր զաւակները կը պատուիրէին. — Ժամանակ
մը ետքը պատերազմ ծագեցաւ Փղշտացիներու և Իսրայէլացիներու մէջտեղ:

Իսրայէլացիները Տապանակ ուխտին իրենց հետ
պատերազմի դաշտդ տարին, յուսալով որ ատով
պիտի ապահովուի իրենց յաղթութիւնը:

Բայց Տապանակ կը օգուտ չունեցաւ,
որովհետեւ Աստուծոյ վրայ հաւատքը կը պակսէր
իրենց, և պէտք էր որ Աստուծոյ կամքը
կատարուէր: Իսրայէլացիները յաղթուեցան: Հեղիի
զաւակները, որ Տապանակին հետ

Հեղի լրաբերեցէն կը լսէ աղէք:

էին, պատերազմի միջոցին սպաննուեցան, և նոյնիսկ Տա-
պահակը գերի տարուեցաւ Փղշտացիներուն կողմէ:

Հեղի երբ այս աղէտին լուրը իմացաւ լրաբերներէ,
կոնակի վրայ աթոռէն ինկաւ և գլուխը ջախջախուեցաւ:

ՍՍՄՈՒԷԼ՝ ԻՍՐԱՅԷԼԱՅԻՆԵՐՈՒ ՎԵՐՋԻՆ ԴԱՏԱԻՈՐԸ

Հեղիի մահէն ետքը, Սամուէլ զատաւոր եղաւ Իսրա-
յէլացիներուն, և այդ պաշտօնը վարեց իմաստութեամբ, և
երկնքի օրհնութիւնը հրաւիրեց ժողովրդեան վրայ:

Փղշտացիք տեսնելով որ Տապահակը իրենց քով պա-
հած միջոցին չարաչար կը պատժուին և իրենց կռուքերը
կը կործանին, պարտաւորուեցան ետ զրկել զայն:

Բայց Սամուէլ երբ ծերացաւ, Իսրայէլացւոց բարգա-
ւաճումը կանգ առաւ. որովհետեւ Սամուէլի ծերութեան ա-
տեն իր երկու որդիները զատաւորութիւն ընելով ժողո-
վուրդը չը նեղէին, փոխանակ իրենց աստուածապաշտ հօր
բարի և իմաստուն օրինակին հետեւելու:

Այն ատեն Իսրայէլի Ծերերը եկան գտան Սամուէլը և
անկէ պահանջեցին որ իրենց թագաւոր մը ընտրէ և օծէ:

Սամուէլ աշխատեցաւ Իսրայէլացիները ետ կեցնել
իրենց պահանջումէն, բայց իր յորդորներն անօգուտ ան-
ցան: Ուստի ազօթքով Աստուծոյ դիմեց, որ իրեն հրամա-
յեց. — «Ըրէ՛ ինչ որ կը պահանջեն»:

Այն ատեն բարի ծերունին Սաւուղը ընտրեց և զայն
թագաւոր օծեց (1080 Ք. Ա.):

Դ. — Հ Ռ Ո Ւ Թ

Նոյեմի եւ զաւակներ. — Դատաւորներու ժամանակ
Բեթղհէմի մէջ կ'ապրէր Երեմիէք անուն մարդ մը:

Իսրայէլացւոց երկրին մէջ մեծ սով մը ծագելով, այս
մարդը իր երկրին մէջ ապրուստի միջոցէ զուրկ մնաց:

հեռացաւ անկէ, և գնաց հաստատուեցաւ Մովաբացւոց եր-
կիրը, իր կնոջը՝ Նոյեմիի և երկու որդիներուն հետ:

Քանի մը տարի ետքը Երեմիէք մեռաւ:

Իր որդիները ամուսնացան տեղացի աղջիկներու հետ,
Ուրիա և Հուր:

Բայց վեց տարի ետքը այդ որդիներն ալ մեռան:

Նոյեմի, զիշտէն ընկճուած, որոշեց իր երկիրը՝ Բեթ-
ղհէմ գառնալ, և
հարսները հրաւի-
րեց որ իրենց ըն-
տանիքին քով եր-
թան:

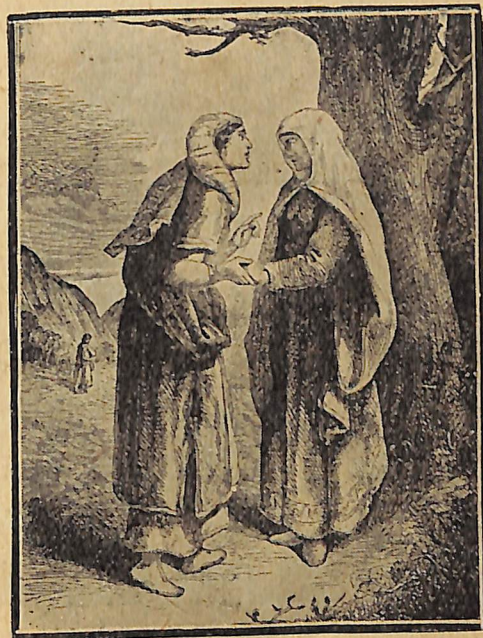
Ուրիա հրաժեշ-
տի համբոյրը աը-
ւաւ: Բայց Հուր
ըսաւ իր կեսրոջը.

— Ես չեմ բաժ-
նուիր քեզմէ, ուր
որ երթաս հետդ
պիտի դամ. քու
ազգդ իմ ազգս պիտի
ըլլայ, քու Աստ-
ուածդ՝ իմ Աստ-
ուածս. զուն ուր
որ մեռնիս ես ալ
հոն պիտի մեռնիմ:

Նոյեմի տեսնե-
լով որ Հուր հաս-
տատուն կը մնայ

իր ազնիւ որոշումին մէջ, խանդաղատանքով համբուրեց
զայն, և երկուքը մէկէն ճամբայ եկան:

Հուր հասկ կր ժողվէ Բաւոյի արտերէն. — Հունձքի
ժամանակ Բեթղհէմ հասան անոնք: Հուր ըսաւ Նո-
յեմիի.

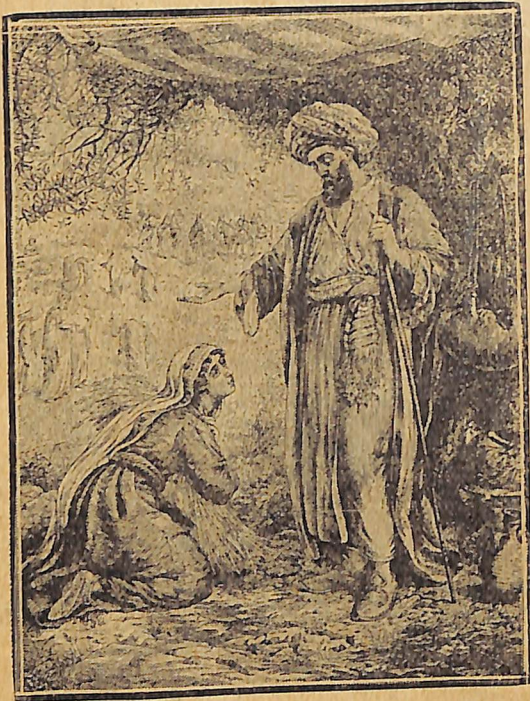

«Բու ազգդ իմ ազգս պիտի ըլլայ
քու Աստուածդ իմ Աստուածս»

— Մեզի ուտելիք ձարելու համար երթամ հասկ ժողովեմ արտերէն, եթէ կ'արածնես:

Եւ արտ մը գնաց, և հասկ ժողովել սկսաւ մշակներուն ետեւէն:

Այս արտը կը պատկանէր մեծահարուստ Բոոսի, որ ազգական էր Երեմիայի, ուրկէ այսօրի մնացած էր Նոյեմի:

«Իմ արեւս ուրիշ արեւ մ'երթա»:

— Գիտեմ ինչ որ ըրիր Նոյեմի որ իմ ազգականս է, պատասխանեց Բոոս: Քանի որ իր Ասուածը քուկդ ալ եղած է, Ան պիտի պահպանէ քեզ իր հզօր հովանիին տակ:

Այս ըսելէ ետքը, հրաւիրեց մանկամարդ կիներ՝ մասնակցիլ հնձողներու ձաշին, և զաղտնապէս ասոնց ալ պատ-

Բոոս իմանալով Հոռիի ազնիւ վարմունքը իր կեսրոջ նկատմամբ, անոր մօտեցաւ և ըսաւ.

— Իմ արտէս ուրիշ արտ մ'երթար, աղջիկս, առանց վախի հընձորդներուն հետեւէ. հրամայած եմ որ քեզի նեղուածիւն չպատճառեն:

— Ես օտարական մըն եմ, ի՞նչ է պատճառը որ այսչնորհը կ'ընես ինձի:

ուրիշ որ իրենց կապած որաներէն ցորենի հասկեր ձգեն, որպէսզի Հոռի կարենայ ժողովել:

Բոոս կ'ամուսնանայ Հոռիի հետ. — Հոռի իրիկունը Նոյեմի քով դարձաւ. այս վերջինը տեսնելով Հոռիի բերած առատ ցորենի հասկերը, ըսաւ.

— Աստուած օրհնէ Բոոսը. անիկա միշտ բարի եղած է իրեններուն:

Երբ հունձքը վերջացաւ, Բոոս՝ մովաբացի մանկամարդ կիող առաքինութենէն ազդուած՝ ամուսնացաւ անոր հետ, թէեւ Բեթլեհեմի ամէնէն աղքատ կիներ եղած ըլլար ան:

Շատ չանցած Աստուած զաւակ մը տուաւ անոնց: Այս զաւակը որ Ովբի կոչուեցաւ, հայրը եղաւ Յեսսէի, և Յեսսէ ալ հայրն էր Դաւիթի, որուն ցեղէն պիտի ծնէր Մեսիան՝ ՅԻՍՈՒՍ ՔՐԻՍՏՈՍ:

ԱՄՓՈՓՈՒՄ ԶՈՐՐՈՐԻ ՇՐՋԱՆԻՆ

1.— Իսրայէլացիները Կարմիր ծովէն անցնելով քափառեցան անապատին մէջ, ուր հրաւժով սնունդ չսկսեց:

Սիւնա լեռան վրայ Ասուծմէ ստանալէ ետք Տաւր պատուիրանները, քառասուն տարի անապատին մէջ մնացին, իբրեւ պատիժ իրենց քրտնալորումն եւ Ասուծոյ դէմ բռնութեան:

2. Մովսէսի մահէն ետք Յեսու անոր յաջորդեց: Ան իսրայէլացիները անցուց Յորդանանէն, մտաւ Աւետեաց երկիրը, գրաւեց Նեփթալիմ եւ ուրիշ քաղաքներ, եւ երկիրը բաժնեց իսրայէլի աստեղիկներու ցեղերուն:

3. Երբ Յեսու մեռաւ, Ասուծոյ ժողովուրդը կառավարուեցաւ Դաւաւարներու կողմէ: Ասոնց ամենէն նշանաւորները եղան Գեղէն, Սամփաոն և Սամուէլ:

Սամուէլ ժողովուրդին բաղձաճէր կատարելով, Սաւուղը բնակեց եւ զայն քաղաւոր օժեց (1080 Ք. Ա.):

ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ՇՐՋԱՆ

ԹԱԳԱՌՈՐՈՒԹԵԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒՄԷՆ

ՄԻՆՁԵՒ ԲԱԲԵԼՈՆԻ ԳԵՐՈՒԹԻՒՆԸ

(1080 — 606 ՔՐԻՍՏՈՍԷ ԱՌԱՋ)

Ա. — ՍԱԻՈՒՂ

ՍԱԻՈՒՂԻ ԱՆՀՆԱԶԱՆԴՈՒԹԻՒՆԸ

Սաւուղ իր իշխանութեան առաջին օրերուն նշանաւոր եղաւ Ամոնացիներու վրայ տարած փայլուն յաղթութեամբ:

Երկու տարի ետքը Փղշտացիները արշաւեցին Իսրայէլացիներու երկիրը. Սաւուղ անոնց վրայ քալեց:

Սամուէլ որ կ'ուզէր զո՛ւ մատուցանել Աստուծոյ, անոր պաշտպանութիւնը հայցելու համար, Սաւուղի հրամայած էր որ իրին սպասէ եօթը օր: Եօթներորդ օրը Սամուէլ կ'ուշանար դալու, և Իսրայէլի բանակը՝ սպասելէն ձանձրացած՝ կը սկսէր ցրուիլ: Ուստի Սաւուղ ի՛նք ըրաւ զո՛նք, քահանայապետին տեղ: Հազիւ թէ աւարտած էր, երբ Սամուէլ հասաւ, և սաստիկ յանդիմանեց Սաւուղը իր անհնազանդութեան համար, որով քահանայապետի իրաւունքը յափշտակուած կ'ըլլար:

Փղշտացիներուն զէմ պատերազմը յաջող եղաւ, բայց այդ յաջողութիւնը ձեռք բերուեցաւ Սաւուղի զաւակ Յովնաթանի շնորհիւ, որ յանդուգն ծրագիր մը պատրաստեց, և միմիայն իր կապաւնակիւրին ընկերակցութեամբ

զիշեր ատեն մտաւ թշնամի բանակը, և աներկիւղ քաջութեամբ սարսափի և շփոթութեան մատնեց թշնամիները: Սաւուղ իր զինուորներով չուտով հասաւ, և արիւնալի պատերազմ մը մղելով՝ վերջնական պարտութեան մատնեց թշնամիները:

Բայց Սաւուղ ուրիշ անգամ մըն ալ անհնազանդ գըտնուեցաւ: Քսան տարիէ ի վեր կը թագաւորէր, երբ Տիրոջը հրամանով պատերազմի ելաւ Ամադեկացիներուն դէմ, Ջարդեց, կտոր կտոր ըրաւ թշնամիները, և անոնց թագաւորը գերի առաւ: Բայց հակառակ Աստուծոյ հրամանին, թշնամիէն առած աւարին լաւագոյն մասը իրեն պահեց:

Այս նոր անհնազանդութիւնը իր կորուստին պատճառ եղաւ: Աստուած լքեց զինքը, և իրեն յաջորդելու համար քնարեց Դաւիթը, Յուդայի ցեղէն: Աստուծոյ հրամանով Սամուէլ թագաւոր օծեց Դաւիթը. և այդ օրէն Աստուծոյ հոգին հեռացաւ Սաւուղէն և հանգչեցաւ Դաւիթի վրայ:

Դ Ա Ի Ի Թ Ս Ա Ի Ո Ւ Ղ Ի Մ Օ Տ

Սաւուղ այն ժամանակէն ետքը չար ոգիին մատնուած էր, և երբեմն երբեմն տագնապներ կ'ունենար, զոր երաժշտութիւնը միայն կրնար մեղմացուել:

Դաւիթ որ ճարտար քնարահար մըն էր, թագաւորին մօտ կանչուեցաւ, փոփելու համար անոր տառապանքները: Այն օրէն ետքը Սաւուղ համակրեցաւ Դաւիթի, և իր ծառայութեան մէջ առաւ զայն:

Դաւիթ իբր քնարանար Սաուլի մօտ:

Գ Ա Ի Ի Թ Ե Ի Գ Ո Ղ Ի Ա Թ

Փղշտացիները նորէն կը յարձակէին Իսրայէլացուոց վրայ: Երբ երկու բանակները դէմ առ դէմ եկան, հսկայ հասակով Փղշտացի մը՝ Գողիաթ՝ երկու բանակներուն մէջ տեղ կանգնեցաւ և արհամարհանքով պօտալ սկսաւ.

— Ձեր մէջէն ամէնէն քաջ մարդը ընտրեցէք, թո՛ղ զայ մինակը կռուի ինձի հետ:

Քառասուն օր շարունակ այդ հսկան թշնամանեց Իսրայէլացիները. բայց իր յաղթ հասակը և սոսկալի երե-

ւոյթը ահ ու զոդի կը մատնէր ամէնէն յանդուգն Իսրայէլացիներն անդամ:

Դաւիթ, յուզուած և զայրացած իր ազգակիցներուն եղած թշնամանքէն, ներկայացաւ՝ հսկային դէմ պատերազմելու համար: Ձինքը առաջնորդեցին Սաուլի քով, որ մեղքնալով իր սիրելիին երիտասարդութեանը, ուզեց անոր տալ իր զրահներն և սուրը:

Բայց Դաւիթ մերժեց, ըսելով.

— Աստուած կը կը պահպանէ զիս այդ Փղշտացիին դէմ:

— Գնա՛ ուրեմն, Աստուած օգնէ քեզի:

Դաւիթ հինգ հատ յղկուած կլոր քարեր առաւ միայն, իր գաւազանին և պարսատիկին հետ, և շիտակ Փղշտացիին վրայ գնաց:

— Ես չո՞ւն եմ որ գաւազանով վըրաս յարձակելու կուգաս, պօռաց Գողիաթ:

— Դուն սուրով և նիզակով կուգաս իմ վրայ, պատասխանեց Դաւիթ, բայց ես քու վրայ կուգամ բանակներու Տիրոջը անուհով, զոր համար ձակեցար թշնամանել:

Այս ըսելով, Դաւիթ առաւ իր պարսատիկը. վստահ ձեռքով մը Փղշտացիին վրայ արձա-

Դաւիթ կը սպաննէ Գողիաթը:

Վեց քարը, որ ճակատէն զարնելով զգեսնեց զայն: Անմիջապէս Դաւիթ թշնամիին վրայ յարձակելով, յափշտակեց անոր սուրը, և գլուխը կտրեց:

Փղշտացիները սարսափահար փախան, և Իսրայէլացիները սոսկալի ջարդ մը տուին անոնց:

ՍԱԽՈՒՂԻ ՆԱԽԱՆՁՈՏ ԱՏԵԼՈՒԹԻՒՆԸ

ԵՒ ԴԱՒԻԹԻ ՎԵՀԱՆՁՆՈՒԹԻՒՆԸ

Այս փայլուն յաղթանակին վրայ ժողովուրդը խանդավառ ցոյցեր կ'ընէր Դաւիթի: Կիները զայն կը դիմաւորէին ներքուի երգերով, նուագներով. — «Սաւուղ հազար հոգի սպաննեց, Դաւիթ քաւր հազար» կը գոչէին:

Այս գովեստները գրգռեցին Սաւուղի նախանձը և ատելութիւնը: Այնպէս որ երկու անգամ Սաւուղ փորձեց գեղարդով սպաննել Դաւիթը, մինչ այս վերջինը քնար կը զարնէր. բայց երկու անգամին ալ Դաւիթ կրցաւ ազատիլ անոր հարուածներէն:

Սաւուղ գեղարդով կ'ուզէ սպաննել Դաւիթը:

Սաւուղի որդին՝ Յովնաթան՝ բնաւ համամիտ չէր հօրը. հալածանքներուն, և կը պաշտպանէր Դաւիթը զոր շատ կը սիրէր:

Դաւիթ տեսնելով որ կեանքը վտանգի մէջ է, անապատը փախաւ: Սաւուղ հոն ալ հետապնդեցաւ իրեն:

Պատահեցաւ որ օր մը Սաւուղ, սաստիկ յոգնած, եկաւ քնացաւ քարայրի մը մէջ, ուր պահուրած էր Դաւիթ իր ընկերներով: Ասոնք յորդորեցին Դաւիթը որ իր թշնամին մեռցնէ և ձեռքէն ազատի: Դաւիթ վեհանձնօրէն մերժեց, և բաւականացաւ անոր քղանցքին ծայրէն կտրելով:

Ուրիշ անգամ մը Դաւիթ դարձեալ մտաւ թագաւորին վրանը ուր կը քնանար ան: Կրնար մեռցնել. բայց այս անգամ ալ բաւականացաւ անոր գեղարդը և ջուրի կուժը առնելով: «Աստուած չընէ որ ես Աստուծոյ օձեալին վրայ ձեռք վերցնեմ», կ'ըսէր Դաւիթ:

Յետոյ գնաց մօտակայ բարձունքի մը վրայ, և պօռաց Սաւուղի զօրավարներէն Արեններին:

— Այսպէս կը պաշտպանես քու տէրդ. տե՛ս, գիշերատեն մէկը բանակ մտած և տիրոջ գեղարդը և կուժը առած է:

ՍԱԽՈՒՂԻ ՄԱՆԸ

Սամուէլ մեռած էր, և Սաւուղի մահն ալ մօտ էր:

Փղշտացիք նորէն իրենց բոլոր ուժովը յարձակեցան Իսրայէլացւոց վրայ: Աստուծոյ թոյլտուութեամբ Սամուէլի ոգին երեւցաւ Սաւուղի և ըսաւ.

— Տէրը լքած է քեզ, Սաւուղ, վաղը դուն և զաւակդ գերեզման պիտի մտնէք:

Գուշակութիւնը կատարուեցաւ. Իսրայէլացիները յաղթուեցան, Սաւուղի որդին, Յովնաթան, ինկաւ պատերազմին մէջ: Իսկ Սաւուղ որ վիրաւորուած էր, թշնամիին ձեռքը գերի չիյնալու համար, իր գեղարդին վրայ իյնալով ինքզինքը մեռցուց:

Սաւուլ իւր գեղարդին վրայ իյնալով ինքզինքն մեռցուց:

Դաւիթ այս գոյժին վրայ առատ արցունք թափեց, և ողբ յօրինեց Սաւուլի և Յովնաթանի վրայ որուն կապուած էր մեծ բարեկամութեամբ մը:

Բ. — ԴԱԻԻԹ

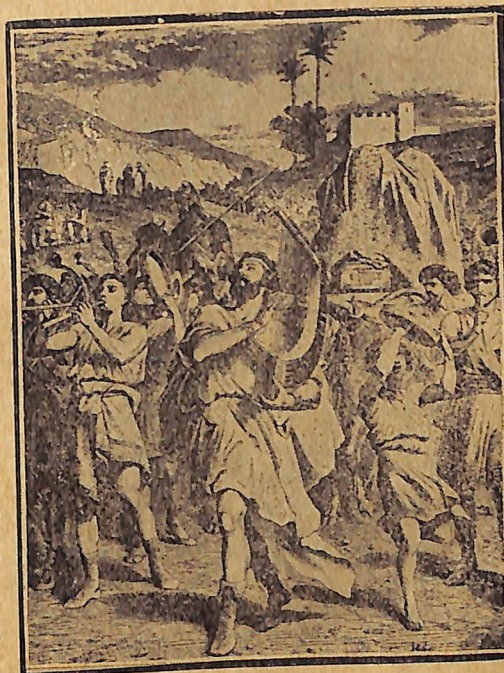
ԴԱԻԻԹ ԹԱԳԱՆՈՐ ԿԸ ՀՌԶԱԿՈՒԻ

Սաւուղի մահէն ետքը, Դաւիթ թագաւոր հռչակուեցաւ (1040 Ք. Ա.):

Թագաւորական

դահլ՝ Երուսաղեմ հաստատեց, և այնտեղ շքեղ պալատ մը շինել տուաւ, հոն փոխադրեց Ուխի Տապանակը:

Տապանակի փոխադրութիւնը մեծ հանդիսաւորուեցաւ: Դաւիթ, պարզ Ղեւտացիի մը պէս հաղուած, անոր առջեւ կ'երթար, նուիրական երգեր կրգելով:

Դաւիթ Սաղմոս երգելով կ'առաջնորդէ Տապանակ Ուխին:

ԴԱԽԻԹ ՄԵԾ ՄԵՂԻ ՄԸ ԿԸ ԳՈՐԾԷ

Դաւիթ, փայլուն յաղթութիւններ տարած էր թշնամիներուն վրայ, և փառքի գագաթնակէտին վրայ կը գտնուէր, երբ յանցաւոր եղաւ մեծ մեղքով մը:

Օր մը երբ կը պտտէր պալատին պատշգամբին վրայ, նշմարեց Բերսաբէ անուն կին մը, որ իր բանակի սպաներէն մէկուն՝ Ուրիայի ամուսինն էր, և մեղաւոր մտածումը ունեցաւ զայն իրեն կին ընելու:

Ուրիա պատերազմի մէջ կը գտնուէր, և փայլուն ծառայութիւններ կը մատուցանէր: Դաւիթ յանդգնեցաւ հրամայել որ իր այս հաւատարիմ ծառան պատերազմի ամէնէն վտանգաւոր կէտին վրայ զրկուի որպէսզի սպաննուի: Եւ իրօք, Ուրիա այնտեղ սպաննուեցաւ, և Դաւիթ Բերսաբէն իրեն կին ըրաւ:

Տէրը անպատիժ չթողուց այսքան չար գործ մը: Դաւիթի զրկեց Նաբաւն մարգարէն, որ սա առակով խօսեցաւ իրեն.

— Քաղաքի մը մէջ երկու մարդիկ կային, մէկը աղքատ միւսը հարուստ: Հարուստը ունէր ոչխարի և արջառի հօտեր, իսկ աղքատը՝ գառնուկ մը միայն: Աղքատը շատ կը սիրէր գառնուկը, իրեն հետ կը կերցնէր, կը խմջընէր, և գիրկին մէջ կը քնացնէր զաւկի նման: Օր մը ցընէր, և գիրկին մէջ կը քնացնէր զաւկի նման: Օր մը հարուստին տունը հիւր եկաւ. ան խնայեց իր բազմաթիւ ոչխարներէն մէկը կտրել, այլ աղքատին մէկ հատիկ գառնուկը խնց, մորթել տուաւ, և անով պատուասիրեց իր հիւրը:

— Այդ մարդը մահուան արժանի է, պօռաց Դաւիթ՝ սաստիկ զայրանալով:

— Այդ մարդը դո՛ւն ես, պատասխանեց Նաթան. դուն խնցիր Ուրիայի կինը, զինքն ալ Ամմոնացիներուն սուրով սպաննել տուիր: Այսպէ՛ս կ'ըսէ Աստուած. «Բանի որ դուն իմ խօսքս արհամարհեցիր և չարիք գործեցիր, քու Տունէդ

քեզի՝ դէմ չարիք պիտի ունենաս. դուն ծածուկ չարութիւն գործեցիր, իսկ ես քեզ յայտնի կերպով պիտի պատժեմ ամբողջ Իսրայէլի և արեգական առջեւ»:

Աստուածային այս խիստ և անողոք պատգամը լսելով, Դաւիթ անկեղծ զղջում յայտնեց, երկար առեն ապաշխարեց և գրեց իր աննման Սաղմունքը, որ ո՞նք միշտ կը կարգացուին եկեղեցիէն մէջ, մանաւանդ Ոլորմեա՝ ինձ Աստուած սաղմոսը, որ ապաշխարութիւն եմ օրերուն մէջ կը կարգացուի:

— Այդ մարդը դո՛ւն ես, քաւ Նաբաւն մարգարէն Դաւիթին:

ՍԲԻՍՈՂՈՄԻ ԱՊՍԱՄԲՈԹԻՆԸ ԵՒ ՄԱՀԸ

Բերսաբէն ծնած առաջին զաւակը մեռաւ, և Դաւիթ սաստիկ վիշտ զգաց: Այդ վիշտին յաջորդեց ուրիշ վիշտ մը: Իր Աբիսողոմ զաւակը ապստամբեցաւ հօրը գէմ, իրեն կողմը չահելով բազմաթիւ կուսակիցներ:

Դաւիթ այս լուրը իմանալուն պէս հեռացաւ Երուսաղէմէն, որովհետեւ չուզեց պատերազմիլ իր զաւկին հետ. իր զինուորներուն պէտ կարգեց Յովաբ զօրավարը, և անոր պատուիրեց որ խնայեն Աբիսողոմի ու չսպաննեն զայն:

Եփրայիմի անտառին մէջ կատաղի կռիւէ մը հաքը,
Դաւիթի զինուորները յաղթանակ տարին:

Աբիսողոմ, ջորիի մը վրայ հեծած, աճապարանքով կը
փախչէր. բայց ճամբան իր զլխուն երկար մազերը կաղնիի
մը ճիւղերուն անցան. ջորին շարունակեց իր վազքը և Աբի-
սողոմ մազերէն կախուած մնաց:

Յովաբ, թագաւորին յանձնարարութիւնը մոռնալով,
նիզակի երեք հարուածներով ծակեց Աբիսողոմի մարմինը,
և զինուորները ամբողջացուցին անոր գործը՝ սպաննելով
Աբիսողոմը:

Իր ըմբոստ զաւկին մահը իմանալով՝ Դաւիթ դառն ար-
ցունքներ թափեց, և իր վիշտին մէջ գոչեց.

— Ինչո՞ւ իմ կեանքս քեզի համար չեմ կրնար տալ
զաւա՛կս:

ԴԱՒԻԹԻ ՎԵՐՋԻՆ ՏԱՐԻՆԵՐԸ

Դաւիթ ուրիշ պատերազմներ ալ ըրաւ յաջողու-
թեամբ Փղշտացիներուն դէմ: Շահած յաղթանակները իր
ժողովուրդին ապահովեցին երկար տարիներ խաղաղ բար-
գաւածում մը:

Երբ Դաւիթ զգաց թէ մահը կը մօտենայ, իր
Սողոմոն զաւակը թագաւոր հռչակեց, և ժողովուրդին ներ-
կայութեանը թագաւոր օծել տուաւ զայն քահանայա-
պետին:

Յետոյ իմաստուն խրատներ տուաւ իր զաւկին, պետու-
թեան գործերը վարելու համար, պատուիրեց անոր՝ Երու-
սաղէմի մէջ փառաւոր տաճար մը կանգնել Աստուծոյ, և
մեծաւ եօթանասուն տարեկան (1000 Բ. Ա.).

Գ. — ՍՈՂՈՄՈՆ

ՍՈՂՈՄՈՆ ԻՄԱՍՏՈՒԹԻՒՆ ԿԸ ԽՆԴՐԷ ԱՍՏՈՒԾՄԷ

Սողոմոն հազիւ առանձնութեամբ տարեկան էր երբ գահ
ձարձրացաւ:

Երազին մէջ Տէրը երեւցաւ իրեն և ըսաւ.

— Ուզէ՛ ինչ որ կը փափաքիս, և պիտի տամ:

Սողոմոն իմաստութիւն միայն խնդրեց Աստուծմէ.
և Աստուած զայն ոչ միայն մարդոց ամէնէն իմաստունը,
այլեւ ամէնէն հարուստը և ամէնէն մեծաշուք թագաւորը
ըրաւ:

ՍՈՂՈՄՈՆԻ ԴԱՏԱՍՏԱՆԸ

Սողոմոն շատ չանցած առիթ ունեցաւ յայտնելու Աս-
տուծմէ իրեն տրուած իմաստութիւնը:

Երկու կիներ միասին կը բնակէին, և երկու նորածին
զաւակներ ունէին: Տղոցը մէկը գիշերը մեռած ըլլալով,
մայրը ողջ տղեկը առաւ, և անոր տեղ իր մեռած զաւակը
դրաւ:

Ասոր վրայ կռիւ մը ծագեցաւ երկու կիներուն մէջտեղ,
և խնդիրը Սողոմոնի դատաստանին յանձնուեցաւ:

Ո և է վկայ չկար, և անկարելի կ'երեւար հասկնալ թէ
ողջ տղեկը երկու մայրերէն որուն կը պատկանի:

Ճշմարտութիւնը երեւան հանելու համար, Սողոմոն,
երկու կիներուն ըսածներն ալ լսելէ հաքը, հրամայեց իր
թիկնապահներէն մէկուն.

— Սուր մը առէք և երկու կտոր ըրէք ողջ տղան, և
տուէք երկու կիներուն:

Կեղծ մայրը հաւանեցաւ այս բաժանումին: Բայց ճշմարիտ մայրը սաստիկ յուզուելով պօռաց:

— Կը պաղատի՛մ, Տէր իմ, մի՛ սպաննէք զաւակս: հոգ չէ, այս կնոջ տուէք, բաւական է որ ողջ մնայ:

— Ահա՛ բուն մայրը, ըստ, Սողոմոն՝ կնոջ անկեղծ ճիշէն ազդուած. իրե՛ն տըւէք սղան:

Ա մ է ն մ արդ հիացաւ թագաւորին իմաստութեան վրայ:

«Տղան երկու կտոր ընելով երկու մայրերուն տուէ՛ք:»

ԵՐՈՒՍԱՂԵՄԻ ՏԱՃԱՐԻՆ ՇԻՆՈՒԹԻՒՆԸ

ՍՈՂՈՄՈՆԻ ՓԱՌԻԸ

Սողոմոն իր հօրը՝ Դաւիթի՝ պատուէրին համաձայն երուսաղէմի մէջ տաճար մը շինեղ տուաւ, որ աշխարհի հրաշալիքներէն մէկը եղաւ. անիկա կը չողար ոսկիով, արծաթով և թանկագին քարերով:

Եօթը տարի տեւեց անոր շինութիւնը, և անոր մէջ դրուեցաւ Ուխտի Տապանակը:

Տաճարին շինութիւնը աւարտելէ ետքը, Սողոմոն պա-

ղատ մը շինեղ տուաւ իրեն համար, և ուրիշ պալատ մը թագուհիին համար, ու շքեղ շէնքերով զեղեցկացուց Երուսաղէմը:

Դրացի երկիրներու թագաւորներ Սողոմոնի բարեկամութիւնը կը վնասէին, իր իմաստութեան մեծ համբաւին համար:

Սաբայի թագուհին հեռուոր երկիրներէ եկաւ Երուսղէմ, խորհուրդ հարցընելու Սողոմոնի, և իր երկիրը դարձաւ մեծ հիացումով:

Այսպէս, Սողոմոն երկար տարիներ ապրեցաւ խաղաղութեան մէջ, հարստութեամբ, փառքով ու պատիւով ճշխացած:

Բայց, վերջին տարիները, վայելած փառքէն հպարտանալով, իր կիրքերուն գերի եղաւ: Աստուած, զայն պատժելու համար, ազգարարեց որ իր մահէն ետքը թագաւորութիւնը երկուքի պիտի բաժնուի:

ՍՈՂՈՄՈՆԻ ՏԱՃԱՐԸ

Սողոմոնի տաճարը կտուցուած էր վկայութեան խորանին յատակագծին վրայ, զոր Մովսէս շինած էր անապատին մէջ. բայց անոր վրկին տարածութեամբ, եւ բարահանքի մէջ խնամով յղկուած հսկայ քարերով: Միջնորմները դրուագուած էին Լիբանանի մայրի փայտերով, եւ ծածկուած ոսկի տերեւներով:

Բուն տաճարը ունէր վաթսուն կանգուն երկայնութիւն, քսան կանգոն լայնութիւն եւ երեսուն կանգուն բարձրութիւն, եւ կը պարունակէր զոոն լայնութիւն եւ երեսուն կանգուն բարձրութիւն, եւ Սրբութիւն սրբոց, երեք տարբեր մասեր. — Ներքնագաւիթ, Սրբութիւն եւ Սրբութիւն սրբոց:

Սրբութիւն սրբոց կամ Սրբաբանք ամէնէն խորը կը գտնուէր, եւ իր մէջ կը պարունակէր Տապանակ Ուխտի: Երկու քերովքէներ, իւրաքանչիւր մէջ կը պարունակէր Տապանակ բարձրութեամբ, դրուած էին Տապանակին քանչիւրը տասը կանգուն բարձրութեամբ, զորում էին Տապանակին վերկու կողմերը, իրենց թիւերը տարածելով Քաւութեան Սեղանին վերքերը: Քաճանայապետը միայն, տարին անգամ մը, կրնար մտնել Սրբութիւն Սրբոցը:

Սրբութիւն Սրբոցէն զատուած էր թանկագին կերպասէ վարագոյրով մը, իր մէջ ունէր խնկոց սեղանը, տասը ոսկիէ սեղան-

ներ, որոնք յատկացուած էին Առաջաւորութեան Հացին^(*), եւ տասը աշտանակներ՝ իւրաքանչիւրը եօթր միւղերով՝ որոնց ծայրերը կը գտնուէին մշտական կանթեղներ:

Պատերէն դուրս շինուած էին երեք յարկեր, փոքրիկ սենեակներով, նուիրական շէնքին կցուած:

Տաճարին շուրջը Սողոմոն հաստատեղ տուաւ արտաքին գաւիթ մը, սիւներով շրջապատուած: Ապագային, յաջորդական շրջաններու մէջ, կառուցուեցան չորս գաւիթներ կամ բակեր, մէկը միասէն բարձր:

Առաջին Գաւիթը, որ Քահանայից Գաւիթ կը կոչուէր, կը շրջապատէր տաճարը: Այնտեղ կը գտնուէր ողջակէզի պղնձէ սեղանը, եւ խոշոր աւազան մը որ քահանաներուն լուսամբան կը ծառայէր:

Երկրորդը՝ Խաղալեացիներու գաւիթն էր, ուր կ'ընդունուէին մաքրագործուած Խաղալեացիները:

ԵՐՐՈՐՈՐ ԿԻՆԵՐՈՒ զԱԼԹՅՆԵՐ:

Չորրորդը՝ հեթանոսներու գաւիթը (Հերովդէսի օրով շինուած) որ միւսներէն աւելի ընդարձակ էր, եւ ամէն ազգէ մարդիկ, նոյն իսկ հեթանոսները կը մտնէին հոն:

Սաղոմոնի կողմէ շինուած Տաճարը կործանուեցաւ Նաբոլեթդոնոստրի կողմէ, յետոյ վերանիւնեցաւ Զօրաբարէլի կողմէ՝ Բաբելոնի գերութենէն ետքը: Վերջապէս, Յիսուս Բրիստոսէն տասնըօթ տարի առաջ, Զօրաբարէլի տաճարը մեծ շքեղութեամբ վերաշինուեցաւ Հերովդէս Մեծի կողմէ: Այս վերջին տաճարն էր որ Յիսուս պատուեց իր ներկայութեամբ, եւ 70 թուականին աւարի տրուեցաւ եւ այրուեցաւ: Տիտոսի զօրքերուն կողմէ, ինչպէս պիտի սորվիք յառաջիկային:

Դ. ԹԱԳԱԻՈՐՈՒԹԱՆ ԲԱԺԱՆՈՒՄԸ

ՅԵՂԵՐԸ Կ'ԱՊՍՏԱՄԲԻՆ ՌՈԲՈՎԱՄԻ ԴԷՄ

Սողոմոնի զաւակը, Ռաբովամ, ատելի զարճաւ իր
խխտաւ և անիրաւ վարմունքով: Իսրայէլի տասը ցեղերը
ապստամբեցան, իրենց թագաւոր ընտրեցին Յերոբովամը, և

[*] Առաջառորոթեան հայր այն էր զոր Հրեաները շաբաթ օրերը Աստուծոյ կը նուիրէին ոսկեղէն սեղանին վրայ. եւ ըստ օրինի քանանացիներէն ուրիշ մէկը չէր կրնար ունիլ:

կազմեցին զսա թագաւորութիւն մը որ կոչուեցաւ Իւրա-
յիկ թագաւորութիւն: Ասոր մայրաքաղաքն եղաւ Սիւխեմ, յե-
տոյ Սամարիա:

տոյ Սամարիայ, Երկու ցեղեր միայն, Յազայի և Բենիամինի ցեղերը, հաւատարիմ մնացին Ռոբովամի, և կազմեցին Յուդայի քաղաւորութիւնը, մայրաքաղաք ունենալով Նուսսուիմը:

Այսպէս, Տիրոջը պատգամին համեմատ, Տալանդի
գաւորութիւնը երկուքի բաժնուեցաւ:

ԻՍՐԱՅԷԼԻ ԹՎԳԱՌՈՐՈՒԹԻՒՆԸ.— ԻՐ ԿՌԱՊԱՇՏՈՒԹՅՈՒՆԸ

Յերոբովամ, վախճալով որ եթէ ցեղերը շարունակեն
երուսաղէմ երթալ Տիրով պաշտամունքին համար, չըլլայ
որ Ռոբովամի մօտենան, երկու Ոսկի Հորքեր շինել տուաւ,
մէկը Դան քաղաքին և միւսը Սիւքեմի մէջ, և ըստաւ Իս-
րայէլացիներուն .

— Այլ պէտք չունիք երուսաղէմ երթալու. ահա՛ այն Աստուածները որ մեզ եզիպտոսէն հանեցին:

Իսրայելի մէջ Յերոբոամի բոլոր յաջորդները և
 րիշա, չար և կոռապաշտ թագաւորներ եղան: Ուստի իրենց
 թագաւորութիւնն ալ երկար չտեւեց (962—718 թ. Ա.):

Սատուած շատ անգամ մարգարէ կոչուած սուրբ մար-
դիկ զրկեց Իսրայէլի թագաւորներուն, իրենց յիշեցնելու
համար ճշմարիտ Սատուծոյ պաշտամունքը. բայց այս ազ-
գարարութիւններն անօգուտ անցան: Ընդհակառակն, ա-
նոնցմէ մէկ քանիններ թշնամանեցին Սատուծոյ կողմէ զըր-
կուած մարդիկը: Ուրիշներ ամբարշտութիւնը այնքան առաջ
տարին որ ստակալի չարչարանքներու և մահուան մատնեցին
մարգարէները:

մարզարէները:
Այս պատճառով Տէրը մերժեց այն ժողովուրդը որ
իրմէ հեռացեր էր: Ասորիստանի Սաղմանասար թագաւորը
արշաւեց Իսրայէլի երկիրը, զերի վարեց անոր ընակիչ-
ները, և անոնց մեծ մասը տարաւ Նիւոռէ, Ասորիստանի
մայրաքաղաքը (718 Ք. Ա.):
Եւստիւս Թիւնը 244 տարի տեւեց:

Իսրայելի թագաւորութիւնը 244 տարի տեւեց:

ՅՈՒԴԱՅԻ ԹԱԳԱՌՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

✓ Յուդայի թագաւորութիւնը սահմանուած էր անխախտ պահելու ճշմարիտ աստուծոյ պաշտամունքը: Յուդայի ցեղէն պիտի ծնէր Մեսիան:

Աստուծոյ հաւատարիմ մնացող եբրայեցիները ամէն տարի կուգային իրենց նուէրները մատուցանելու Երուսաղէմի տաճարին, ուր կը գտնուէին Տապանակ Ուխտին և Օրէնքի տախտակները:

Դաւիթի գերդաստանին պատկանող քսան թագաւորներ իրարու յաջորդեցին Յուդայի թագաւորական աթոռին վրայ:

Ատոնց մէջ ալ գտնուեցան ամբարիշտներ. բայց զըստնուեցան նաեւ ճշմարիտ Աստուծոյ հաւատարիմ մնացողներ. որոնք բարեպաշտութեան կը մղէին ժողովուրդը:

Այս կարգի բարեպաշտ թագաւորներ էին Յովսափաս որ շատ մը փայլուն յաղթութիւններ ունեցաւ, Յովսափա որ յաղթեց Ամմոնացիներուն, և Նեբէիա որուն իշխանութեան օրով կ'ապրէր Նուայի մարգարէն:

Բայց հետզհետէ Յուդայի թագաւորներն ալ, հակառակ մարգարէներու ազդարարութեանց, հեռացան ճշմարիտ Աստուծոյ պաշտամունքէն:

Ասոնք պատժելու համար Աստուած զրկեց Բաբելոնի Նաբուոդոնոսոր թագաւորը, որ Երուսաղէմի վրայ քաղեց և անոր տիրեց: Տաճարը, քաղաքին պարիսպները և թագաւորին պալատը կործանուեցան: Դաւիթի քաղաքը աւերակներու կոյտ մը դարձաւ, բնակիչները գերի բռնուեցին և տարվաւ Բաբելոն տարուեցան (606 Ք. Ա.), ուր եօթնամասն տարի գերի մնացին:

Յուդայի թագաւորութիւնը (375) տարի տեւած էր: Այն ատեն է որ Նեբւիա մարգարէն, Ս. Քաղաքին աւերակներուն մէջ նստած, երգեց իր նշանաւոր Ողբերը:

Ե.— ՅՈՎՆԱՆ ՄԱՐԳԱՐԷ

Յովնան մարգարէ Աստուծոյ հրաման ստացաւ Նինուէ երթալ, և այնտեղի ժողովուրդին իմացնել թէ քաղաքը ի մօտոյ պիտի կործանի իր մեղքերուն համար:

Յովնան, այս պաշտօնին վտանգներէն սարսափահար, նաւ նստաւ՝ ուրիշ երկիր փախչելու:

Ծովու վրայ սոսկալի փոթորիկ մը փրթաւ: Նաւը ընկըմէն լատսնդին մէջ էր, երբ Յովնան, զգալով թէ Աստուծոյ ձեռքն է որ զինք կը պատժէ, ըսաւ որ զինքը ծով նետեն: Անմիջապէս փոթորիկը հանդարտեցաւ:

Յովնան Նինուէի մէջ:

Ծովուն մէջ կէտ ձուկ մը կլլեց Յովնանը, և երեք օր երեք գիշեր իր փոքրին մէջ պահեց, յետոյ ողջ ողջ ցամաքին վրայ նետեց:

Յովնան այն ատեն Նինուէ գնաց, և Աստուծոյ հրամանին համաձայն քարոզեց թէ իրենց մեղքերուն համար Նինուէ քաղաքը պիտի կործանի:

Այս քաղաքին բնակիչները լսեցին Աստուծոյ խօսքերը, զղջում յայտնեցին անկեղծօրէն. և Աստուած ներեց անոնց:

2. — ԵՂԻԱ ՄԱՐԳԱՐԷ

Իսրայէլի թագաւորներուն մէջ ամէնէն չար և ամբարիշտն էր Ահաաբ: Ամուսնացած էր Յեզաբել անուն կռապաշտ իշխանուհիի մը հետ, և Սամարիա քաղաքին մէջ կռատուն մը շինել տուած էր Բաղալ կոչուած սուտ աստուածին համար:

Այդ ժամանակները Իսրայէլի մէջ կար Եղիա անունով մարգարէ մը: Այս սուրբ մարդը համարձակօրէն Աքաաբի գնաց, յանդիմանեց անոր ամբարշտութիւնը, և ըսաւ.

— Որովհետեւ բարկացուցիր Աստուած, երեք տարի կաթիլ մը անձրեւ չպիտի գայ:

Այդ օրէն սկսեալ երկինքը փակուեցաւ, և սոսկալի սով ծագեցաւ Իսրայէլի երկրին մէջ:

Ե Ղ Ի Ա Յ Ի Ն Ր Ա Շ Ք Ն Ե Ր Ը

Եղիա, Աքաաբի բարկութենէն խուսափելու համար, փախաւ անապատ և գնաց Սաբեիքա որ կը գտնուէր Սիդոնացւոց երկրին մէջ:

Քաղաքին մօտենալու ատեն տեսաւ աղքատիկ այրի կին մը, որ փայտ կը ժողվէր: Անկէ խնդրեց որ ուտելիք տայ իրեն:

— Աւա՛ղ, հաց չունիմ, պատասխանեց կինը. բոլոր մը ալիւր և քիչ մը իւղ միայն կայ ամանիս մէջ: Փայտ կը ժողվեմ որ վերջին հացը շինեմ. ես ու զաւակս այդ ալ ուտելէ ետքը պիտի մեռնինք անշուշտ անօթութենէ:

— Մի՛ վախար, պատասխանեց Եղիա, գնա՛ և ունեցածովդ հաց պատրաստէ. որովհետեւ Աստուած կ'ըսէ թէ քու տաշտեղ ալիւրը և ամանեղ իւղը չպիտի պակսի:

Կինը հնազանդեցաւ: Հաց պատրաստեց և Եղիայի տուաւ որ կերաւ:

Այրի կնոջ բարեսրտութեան իբրեւ վարձատրութիւն, անոր ալիւրը և իւղը չպակսեցաւ ամբողջ սովի տարիներուն:

Ժամանակ մը ետքը, այդ խեղճ այրիին տղան հիւանդացաւ և մեռաւ: Յուսահատ մայրը իր մեռած զաւակը տաւ Եղիային: Մարգարէն ջերմեռանդ աղօթք մը ըրաւ Աստուծոյ, և տղան ողջացաւ:

ԵՂԻԱՅԻ ՆՈՐ ՀՐԱՇՔՆԵՐԸ

Երբ սովի երեք տարիները անցան, Աստուած հրամայեց Եղիայի՝ երթալ թագաւորին ներկայանալ:

— Դո՛ւն ես որ նեղութեան կը մատնես Իսրայէլը, հարցուց Աքաաբ:

— Ե՛ս չեմ, պատասխանեց Եղիա քաջարի համարձակութեամբ մը. դո՛ւն ես, որ Աստուծոյ հրամաններուն չես հնազանդիր, և քու ժողովուրդդ կը մատնես անոր արդար պատիժներուն:

Եւ Եղիա չարունակեց.

— Ե՛ս միայն մնացած եմ ճշմարիտ Աստուծոյ մարգարէներէն, մինչ չորս հարիւր յիսուն հոգիներ կան Բահաղի քաղաքէն: Թող մեզի երկու եղ տան. մէկը անոնք թող առնեն, մորթեն և դնեն փայտի վրայ առանց կրակի. մէկն ալ ինձ թող տրուի, նոյնը ընելու համար: Անոնք թող Բահաղին աղօթեն, իսկ ես՝ Եհովային: Այն Աստուածը որ կրակ իջեցնէ զոհի սեղանին վրայ՝ ա՛ն միայն թող ճանչցուի ճշմարիտ Աստուած:

Եղիայի առաջարկը ընդունուեցաւ: Բահաղի քուրմերը եղ մը մորթեցին, և բարձրաձայն աղաղակեցին իրենց չաստուածին, բայց ան խուլ մնաց անոնց աղաղակներուն:

Եղիա եւս պատրաստեց իր ողջակէզը. ջուրով ողողեց փայտերը, և ջերմեռանդ աղօթք մը ուղղեց Աստուծոյ: Անմիջապէս կրակ ինկաւ երկինքէն և այրեց զոհը:

Միեւնոյն ատեն բարերար անձրեւ մը վերջ տուաւ քրեք տարիէ ի վեր աիրող երաշտութեան:

ԵՂԻԱ ՀՐԵՂԷՆ ԿԱՌԻՈՎ ԵՐԿԻՆԻ Կ'ԵԼԼԷ

Եղիա, Աստուծոյ հրամանով իրեն աշակերտ ընտրած էր Եղիսէն:

Օր մը երբ անոնք Յորդանան գետին եզերքը կը պըտըտէին և կը խօսակցէին, հրեղէն կառք մը՝ հրեղէն ձիերով լծուած՝ երկինք բարձրացուց Եղիան:

Եղիսէ կը նայէր ետեւէն ու կը գոչէր, «Հա՛յր, հա՛յր, Իսրայէլի կառքը և անոր հեծեալները», մինչեւ որ կառքը աչքէն աներեւոյթ եղաւ:

Հրեղէն ձիերով հրեղէն կառք մը երկինք բարձրացուց Եղիան:

Այն ատեն Եղիսէ առաւ Եղիայի վերարկուն, զոր ան վերէն իրեն վրայ ձգած էր, և ժառանգեց անոր կրկին ոգին, այսինքն մարգարէութեան ձիրքը և հրաշագործութեան կարողութիւնը:

Եղիայի պէս, Եղիսէ ալ նշանաւոր եղաւ իր հրաշագործութիւններով:

Է. — ՏՈՎԲԻԹ

Ասորեստանի Թագաւորին նինուէ տարած գերիններուն մէջ կը գտնուէր Տովբիթ անուն Իսրայէլացի մը:

Այս բարի մարդը միշտ հաւատարիմ մնաց Աստուծոյ, և նշանաւոր եղաւ իր առաքինութիւններով: Ունեցածը կը բաժնէր իր գերութեան ընկերներուն հետ, և կը յորդորէր զանոնք՝ հաւատքին չափանցնել միակ ճշմարիտ Աստուծոյ:

Ասորեստանի յաջորդող Թագաւորը խիստ թշնամութեամբ վարուեցաւ Իսրայէլացիներուն հետ, հալածեց զանոնք, չափեր սպաննեց, և արգիլեց անոնց գերեզմաններու մէջ թաղուիլը անգամ:

Բայց Տովբիթ շարունակեց իր անձնուիրութիւնները, ոմանք մխիթարելով, ուրիշներու օգնելով, և մեռելները քաղելով գաղտնապէս:

Ասորեստանի Թագաւորը, Տովբիթը պատժելու համար, գրաւեց անոր ինչքերը, և մահուան հրաման արձակեց:

ՏՈՎԲԻԹԻ ԱԶԳԵՐԸ ԿԸ ԿՈՒՐՆԱՆ

Տովբիթ, Թագաւորին բարկութենէն խուսափելու համար, պահուըտեցաւ կնոջը և զաւկին հետ. բոլոյց գաղտնապէս կը շարունակէր իր անձնուիրութիւնները:

Օր մը երբ, սաստիկ յոգնած, կը քնանար պատի մը տակ, թռչուններու բոցնէ մը ծիծեռնակ մը ծրտեց անոր աչքերուն մէջ, և բարի մարդը կոյր եղաւ:

Տովբիթ չարանջաց բնաւ, և իր դժբախտութեան մէջ՝ պահեց սրտին խաղաղութիւնը:

Աստուած թոյլատրած էր որ դժբախտութեան ենթարկուի այս բարի մարդը, անոր համար անշուշտ որ անոր համակերպութիւնը և առաքինութիւնները օրինակ ըլլան ուրիշներու:

Եւ իրօք, Տովբիթ հաւատարիմ մնաց իր կրօնքին. վեհանձն և առատաձեռն էր հարստութեան ժամանակ, համբերող եղաւ նեղութեան մէջ, և անխախտ պահեց իր վստահութիւնը Աստուծոյ վրայ:

ՏՈՎԲԻԹԻ ԽՐԱՏՆԵՐԸ ԻՐ ԶԱԽԿԻՆ

Տովբիթ կարծելով որ մահը մօտ է, քովը կանչեց իր որդին՝ Տուբիա՝ և ըսաւ անոր.

— Մտիկ ըրէ՛, զաւակս, հօրդ վերջին խօսքերը, և մի՛ մոռնար. Աստուած մտքէդ մի՛ հաներ բնաւ, և զգուշացիր անոր կամքին հակառակ գործելէ: Գութ ունեցիր աղքատներուն, որպէս զի Աստուած ալ քեզի գութ ունենայ: Հեռու կեցիր հպարտութենէ որ բոլոր մոլութեանց աղբիւրն է: Մի՛ ըներ ուրիշներուն, ինչ որ չես ուզեր որ քեզի ընեն: Իմաստուններուն խորհուրդին հետեւէ, և չարերու հետ ընկեր մի՛ ըլլար:

ՏՈՒԲԻԱՅԻ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆԸ

Այս իմաստուն խրատները տալէ ետքը, Տովբիթ իմացուց իր զաւակին թէ Մարաց հեռաւոր երկիրը բնակող Գաբայէլ անուն իսրայէլացիի մը կարեւոր գումար մը փոխ

տուած էր ժամանակաւ, պատուիրեց որ երթայ անկէ ուզէ այդ գումարը, և ըսաւ որ այդ երկար ճամբորդութեան համար առաջնորդ մը գտնէ իրեն:

Տուբիա դուրս ելաւ, և մէկուն հանդիպեցաւ որ ճամբորդութեան կը պատրաստուէր: Աստուծոյ հրեշտակն էր ան. բայց Տուբիա չգիտցաւ: Հրաւիրեց զայն իրեն ընկերանալու, ան ալ հաւանեցաւ սիրով:

Տուբիա իր ծնողքը ողջագուրեց, և հրաժեշտ առնելով, երկու ընկերները ճամբայ ելան:

Երբ Տիգրիս գետին եզերքը հասան, Տուբիա գետը մտաւ և կը լողնար: Եւ ահա վիթխարի ձուկ մը իր վրայ եկաւ՝ կարծես զինքը լափելու համար: Տուբիա շատ վախեցաւ, բայց իր ընկերոջը տուած խորհուրդին վրայ, բռնեց ցամաք քաշեց զայն: Պահեցին անոր սիրտը, լեարդն ու լեզին, որոնք կրնային դեղ ըլլալ: Միան ալ պահեցին, երկարատեւ ճամբորդութեան միջոցին իբրեւ ուտելիք ծառայելու համար:

Օրերով քալելէ ետքը, երկու ճամբորդները հասան Մարաստանի մայրաքաղաքը՝ Նիքասսակ՝ ուր մեծ ուրախութեամբ ընդունուեցան Ռակուէլէն, որ Տովբիթի ազգական էր և մէկ հատիկ աղջիկ մը ունէր՝ Սառա անունով: Այս աղջիկը եօթը անգամ ամուսնացած էր, բայց ամէն անգամուն ալ փեսաները հարսնիքին յաջորդ գիշերը մեռեր էին: Ասոր համար տխուր էր:

Տուբիայի ընկերը առաջարկեց որ Սառա և Տուբիա ամուսնանան միասին: Աղջկան հայրն ու մայրը չուզեցին, մեղքնալով աղան: Բայց եղած պնդումին վրայ, ամուսնութիւնը կատարուեցաւ: Տուբիա հրեշտակին խորհուրդով ձուկին լեարդը կրակին մէջ ձգեց և ծխեց, որով կրցաւ մահէն ազատուիլ:

Տուբիա տասնըփնդ օր մնաց Ռակուէլի տունը, և այդ միջոցին հրեշտակը առանձին գնաց Գաբայէլի, և անկէ առնելով Տովբիթի պահանջած գումարը, վերադարձաւ Տուբիայի քով:

Տառնեւհինգ օր ետքը, հարսը՝ օժիտներով, փեսան և հրեշտակը նինուէ վերադարձան Տովբիթի քով:

Տովբիթ և իր կինը որ սաստիկ անհանգիստ եղած էին անոնց ուշանալուն համար, ուրախութեան արցունքներով ընդունեցին զիրենք:

Տուբիա, հրեշտակին խորհուրդով, ձուկին մաղձը քսեց Տովբիթի աչքերուն, որոնք առողջացան ու բացուեցան:

Ամէնքը օրհնեցին զԱստուած: Եօթը օր շարունակ ուրախութիւններ եղան, Տուբիայի ամուսնութիւնը տօնելու համար:

Տովբիթ, երբ վարձաւորել ուզեց իր զաւակին հաւատարիմ ընկերը, ա՛յն ատեն միայն ճանչցուց ան ինքզինքը, ըսելով.

— Ես Ռափայիկն եմ, մէկը ա՛յն եօթը հրեշտակներէն որ Աստուծոյ առջեւ կը կենան. հիմա ա՛լ ժամանակը եկած է որ ես դառնամ Անոր քով որ զիս զրկեց,

Այս ըսելով հրեշտակը անհետացաւ, խոր զմայլանքի մէջ թողլով այս սուրբ մարդուն ընտանիքը:

Տ Ո Վ Բ Ի Թ Ի Մ Ա Հ Ը

Տովբիթ իր աչքին լոյսը վերստանալէն ետքը քառասուն երկու տարի եւս ապրեցաւ երջանիկ կեանքով մը: Անոր մահէն ետքը, իր զաւակը գնաց ապրեցաւ իր աներոջը՝ Ռակուէլի հետ, զւր շատ կը սիրէր, և մեռաւ ինքնաւոր և ինը տարեկան:

Իր զաւակներն ու թոռները հետեւեցան իր առաքինի ընթացքին, և ապրեցան Աստուծոյ պատուիրաններուն համաձայն:

Յուդիթ Հոդեփեռնէսի գլուխը կտրած:

Ը. — Յ Ո Ւ Դ Ի Թ

Յուդիթ մանկամարդ և բարեպաշտ աչրի կին մըն էր, որ Յուդայի երկրին Բեաիղուա քաղաքին մէջ առանձին կ'ապրէր ազօթելով և ծոմապահութեամբ, երբ Նաբուքո՜դոնոսոր թագաւորին զօրավարը՝ Հոդեփեռնէս՝ եկաւ պաշարեց քաղաքը:

Յուսահատական վիճակի մէջ էին քաղաքին բնակիչները, և կը խորհէին անձնատուր ըլլալ: Յուդիթ երբ այս իմացաւ, կանչեց քաղաքին մեծամեծերը, յորդորեց որ յոյսերնին Աստուծոյ չկտրեն, և ինք յանձն առաւ ազատել քաղաքը:

Հագուեցաւ, զարդարուեցաւ, և իր աղախինին հետ քաղաքէն դուրս ելլելով յաջողեցաւ թշնամի բանակը մըտ-

նել, և իր վարպետ և իմաստուն խօսքերովը գրաւեց Հոգեփեռնէսի վատահոլթիւնը, և ապահովցուց զայն թէ չուտով Բեռիզուա քաղաքը իր ձեռքը պիտի յանձնէ:

Երեք օր ետքը Հոգեփեռնէս խնջոյք մը տուաւ, որուն հրաւիրուեցաւ նաեւ Յուդիթ: Խնջոյքէն ետք, Բաբելացի զօրավարը այնքան գինովցած էր որ խորունկ քունի մէջ ինկաւ: Երբ ամէն մարդ իր վրանը գնաց, Յուդիթ առանձին մնաց Հոգեփեռնէսի հետ, և առիթէն օգտուելով, Աստուծոյ օգնութիւնը խնդրելէ ետքը, առաւ Հոգեփեռնէսի սուրը և կտրեց անոր գլուխը, զոր յաղթանակով տարաւ յանձնեց իր քաղաքի մեծամեծներուն:

Այն ատեն քաղաքին բնակիչները մեծ ուրախութեամբ յարձակեցան պաշարողներուն վրայ, որոնք իրենց զօրավարին սպանութենէն չփոթած աւ սարսափած, ցիր ու ցան եղան, ահագին աւար թողլով Իսրայէլացիներուն ձեռքը:

Յուդիթ, այդ քաջասիրտ կինը, մեծ հիացում և յարգանք վայելեց քաղաքին մէջ, և երկար ժամանակ ապրելէ ետքը, մեռաւ հարիւր հինգ տարեկան:

Բոլոր Իսրայէլացիք եօթը որ սուգ բռնեցին անոր մահուան վրայ:

ԱՄՓՈՓՈՒՄ Ե. ՇՐՋԱՆԻ

Ա. — Սաւուղ ժողովուրդին կողմէ քաղաւոր ընտրուելով, շատ յալթանակներ տարաւ Իսրայէլի բնամիւններուն վրայ: Բայց յանգաւոր գտնուեցաւ չհնազանդելով Աստուծոյ հրամաններուն, և Աստուած երես ձգեց զայն:

Սամուել իբրեւ Սաւուղի յաջորդ, Դաւիթը քաղաւոր օծեց:

Դաւիթ յալթեց Գողիաթի եւ Փղճացիներուն, բայց Սաւուղ անոր յաջորդութիւններուն նախանձելով հալածեց զինքը:

Սաւուղ Փղճացիներուն դէմ մղած պատերազմի մը մէջ սպաննուեցաւ:

Դաւիթ անոր յաջորդեց:

Բ. — Դաւիթ իր քաղաւորութեան մայրաքաղաքը քաւ Յրուսալէմը: Մեծ մեղով մը յանցապարս գտնուեցաւ: Իր գլջումին հակառակ՝ պատժուեցաւ, իր գաւկին՝ Աբիսողոմի ապստամբութեամբը:

Գ. — Սողոմոն իր հօրը մահէն ետք յաջորդեց անոր, եւ քաղաւորական գահը բարձրացաւ: Նշանաւոր եղաւ իր իմաստութեամբ: Մեծ գօրութիւն եւ փառք վասկեցաւ: Բայց ի վերջոյ, Աստուծոյ հետ իր ուխտին անհաւատարմ գտնուեցաւ:

Դ. — Իսրայէլի ասաներկու ցեղերը բաժնուելով, զատ զատ երկու քաղաւորութիւն հիմնեցին. Յուդայի եւ Իսրայէլի քաղաւորութիւնները:

Իսրայէլի քաղաւոր Յերոբոամի յաջորդները մեծ մասամբ ամբարիժ քաղաւորներ եղան: Ասորեստանցիները առաւելցին Իսրայէլի երկիրը, եւ Նինուէ գետի տարին տար ցեղերը (718 Ք. Ա.):

Ե. — Դաւիթի ցեղէն Բաւ քաղաւորներ Ռոբոամի յաջորդեցին Յուդայի երկրին մէջ: Ասոնցմէ ալ շատեր ամբարիժ եղան: Բայց իրենցմէ ոմանք, ինչպէս Յովսափատ, Յովթամ եւ Եղիկիա, նշանաւոր եղան իրենց բարեպաշտութեամբ:

Վերջապէս ամբարճութիւնը ծայր տասնհանգին հասաւ Յուդայի երկրին մէջ ալ, եւ Բաբելոնի Նաբուքոդոնոսոր քաղաւորը կործանեց Երուսաղէմը եւ Հրեաները գետի տարաւ Բաբելոն (606 Ք. Ա.):

Զ. — Աստուած մարգարէներ դրկեց, Իսրայէլացիները հրաւիրելու համար որ նշմարիս Աստուծոյ պաշտեն: Ասոնց մէջ նշանաւոր եղան Եսայի, Երեմիա, Յովնան որ անհնազանդ գտնուելուն համար պատժուեցաւ, Եղիա որ պայքարեցաւ ամբարիժ Ահաբ քաղաւորին դէմ, եւ անոր աշակերտը՝ Եղիսէ:

Է. — Նինուէի գերութեան միջոցին Տովբիթ նշանաւոր եղաւ իր բարեպաշտութեամբ, գրաստութեամբ եւ Աստուծոյ վրայ ունեցած վստահութեամբ:

Ը. — Յուդայի քաղաւորութեան վերջանալուն մօտ, Յուդիթ անուն քաջասիրտ կին մը Բեռիզուա քաղաքը ազատեց, սպաննելով Հոգեփեռնէսը, որ զօրավարն էր Նաբուքոդոնոսորի:

ՎԵՅԵՐՈՐԴ ՇՐՋԱՆ

ԲԱԲԵԼՈՆԻ ԳԵՐՈՒԹԵՆԷՆ

ՄԻՆՉԵԻ ՅԻՍՈՒՍԻ ԾՆՈՒՆԴԸ

(606 — 1 Բ. Ա.)

Ա. — ԴԱՆԻԷԼ ՄԱՐԳԱՐԷ

ԴԱՆԻԷԼ ԵՒ ԻՐ ԸՆԿԵՐՆԵՐԸ

Բաբելոն տարուած գերիներուն մէջէն Նաբուքոդոնոսոր թագաւորը ընտրած էր գեղեցիկ և ուշիմ մանուկներ, որոնք իր պալատին մէջ կը կրթուէին և Քաղդէացեաց գիտութիւնները կը սորվէին: Ատոնց մէջ կը գտնուէին Դանիէլ և իր երեք ընկերները՝ Անանիա, Ազարիա և Միսայէլ: Թագաւորը հրամայած էր որ անոնց ալ տրուի ճիշդ իր ճաշակած միսէն և գինիէն: Բայց երիտասարդ Իսրայէլացիները մերժեցին ուտել այն կերակուրները, որոնք արգիւտուած էին Մովսիսական օրէնքով:

ԵՐԵՔ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐԸ ՀՆՈՅԻՆ ՄԷՋ

Նաբուքոդոնոսոր, տարած յաղթութիւններէն զինուած, իր մէկ ոսկիէ արձանը կանգնել տուած էր, և բոլոր հպատակներուն հրամայած էր որ երթան անոր երկրպագութիւն ընեն:

Անանիա, Ազարիա և Միսայէլ, որոնց անունը թա-

գաւորին ներքինապետին կողմէ փոխուած և դրուած էր Սեդրաք, Միսաք և Աբեղնագով, մերժեցին երկրպագել, և սին թէ աւելի լաւ կը համարին մեռնիլ, քան թէ այդ կուռքին երկրպագել:

Թագաւորը այս մերժումէն բարկանալով, հրամայեց երեք մանուկները կապել և բոբբոքած հնոցի մը մէջ նետել:

Բայց Աստուած կը հսկէր իր հաւատարիմ ծառաներուն վրայ. բոցերը բնառ քիսա չպատճառեցին երեք մանուկներուն, այլ այրեցին զանոնք կաշկանդող կապերը միայն, այնպէս որ անոնք հնոցին մէջ կը պտտէին օրհնութեան ֆրգեր երգելով Աստուծոյ:

Նաբուքոդոնոսոր, այս հրաշքէն ազդուած, հնոցէն հանել տուաւ երեք մանուկները, և ոչ միայն ազատ թողուց զանոնք՝ ուղածնուն պէս վարուելու, այլև առաջուրնէ աւելի բարձր պաշտօններ տուաւ անոնց:

ԴԱՆԻԷԼ ԱՌԻԻԾՆԵՐՈՒ ԳՈՒԲԻՆ ՄԷՋ

Դանիէլ որ երկու անգամ առիթ ունեցած էր բացատրելու Նաբուքոդոնոսորի երկու երազները, որոնք սարսափի մատներ էին զինքը, մեծ համարում կը վայելէր թագաւորին մօտ:

Պալատականները, նախանձելով անոր վայելած համարումէն, խորհեցան կորուստի մատնել զայն: Թեւազրեցին թագաւորին որ հրամայէ իր բոլոր հպատակներուն՝ երեսուն օր չարունակ իրեն միայն աղօթք ընել, և հակառակողը մահուամբ պատժել:

Ինչպէս գուշակած էին Դանիէլի թշնամիները, մարգարէն մտիկ չըբաւ այս հրամանին, և չարունակեց պաշտել յաւիտենական ճշմարիտ Աստուածը: Իր այս վարմունքը յայտնուեցաւ և Դանիէլ առիւծներու գութը նետուեցաւ:

Դանիէլ առիւծներու գութին մէջ.

Յաջորդ առաւել կանուխ, թագաւորը խղճահարուելով, գութին մօտեցաւ և Դանիէլը կանչեց ըսելով.

— Դանիէլ, ո՛վ իմ հաւատարիմ ծառաս, այն Աստուածը զոր դուն կը պաշտես, քեզ չէ՞ ազատած արդեօք առիւծներու եռախէն:

— Այո՛, պատասխանեց մարգարէն, Աստուծոյ հրեշտակը պահպանեց զիս ամէն վտանգէ, որովհետեւ ու և է չարիք գործած չեմ:

Թագաւորը սաստիկ ուրախանալով, հրամայեց որ մարգարէն գութէն հանեն, և այնտեղ նստեն զրպարտիչները, որոնք անմիջապէս գիշատուեցան զազաններէն:

Դ Ե Ր Ո Ւ Թ Ե Ա Ն Վ Ե Ր Զ Ը

Մարգարէներուն կողմէ գուշակուած ժամանակը եկած էր, գերութեան վերջնաւուն մասին:

Նաբուքոդոնոսորի թոռը, Բաղսասար, այն ժամանակ նստած էր Բաբելոնի թագաւորական գահը:

Օր մը երբ գեղխութեան տուած էր ինքզինքը, և գինի կը խմէր երուսաղէմի տաճարին նուիրական անօթներով, ձեռք մը տեսաւ որ պատին վրայ անձանթ բառեր կը գրէր. — Մահե, Թեկեղ, Փարես:

Խորհուրդ հարցուցին Դանիէլի, որ յայտնեց թէ այս բառերը կ'իմացնէին թէ վերջ պիտի գտնէ Բաբելոնի թագաւորութիւնը, և երկիրը պիտի իյնայ Պարսից իշխանութեան տակ:

Եւ յիշուի, այդ գիշեր իսկ Բաբելոնը գրաւուեցաւ Պարսիկներու Կիւրոս թագաւորին կողմէ:

Կիւրոս իշխանութեան առաջին տարիին մէջ, Դանիէլի խնդրանքին վրայ, հրովարտակ մը հանեց, որ կ'արտօնէր Հրեաներուն՝ վերադառնալ երուսաղէմ, և հոն վերաշինել Տաճարը:

Այսպէս վերջ գտաւ Բաբելոնի գերութիւնը (536 Ք. Ա.):

Մեծ խանդավառութիւն առաջ բերաւ այս հրովարտակը Հրեաներուն մէջ: Մասնաւորապէս Յուդայի և Բեւերիամի միջոցով իրենց պետերով, նաև քահանաներ և Ղեւտացիներ, վերադարձան երուսաղէմ. հոն զացողներուն թիւը 40000ը կ'անցնէր: Կիւրոս թագաւոր յանձնեց Աստուծոյ տաճարին անօթները, որոնք Նաբուքոդոնոսոր երուսաղէմէն բերեր էր:

Մեկնողներու առաջնորդներն էին Դաւիթի Տունէն Զօրաբաբէլ և Յեսու քահանայապետ:

Երուսաղէմ հասնելու երկրորդ տարին սկսան Տաճարին վերաշինութեանը, մեծ ուրախութեամբ և կրօնական հանգչանքով:

Քանի մը տարի ետքը, Եղրաս որ ուշիմ և գիտնական մարդ մըն էր, Երուսաղէմ դարձաւ՝ շատ մը քահանաներու, Ղեւտացիներու և բազմաթիւ ժողովրդեան հետ: Վերականգնեց աստուածապաշտութեան կարգը՝ Մովսէսի գրուածներուն համաձայն, և Մովսէսի ժամանակէն մնացած բոլոր գրուածները հաւաքեց և մէկ Գիրք մը ըրաւ:

Ժամանակ մը ետքը Պարսից Արտաշէս թագաւորին պաշտօնեաներէն Նեեմի, որ Դաւիթի ցեղէն էր, արտօնուեցաւ Երուսաղէմ դառնալ, և իր յորդորդերով ու ջանքերով սկսուեցաւ քաղաքին պարիսպներուն և զուռներուն շինութեան:

Ժողովուրդը ուխտեց հաւատարիմ մնալ Աստուծոյ:

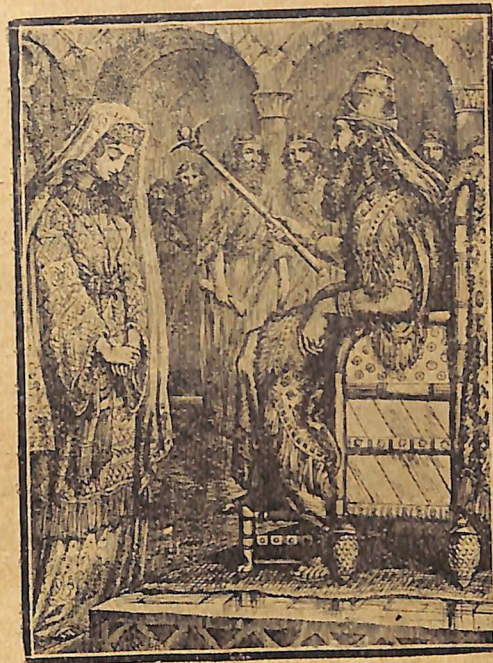
Բ. — Ե Ս Թ Ե Ր

Ե Ս Թ Ե Ր Ե Ի Մ Ո Ւ Ր Թ Ք Է

Պարսկաստանի մայրաքաղաք Սիւսի մէջ կ'ապրէր շատ գեղեցիկ մանկամարդ աղջիկ մը՝ Նսրէր անունով: Մովսիսական կրօնքի պատուիրանները սորված էր, և ուշադիր կը հետեւէր անոնց՝ առանձին ապրելով իր հօրեղբայր Մուրթքէի հետ:

Այն ժամանակ Պարսից թագաւորն էր Արտաշէս, որ իրեն թագուհի ըրաւ այդ գեղեցիկ աղջիկը:

Քիչ ատեն ետքը Մուրթքէ երեւան հանեց թագաւորին կեանքին դէմ պատրաստուած դաւադրութիւն մը, որուն տեղեկացուց Նսթերը, և այս վերջինն ալ իմացուց Արտաշէսին:

Նսրէր թագաւորին կը ներկայանայ:

Հ Ա Մ Ա Ն Ի Գ Ո Ռ Ո Զ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն Ը

Այն ժամանակ Արտաշէսի պալատին մէջ կը գտնուէր Համան անունով իշխան մը, որ թագաւորէն վայելած չնորհքէն հպարտացած, հրամայեց որ ամէն մարդ իրեն երկընդադու թիւն ընէ: Բոլորը հնազանդեցան, Մուրթքէ միայն մերժեց, խորհելով որ այդպիսի պատիւ մը ձգմարիտ Աստուծոյ միայն կը վայլէ:

Համան, այս թշնամանքէն զայրացած, որոշեց վրէժ լուծել Մուրթքէէն և բոլոր Հրեաներէն: Թագաւորէն հրովարտակ մը ձեռք բերաւ, որով կը հրամայուէր բոլոր Հրեաները կոսորել որոշեալ օր մը: Մուրթքէին համար ալ կախաղան մը պատրաստեց:

Ե Ս Թ Ե Ր Ի Ա Ն Ջ Ն Ո Ի Ի Ր Ո Ի Թ Ի Ի Ն Ը

Եսթեր, Մուրթքէէն իմանալով տխուր լուրը, յանձն առաւ Արտաշէսի ներկայանալ և բարեխօսել Հրեաներուն համար, թէեւ մահուան պատիժով արգիլուած էր՝ առանց կանչուելու թագաւորին ներկայանալ:

Աստուծոյ ազօթք ընելէ ետքը, Եսթեր դողալով գնաց Արտաշէս թագաւորին քով, որ Եսթերը տեսնելուն՝ խոժոռ նայուածք մը ձգեց անոր վրայ: Եսթեր վախէն նուազեցաւ:

Բայց նոյն վայրկեանին Աստուած կակղացուց թագաւորին սիրտը: Արտաշէս վար իջաւ գահէն, և Եսթերի մօտենալով ըսաւ.

— Ի՞նչ կը փափաքիս, Եսթեր, եթէ թագաւորութեանս կէսն ալ ուզես, պիտի տամ:

— Կը խնդրեմ թագաւորէն, պատասխանեց Եսթեր, որ հաճի վաղը ներկայ գտնուիլ խնջոյքի մը զոր պատարաստեր եմ, և Համանն ալ իրեն հետ բերէ: Հոն պիտի յայտնեմ իմ խնդիրքս:

Թագաւորը հաւանութիւն յայտնեց:

Մ Ո Ի Ի Թ Ք Է Ի Յ Ա Ղ Թ Ա Ն Ա Կ Ը

Այդ զիշերը թագաւորին քունը չտարաւ, կարդալ տըլաւ իր թագաւորութեան յիշատակները, որու միջոցին կարդացուեցաւ նաեւ այն զաւազրութեան դէպքը, զոր Մուրթքէ երեւան հաներ էր:

— Այս մարդուն ի՞նչ վարձատրութիւն եղաւ, հարցուց թագաւորը:

— Ոչինչ, պատասխանեցին:

Ասոր վրայ թագաւորը կանչեց Համանը և հարցուց անոր.

— Ի՞նչ պէտք է ընել այն մարդուն զոր թագաւորը կ'ուզէ փառաւորել:

Համան կարծելով որ իրեն վրայ կը դառնայ խնդիրը, պատասխանեց.

— Պէտք է արքայական պատմութեան հազցնել այդ մարդուն, թափօրով պտտցնել Սխիս քաղաքին մէջ. պատարաստել, լատին աւագ պաշտօնատարը անոր ձիուն սանձէն բռնած, պէտք է հարկադրէ բոլոր բնակիչները որ երկրպագեն անոր առջեւ:

— Գնա՛ չուտով այդպէ՛ս ըսէ Մուրթքէին, հրամայեց թագաւորը:

Պէտք էր հնազանդիլ: Երբ Համան, տրտում ու վրդու ված, տուն դարձաւ, եկան իմաց տուին որ թագուհին խնջոյքին պէտք է ներկայ գտնուի:

Հ Ա Մ Ա Ն Ի Պ Ա Տ Ժ Ո Ի Ի Լ Ը

Խնջոյքէն ետքը Եսթեր թագաւորին ոտքը իյնալով, պաղատեցաւ որ չնորհէ իր կեանքը և ամբողջ իր աղգակիցներուն կեանքը:

Այն ատեն է որ յայտնեց թէ ինքը Հրեայ է, և մէջտեղ հանեց Համանի վատ ծրագիրները և Մուրթքէի գէմ անոր ունեցած ատելութիւնը:

Թագաւորը սաստիկ բարկացաւ, և իր գայրոյթը ծայր սաստիճանի հասաւ, երբ լսեց որ Համան կախաղան մը պատրաստեր է Մուրթքէի համար: Ուտի հրամայեց որ նոյն կախաղանէն կախեն Համանը, անոր հարստութիւնը Եսթերի տրուի, և պաշտօնը Մուրթքէի յանձնուի: Պատահեց Հրեաներու դէմ հանած հրովարտակը, և անոր հակառակ հրամանադրով մը չատ պատիւներ և ազատութիւն չնորհեց Հրեաներուն:

Գ. — ՀՐԵԱՆԵՐԸ ԳԵՐՈՒԹԵՆԷ ԵՏՔ

Պարսից տէրութեան անկումով, Հրէաստան Մեծն Աղեքսանդրի և անոր յաջորդներուն ձեռքն անցաւ, և մասնաւորապէս Ասորոց իշխանութեան տակ հալածանքներու ենթարկուեցաւ: Այս հալածանքները սաստիկ եղան Անտիոքոսի օրով, որ կը հարկադրէր Երուսաղէմի մէջ կուռք պաշտել: Շատեր լաւագոյն կը համարէին մեռնիլ, քան թէ Աստուծոյ օրէնքին հակառակ չարժիլ: Ատոնց մէջ կը գտնուէին Եղիազար քահանան, և Շամուէն անուն կինը՝ իր եօթը որդիներով,

ԵՂԻԱԶԱՐԻ ՆԱՀԱՏԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

Եղիազար քահանայ իննսուն տարեկան էր: Կը ստիպէին զինքը որ կուռքերու մատուցուած զոհերու միւսը ուտէ. բացարձակապէս մերժեց և ըսաւ թէ մեռնիլը աւելի աղէկ է իրեն համար:

Ասոր վրայ չարչարելու տարին սուրբ ծերունին: Իր բարեկամները անոր մեղքնալով, գաղտնապէս ուրիշ միւս բերին զոհի միսին տեղ, և խնդրեցին որ չմերժէ ատիկա:

— Իմ տարիքիս պատշաճ չէ կեղծել, ըսաւ ծերունին հպարտութեամբ, և սուտս վատուածին մը պիտի ըլլար:

Այս խօսքերէն ետքը, Եղիազար կը թողուր որ զինքը չարչարեն, և կ'օրհնէր զԱստուած:

Այսպէս նահատակուեցաւ բարի ծերունին, առաքինութեան ու քաջարի հաւատքի և մարտիրոսութեան գեղեցիկ օրինակ ընծայելով:

ՄԱԿԱՐԱՅԵՅԻ ԵՕԹԸ ԵՂԻԱՅՐԵՐԸ

Շամուէն անուն կին մը եօթը զաւակ ունէր, որոնք ծանօթ են Մակարայեցի եօթը եղբայրներ անունով:

Անոնք ներկայացան Անտիոքոսի, որ կը ստիպէր զիրենք՝ զոհ մատուցանել կուռքերուն:

Բայց բոլորն ալ իրենց տարիքէն վեր հոգեկան ուժ ցոյց տուին: Առանց վարկեան մը տկարանալու, սիրով կրեցին սոսկալի չարչարանքներ՝ իրենց մօրը աչքին տակ:

Թագաւորը անոնց զխուճ մօրթը հանել տուաւ, լեզունին կտրել տուաւ, սղոցել տուաւ անոնց ոտքերն ու ձեռքերը, և վերջապէս եռացող ջուրի կաթսայի մը մէջ նետել տուաւ զանոնք:

Եօթը մարտիրոսներու մայրը, փոխանակ ընկճուելու այս չարչարանքներու տեսարանէն, ընդհակառակն կը քաջալերէր զաւակները՝ երկինքը ցուցնելով անոնց:

Անտիոքոս զայրանալով, նոյն չարչարանքներով նահատակել տուաւ անոնց մայրն ալ:

ՄԱՏԱԹԻԱ ԵՒ ԻՐ ԶԱԽԱԿՆԵՐԸ

Երուսաղէմի մէջ կ'ապրէր Մատթիա անուն ծերունի մը, որ հինգ զաւակ ունէր. — Յովնանէս, Սիմոն, Յուդա, Յովսափաս և Եղիազար:

Հալածանքէ ազատուելու համար, Մատթիա իր զաւակներուն հետ լեռները ապաստանեցաւ, և ճշմարիտ Աստուծոյ ծառանքը հրաւիրեց իրեն միանալու:

Երբ բաւական շառցաւ իրենց թիւը և կրցան բանակ մը կազմել, այս անձնազոհ մարդիկը պատեցան Յուդայի երկիրը, կործանեցին կուռքերը, և ճշմարիտ Աստուծոյ պաշտամունքը վերահաստատեցին:

Մատթիա մեռնելու առին իր բանակին պետ կարգեց

իր զաւակներէն Յուդա որ սրտոտ մարդ մըն էր: Քաջու-
թեան հրաշքներ գործեց և բազմաթիւ յաղթութիւններ տա-
րաւ: Բայց վերջապէս կռիւի մը մէջ բազմաթիւ թշնամի-
ներէ ընկճուեցաւ, և նետահար մեռաւ: Իր հայրենակից-
ները փառաւոր յուզարկաւորութիւն մը ըրին, և երկար ա-
տեն իր սուգը պահեցին:

ԵՂԻՍՏԱՐԻ ԱՆՁՆՈՒԻՐՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՄԱՀԸ

Յուդա Մակաբէի եղբայրները շարունակեցին թշնամիին
դէմ կռուիլ և յաջողութիւններ ունեցան: Ատոնցմէ մէկը՝
Նլիազար՝ նշանաւոր եղաւ իր քաջութեամբ:

Թշնամի բանակին մէջ նշմարելով արքայական գորգե-
րով ծածկուած փիղ մը, եղիազար խորհեցաւ որ թագաւորը
անոր վրայ կը գտնուի: Ուստի ինքզինքը զոհելով ընդհա-
նուրին օգուտին համար, յաջողեցաւ փիղին փորին տակ
մտնել, և սպաննել զայն:

Բայց զժբախտաբար ինք ալ մեռաւ, իր զոհին ծան-
րութեան տակ ճգմուելով:

ԹԱԳԱՒՈՐՈՒԹԵԱՆ ՎԵՐԱՀԱՍՏԱՏՈՒՄԸ

Յուդա Մակաբէէն ետքը հրամանատարութիւնը անցաւ
իր եղբայրներուն, յետոյ այս վերջիններու զաւակներուն:

Ատոնցմէ մէկը այնքան ընդարձակեց իր ուժը, որ թա-
գաւորի տիրոջ ստացաւ:

Սակայն աւելի ետքը Հրէաստան հարկատու եղաւ Հռո-
մայեցւոյ, որոնք Հերովդէսը զրին այդ երկրին թագաւո-
րական զահին վրայ: Ասոր իշխանութեան վերջերն էր որ,
մարգարէներու զուշակութեան համեմատ, ծնաւ Փրկիչը՝
ՅԻՍՈՒՍ ՔՐԻՍՏՈՍ:

ԱՄՓՈՓՈՒՄ Զ. ՇՐՋԱՆԻ

Ա. Հրեաները գերութեան մէջ Ասուծոյ դարձան: Դա-
նիէլ, որ Բաբելոնի արեւելիքին մէջ կրթուած էր, նշանաւոր
եղաւ իր բարեպաշտութեամբ:

Բաբելոնի կայսրութեան անկումէն ետք, Դանիէլ Պար-
սից Կիւրոս քագաւորէն հրովարտակ ստացաւ, որով վերջ կը
սրուէր գերութեան:

Բ. — Պարսկաստան մնացած Հրեաները կոսորածէ մը
ազատեցան, զնորհիւ անձնութեանը Եսթէրի, որ Հրեանի
մըն էր եւ քագուհի եղած:

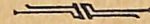
Գ. — Հրեասան ի վերջոյ ինկաւ Ասորոց տիրապետու-
թեան տակ, եւ ենթարկուեցաւ սոսկալի չարչարանքներու:

Մակաբայեցւոյ գերդասանը ազատագրեց երկիրը:

Թագաւորութիւնը վերահաստատուեցաւ. բայց շատ չան-
ցած Հրեասան հարկատու եղաւ Հռոմայեցւոյ, որոնք Հերով-
դէսը դրին զահուն վրայ. ասոր օրով ծնաւ ՅԻՍՈՒՍ ՔՐԻՍՏՈՍ:

Վ Ե Ր Զ

ԹԵԼԱԴՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐՈՒՆ

ԱՄԷՆԷՆ ԱՌԱՋ կը յանձնարարուի Պատ. Ուսուցիչներսն՝ որ դասը նախ իրենք կարդան տղոց, բացատրելով ի հարկին դժուարահասկնալի բառերը, թէեւ հնար եղածին չափ զգուշացած ենք ատոնցմէ։ Այն բառերը կամ խօսքերը, որոնք մասնաւոր կարեւորութիւն ունին կամ բացատրութեան կը կարօտին, տարբեր գրով գրուած են, ուշադրութիւն գրաւելու համար։ Տղաք պէտք չէ թութակի պէս գոց ընեն դասը, այլ ուշադիր կարդան մէկ քանի անգամ, ու յետոյ պատմեն նիւթը։ Գոց պէտք է սորվին միայն իւրաքանչիւր շրջանի ամփոփումները։

ԱՇԽԱՐՀԻ ՍՏԵՂԾՈՒՒՂԸ. — Բացատրել տղոց՝ Աստուծոյ գոյութիւնը, յառաջ բերելով ստեղծագործութեան հրաշալիքները, երկիրը՝ իր գեղեցկութիւններով, երկինքը՝ իր շքեղութիւններով որոնք առդիմֆներ են յաւիտենապէս կայ եղող Պատճառի մը, որ է Աստուած։ Իրենց աչքին առջեւ, ձեռքին տակ գտնուած առարկաներով ցուցնել տղոց թէ ատոնք շինող մը ունին։ Միայն թէ մարդ գտնուած բան մը կը ծեւափոխէ, կը շինէ, մինչ Աստուած ստեղծեց ոչինչէն։ Աստուած ամենակարող է։ Բայց ստեղծուածը կատարուած է աստիճանաբար, կարգ ու կանոնով, նախ պարզը, յետոյ աւելի կատարեալը. նախ հանրային Նիւթերը, յետոյ բոյսերը, յետոյ կենդանիները եւ վերջապէս մարդը, որ ամէնէն կատարեալն է։ Եւ մարդ իրեն պէտք եղած բաները պատրաստ գտաւ։ Ի՞նչ պիտի ըլլար իր վիճակը եթէ առաջ ինք ստեղծուէր, երբ լոյս չկար, երբ անպատրաստ էր ամէն ինչ։ Աստուած իմաստուն է եւ բարի։ Տիեզերքը լեցուած է իր բարիքներով։ — Առ այժմ պէտք չկայ ծանրանալու վեց օրերու կամ դարաշրջաններու վրայ։ — Երկւորդ օրւան Հաստատութիւնը պէտք է հասկնալ երկրի մթնոլորտը։ — Մարդ՝ Աստուծոյ պատկերին պէս ստեղծուած է, ոչ թէ մարմինով, (որովհետեւ Աստուած հոգի է), այլ հոգիովը, մտքի կարողութիւնովը, որով կրնայ իջիւել աշխարհի մէջ գտնուած ամէն բաներու վրայ։

ԱՌԱՄ ԵՒԱՅԻ ԱՆՉՆԱԶԱՆԴՈՒԹԻՒՆԸ. — Կարեւոր դասեր կան հոս։ Մարդ անիշխան է, կամքի ազատութիւն ունի. բայց պէտք է գործածէ Աստուծոյ տուած խելքը. «Իմաստութեան սկիզբը Աստուծոյ վախն է», Անոր վրայ հաւատքը, վստահութիւնն է, որովհետեւ Ան բարի է անհունապէս. փորձիչը՝ Սատանան՝ եկաւ օձի կերպարանքով. մենք ալ ամէն օր փորձիչներ կ'ունենանք, չար ընկերներ, գէշ մտածումներ, որոնցմէ զգուշանալ կը պատուիրէ մեզի խելքը, ողջմտութիւնը։ Տղաք,

մասնաւորապէս, պէտք չէ խաբուին փայլուն բաներէ։ Իրենց ուսուցիչները, ծնողքը շատ աւելի աղէկ գիտեն ինչ որ իրենց օգտակար է. ուստի պէտք է հնազանդին անոնց, եթէ նոյնիսկ հակառակ գայ իրենց կամքին, կամ խելքերն չհասնի։— Աղամեւա մեղանչեցին եւ պատժուեցան, դրախտէն վռնուելով։ Բոլոր մարդիկ ալ անոնց պէս մահւան պատիժի կ'ենթարկուին, որովհետեւ անոնց խաբուիլը խրատ չէ եղած մեզի։ Մենք ալ շատ անգամ կը խաբուինք փորձիչ սատանային չար թելադրութիւններէն։ Անոնք յանցանքը գործելէ ետքը լսեցին Աստուծոյ ռեւանայնը։ Մարդիկ ալ կը լսեն այդ ոտնածայնը, խղճի ձայնը, բայց շատ անգամ կը խիղղեն այդ ձայնը։ Ընն զղջար, ինչպէս չը զղջացին Աղամ ու եւա, եւ յանցանքը իրարու վրայ ձգեցին։ Դիտելի է, վերջապէս, որ Աստուծոյ անէծքը օրհնութիւն մը եղաւ մարդուն. աշխատութիւնը մարդը սիրելի կ'ընէ Աստուծոյ, եւ օրհնութիւն ու յաջողութիւն կը բերէ։

ԿԱՅԷՆ ԵՒ ԱՔԷԼ.— Շաշտել Կայէնի նախանձուութիւնը, սրտի չարութիւնը, յիսակալութիւնը եւ Աստուծոյ արդարութենէն չխրատուիլը։ Արէլ, ընդհակառակն, բարի էր, մարդու էր սրտով, եւ իր ունեցածին ամէնէն աղէկը կ'ընծայէր Աստուծոյ։ Կայէն անզիղջ մնաց իր ոճիւրէն ետք ալ, եւ խղճի տանջանքներով թափառական եղաւ երկրի վրայ, զրկուած ներումի յոյսէ։

ՆՈՅ ԵՒ ԶՐՀԵՂԵՂԸ.— Ուշադրութիւն դարձնել Նոյի հաւատքին վերայ։ Տապանին շինութիւնը, որ 120 տարի տեսեց, աւիթ մըն էր՝ մարդոց՝ զղջումի գալու, ինչ որ չընէին եւ Աստուծոյ արդար պատիժը հրաւիրեցին իրենց վրայ։ Նոյ եւ իր ընտանիքը ազատեցաւ իր աստուածապաշտութեան համար։ Տապանէն ելլելէ ետքը, Նոյ զոհ ըրաւ Աստուծոյ. մարդիկ պէտք է միշտ երախտագէտ ըլլան իրենց վայելած բարիքներուն համար։

ԱՇՏՈՐԱԿԱՇԻՆՈՒԹԵԱՆ պատմութիւնը աւիթ մը կրնայ ըլլալ՝ տոյգ պարզելու ամբարտաւան ինքնահաւանութեան քեանքեր։ Օգտակար է քարտէսի վրայ ցուցնել այն վայրը ուրկէ դէպի հարաւ իջան Նոյի սերունդները, նաեւ Սենաարը, Միջագետքը։

ԱՐՐԱՀԱՄ.— Յուացնել Աբրահամի հաւատքը եւ վստահութիւնը Աստուծոյ վրայ։ Քարտէսի վրայ ցուցնել Միջագետքը (Տիգրիս եւ Եփրատ գետերուն մէջտեղ) եւ Քանանու երկիրը։ Անդրադառնալ այն հեռաւորութեան վրայ որ կը բաժնէր երկու հողամասերը։ Գոնէ 200 ժամու ճամբայ էր աւագուտ անապատներու։ Աբրահամ իր ընտանիքով, ծառաներով, աղախիններով, կենդանիներու հօտերով եւն. պիտի անցնէր այդ անծայր անապատէն ուր շատ տեղ չուրն ալ կը պակսէր, օրական հինգ ժամ քալելով, առնուազն 10 օրուան ճամբայ կտրելով, եւ միշտ դէպի Արեւմուտք երթալով։ Մեծ զոհողութիւն էր իր հայրենիքը, իրեն

ծանօթ երկիրը թողուլ եւ երթալ դէպի անծանօթը, շատ մը վտանգներու մէջ (վայրի գազաններ եւն.)։ Բայց մեծ էր Աբրահամի հաւատքը ճշմարիտ Աստուծոյ վրայ, որ կը պաշտպանէր զինքը, եւ սիրով ըրաւ այդ զոհողութիւնը, որ վարձատրուեցաւ՝ հասնելով Քանանու երկիրը, կանանչ արօտատեղիներով, պարտէզներով, այգիներով, ծառերով եւ Յորդանան արծաթափայլ գետով։ Եւ Աբրահամ իր երախտագիտութիւնը յայտնեց՝ սեղան կանգնելով Աստուծոյ։

Աբրահամի եւ Դովտի բաժանման ատեն երկուքին մէջ անայլալ մնաց խաղաղութիւնը։ Աբրահամ թողուց որ Դովտ ընտրէ իր ուզած լաւագոյն կողմը, իսկ ինքը գնաց միւս կողմը հաստատուելու։

ՍՈՂՈՄ ԵՒ ԳՈՄՐՈՒ կործանման պատմութեան մէջ աստուածային պատիժը բացայայտ է։ Դովտի կինը պատժուեցաւ աղի արծան դաւնալով. որովհետեւ ակամայ կը հեռանար։ Մարդիկ երբ ինքզինքնին բռնորովին աշխարհային զուարճութեանց կուտան եւ կը մոռնան Աստուած, վերջ ի վերջոյ կը պատժուին։

ԻՍՍՀԱԿԻ ԱՄՈՒՍՆՈՒԹԵԱՆ առթիւ շեշտել Ռեբեկայի բարեկրթութիւնը եւ ուրիշին ծառայութիւն մատուցանելու բարի տրամադրութիւնը, որ գնահատուեցաւ ու վարձատրուեցաւ։

ԵՍՍԱ ԵՒ ՅԱՆՈՒ.— Եսաւ զրկուեցաւ իր անդրանկութեան իրաւունքէն, որ մեծ առաւելութիւններ կ'ընծայէր իրեն։ Հօրը մահէն ետքը ընտանիքին պետք կ'ըլլար եւ կը հրաժայէր միւսներուն, հօրը ժառանգութենէն կրկին բաժին կը ստանար։ Եսաւ այս բոլորէն հրաժարեցաւ ոսպնաթանի մը համար. յիմա՛ր թեթեւամտութիւն. Յակոբի ըրածը խաբէութիւն էր անշուշտ, եւ ատոր համար նեղութիւններ կրեց. մինչեւ խառն ճաւորողել եւ քսան տարի լաբանի քով ծառայել ստիպուելով, եւ խաբուելով անկէ որ նախ տգեղ Լիան իրեն կնութեան տուաւ փոխանակ Հռաքելի զոր կը սիրէր. Բայց Աստուած վարձատրեց զինքը՝ իր հեզ քնանորութեան, խոհեմութեան եւ աստուածապաշտութեան համար։

ՅՈՎՍԷփ ԳԵՂԵՑԻԿ. — Յակոբ Յովսէփը կը սիրէր՝ անոր բարութեան եւ Հռաքելէն ծնած ըլլալուն համար։ Ապահովաբար Յովսէփի մեծամտութիւն կը ցուցնէր սիրուած ըլլալուն համար։ Եղբայրներուն նախանձը բնական էր, բայց անոնք չարութիւնը ծայր աստիճանի հասցուցին, իրենց եղբայրը սպաննել խղիւղելով, ջուրի գուրը նետելով եւ վերջապէս իրեւ գերի ծախելով։ Շեշտել թէ մէկ չարութիւնը ծնունդ կուտայ ուրիշներու։ Նախանձը ատելութիւն առաջ բերաւ, ատելութիւնը ոճիր. եւ այս՝ վատ ստախօսութեան, իրենց ոճիրը ծածկելու համար, որով սաստիկ վշտացուցին իրենց հայրը։

Խօսիլ գերեզմանութեան բարբարոս սովորութեան վրայ, նկարագրել գերիներու թշուառ վիճակը, տէրերու անգթութիւնը։ Յովսէփ

իր տէրերուն հետ Բանանէն եգիպտոս, բուպիկ ոտքով, կրակոտ աւագ-
ներուն վրայ ճամբորդել հարկադրուած ատեն անշուշտ խորհեցաւ իր
մեծամտութեան տխուր հետեւանքներուն վրայ, եւ ունեցաւ խոնար-
հութեան հոգի, զգաստութիւն, հաւատք Ղստուծոյ վրայ, սիրուեցաւ ա-
մէնէն եւ վարձատրուեցաւ Աստուծմէ: Դաճնապէս՝ կը նշանակէ տեսակ
մը ոստիկանութեան նախարար:

Փարաւոնի երազին մեկնութեան առթիւ բացատրել թէ շատ երազ-
ներ բնական պատճառներէ (ծանրաբեռնուած ստամոքս, կռնակի վրայ
պառկած քնանալ եւլն.) առաջ կուգան եւ իմաստ չունին. բայց կան
երազներ որ Աստուծոյ կողմէ ազդարարութիւններ են, եւ ասոնք տեսիլ
կը կոչուին: Այս կարգէն էին Փարաւոնի երազները: Բացատրել նեղոս
գետին մեծ դերը եգիպտոսի բարեբերութեան համար:

ՅԱԿՈԲԻ ԶԱԽԱՆԵՐԸ ԵՔԻՊՏՈՍԻ ՄԷՁ — Ուշադրութիւն հրաւիրել
որ Յովսէփի խստութիւնները աւերելոյթ էին, իր եղբայրները փորձելու
համար: Շեշտել անոր անյիշալարութիւնն եւ եղբայրսիրութիւնը: Անդ-
րադառնալ թէ աստուածային տնօրինութիւնները միշտ բարի են, թէեւ
մեզի համար անհասկնալի: Յովսէփ գերի տարուած ժամանակ չէր գի-
տեր թէ եգիպտոսի փոխարքայ պիտի ըլլայ. իր դժբախտութիւնը
պատճառ եղաւ մեծ բարեբախտութեան մը՝ իրեն, իր գելդաստանին
եւ իր ցեղին համար, որ եգիպտոսի քաղաքակիրթ միջավայրին մէջ
զարգացաւ:

ՅՈՐ.— Յորի պատմութիւնը պարզ եւ թելադրող է. հոն կը ցոյանայ
Յորի համբերութիւնը: Մարդիկ ամենադառն փորձերու մէջ ալ առանց
դժգոհելու պէտք է վստահ ըլլան ամենաբարին Աստուծոյ զթութեան,

ՄՈՍՎԷՍ.— Իսրայէլացիներու կրած չարչարանքին առթիւ, յիշել
եգիպտոսի բուրգերը, կոթողները, մեհեանները, որոնք արդիւնք էին
գերիններու տարապարհակալ շահատուութեան: Իսրայէլացիք առանց վար-
ճատութեան եւ ի հարկին ծեծի տակ կը ստիպուէին կատարել ծանր
աշխատանքներ. — ուսով ջուր կրել՝ ոռոգելու համար այն բարձր
տեղերը ուր նեղոսի ջուրները չէին հասնիր, աղիւս շինել կաւով եւ մէջը
յարդ խառնուած, եւ չորցնել կիզիչ արեւին տակ, մեհեաններ, բուլ գոյ
եւ պարիսպներ շինել եւլն. Մովսէս թէեւ պալատին մէջ մեծցած, բայց
ապահովաբար իր մանկութեան շրջանին մօրը կաթին հետ ծծած էր
իր ցեղին սէրը. շեշտել անոր ազգասիրութիւնը, արդարասիրութիւնը,
աստուածապաշտութիւնը: Ան պաշտպան մըն էր տկարին եւ զրկու-
ածին: Այս զգացումները անշուշտ մղեցին զինքը՝ զրկեալ երբայցին
պաշտպանելու համար սպաննել եգիպտացին. թէեւ ազնիւ նպատակով
կատարուած, բայց անխորհուրդ գործ մըն էր ըրածը, ոճիր մը. որուն
համար պատժուեցաւ, ստիպուելով փախչիլ եգիպտոսէն, հեռու իր
ազգակիցներէն: Այրող մորենինն առթիւ կարելի է յիշել թէ Աստուած

զանազան միջոցներ ունի ինքզինքը յայտնելու: Կրնայ պատմուիլ ման
րամասնութիւնը. «Կօշիկդ հանէ զի այստեղ սուրբ է», եւ այս առթիւ
շեշտել տղոց՝ սրբ սվայրերու մէջ ակնածալից կեցուածք մը ունենալու
պէտքը: Տասը պատիժները եւ Կարմիր Ծովէն անցքը եթէ ուզուի իսկ
իբրեւ բնական երեւոյթներ բացատրել, անոնք կը մնան միշտ հրաշքի
սահմանին մէջ, որովհետեւ կատարուէին ճիշդ այն պահուն, երբ ստի-
պողական պէտք կար աստուածային միջամտութեան: Այս կէտին վրայ
խօսիլ, կը մնայ ուսուցչաց շրջահայեաց կամքին, Կրակէ եւ ամպէ
սիւնները, որ կ'առաջնորդէին իսրայէլացիներուն. նշաններ էին Աստու-
ծոյ հովանաւորութեան. եւ անհրաժեշտ այն ատենի մարդկութեան հա-
մար: Հիմայ մենք ունինք մեզի առաջնորդ՝ Քրիստոսի Ս. Աւետարանը,
Ս. Խաչը եւ Քրիստոսնէական Ս. Եկեղեցին՝ մարգարէներու: առաքեալ-
ներու եւ Ս. Հայրերու պատշոյրաններով:

ՏԱՄԱՐԱՆԵԱՅ ՊԱՏՈՒԻՐԱՆՆԵՐԸ կամ Բարոյական Օրէնքը տա-
լով Աստուած թէ՛ իսրայէլի ժողովուրդին եւ թէ ամբողջ մարդկութեան
երջանկութիւնը սահմանեց: Առաջին չորսը մարդոց դէպի Աստուած ու-
նեցած պարտականութիւնները կը գծեն: Իսկ վերջին վեցը՝ մարդոց
դէպ իրենց ընկերը պարտքերը: Ձանալ այդ պատուիրաններու ոգին
բացատրել տղոց: Հիմա կուռք չենք պաշտեր հին կռապաշտներուն
պէս, բայց կուռք պաշտած կ'ըլլանք, երբ դրամը եւ աշխարհի ճոխու-
թիւնները կը գրաւեն մեր ամբողջ միտքը եւ կը մոռնանք ճշմարիտ
Աստուծոյ: Գ. պատուիրանին առթիւ շեշտել ճշմարտախօսութեան
անհրաժեշտութիւնը, իբրեւ առաջին պայման ուղիղ, պարկեշտ տղու
որուն «Այո»ն Այո եւ «Ոչ»ը ոչ պէտք է ըլլայ: Դ. պատուիրանին առ-
թիւ բացատրել թէ շաքար չիւրակի փոխուած է Քրիստոսի Ա. դա-
րուն, ի պատիւ Քրիստոսի հրաշափառ Յարութեան, Զ. եւ Ը. պատ-
ուիրաններուն առթիւ ըսել թէ միայն զէնքով չէ որ մարդ սպանութիւն
կ'ընէ. այլ լեզուով ալ, երբ մէկը կը զրպարտէ, կ'անուանարկէ. կ'ան-
պատուէ, զայն բարոյապէս մեռցնել ուզելով: Նոյնպէս, գողութիւնը
միայն զիշեր ատեն տուներ մտնելով կամ դրամարկղներ կոտորելով կամ
յափշտակելով կատարուածը չէ: Գողութիւն են հաւասարապէս առւե-
տուրի մէջ պակաս կշռելը, խարդախուած ապրանք քշելը, օրինաւոր
շահէն շատ աւելի, կրկնապատիկ, եռապատիկ գնով ծախելը, ընկերը
խաբելով ծեռքէն դրամ քաշելը եւլն.:

ՈՍԿԻ ՀՈՐԹԸ.— Երբայցիք իգիպտոսի մէջ տեսեր էին թէ հոն կը
պաշտեն Ապիս կովը, եւ անոր նմանութեամբ կուռք մը կը պահանջեն
Ահարոնէն, որ ակամայ ստիպուեցաւ համակերպիլ:

ԴԱՏԱՌՈՐՆԵՐ.— Դեղէնի պատմութիւնը առիթ պէտք է ըլլայ
սրտոտ, քաջարի նկարագրի եւ ճարպիկութեան առաւելութիւնը շեշ-
տելու բիրտ ուժին կամ թիւի բազմութեան վրայ:— Սամփսոն ցայտուն

օրինակ մըն է Թէ ի՞նչպէս մարդ իր անստոնեմ եւ անպարկեշտ վարմունքով, եւ կոտորածի բնատրուածեամբ կը կորոնցնէ Աստուծոյ կողմէ իրեն շնորհուած ձիրքերը : — Հեղի, բարեպաշտ եւ արդարասէր, բայց անկարող եղաւ իր զաւակները կրնելու, տկար համակերպութիւն մը ցոյց տուաւ Աստուծոյ ազդարարութեան, փոխանակ անկէ օգտուելու : Ինք եւ իր ժողովուրդը զո՞նք զացին իր տկարութեան եւ իր զաւակներուն չարութեան եւ անխղճութեան : Տապանակին ներկայութիւնը անօգուտ եղաւ պատերազմին մէջ, որովհետեւ Իսրայէլացիները իրենց սրտին մէջ չէին կրեր Աստուծոյ ներկայութիւնը : Արտաքին նշանները եւ ծէսերը չեն փրկեր մարդը, երբ ան միայն ատոնց կը յուսայ՝ առանց իր սրտին մէջ ունենալու Աստուծոյ սէրը :

Սամուէլ մանուկ հասակէն տիպար մըն է եղած աստուածապաշտ, ազնիւ մարդու, եւ այդ յատկութիւնները իր մէջ զարգանալով, եղաւ ապագային տիպար առաջնորդ մը իր ժողովուրդին :

ՀՈՒԻԹԻ պատմութիւնը փափուկ օրինակ մը կ'ընծայէ ընտանեկան մաքուր կեանքի՝ գուրգուրանքի եւ պարկեշտութեան : Բացատրութիւնը իր մէջն է : Դիտել որ մովաբացի (ոչ հրեայ) այդ կնոջ սերունդէն ծնաւ Յիսուս : Աստուած ցեղերու մէջ խտրի չի դնէր. սրտի մաքրութիւն միայն կը պահանջէ :

ՍԱՒՈՒՂԻ պատմութեան բարոյականը իր մէջն է. ուր որ Աստուծոյ փախը կը պակսի եւ նախանձ ու ատելութիւն կը տիրէ, հոն վերջ կը գտնէ ներքին երջանկութիւնը :

ԴԱԻԹԻ. — Շեշտել Դաւիթի նախանձախնդրութիւնը իր ցեղին պատուոյն՝ Գողիաթի դէմ կռուելու. առեն, նաեւ իր անձուրաց, բայց եւ յանդուգնեկարագիրը : Հին առեն սովորութիւն էր երբեմն պատերազմի բախտը մենամարտով վճռել : Նկատելի է իր վեհանձնութիւնը եւ իր զգուշատրութիւնը՝ Աստուծոյ Օծեալին (Սաւուդի) ձեռք չվերցնելու : Շեշտել իր աստուածապաշտութիւնը : — Ծանր մեղք մը զորքեց Դաւիթ, բայց օգտուեցաւ աստուածային ազդարարութենէն : Իր զոյւրմը անկեղծ էր, եւ Աստուած նկատի առաւ անոր ազնիւ յատկութիւնները եւ վերջին զոյւրմը Մեծ էր իր ոճիւրը, աւելի մեծ եղաւ իր զոյւրմը. Աստուծոյ համար Աստուած ներքէ իրեն :

ՍՈՂՈՄՈՆ. — Սողոմոն իմաստուն զորք մը ըրաւ արդէն՝ իմաստութիւն միայն խնդրելով Աստուծոյ : Տղաք պէտք է գիտնան Թէ իմաստութիւնը ամէն բանէ վեր է աշխարհի վրայ, ամէն բարութեան աղբիւրն է ան : Եւ « Իմաստութեան սկիզբը՝ Աստուծոյ վախն է », ինչպէս ըսած է նոյն ինքն Սողոմոն : Հետեւապէս իմաստուն զորք մըն էր ճշմարիտ Աստուծոյ փառաւոր տաճար մը կանգնելը : Սւա՞ղ որ կեանքին վերջին տարիները, վայելած փառքն ու պերճանքն շլանալով, իր կիրքերուն զերի իղաւ, մոռցաւ ճշմարիտ Աստուծոյ, եւ երկնային պատիժի ազդարարութիւն ընդունեց :

ԹԱԳԱՒՈՐՈՒԹԵԱՆ ԲԱԺԱՆՈՒՄԸ. — Ի վեր հանել Թէ երբ մարդիկ Աստուծոյ կը հեռանան, այսինքն բարոյական ու բնական օրէնքներու դէմ կը

վարուն, արդարութիւնը, պարկեշտութիւնը կը մոռնան, եւ իրենց սիրտը չարութեամբ լեցուն կ'ըլլայ, պատիժը ինքնին կուգայ անխուսափելի կերպով : Իսրայէլացիք իրենց կիրքերուն անձնատուր եղան, մեղկացան. տկարացան, եւ Թշնամիներուն յարձակումին տակ ընկճուեցան, որովհետեւ դիմադրելու ուժ չէր մնացած իրենց վրայ :

ՅՈՎՆԱՆ մարգարէին կէտ ձուկէ կ'լլուիլը եւ փորին մէջ երեք օր ողջ մնալը աստուածային հրաշք մըն է, եւ կարելիութիւնը հաստատուած գիտնականապէս : Խորհրդանշին է ան Յիսուսի երեք օր Թաղութէն ետքը յարութիւն առնելուն : Պատմութեան տիրող գաղափարն է Աստուծոյ զօրութիւնը բոլոր մարդոց վրայ հաւատարապէս : Նիսուէի բնակիչները պատիժէ զերծ մնացին, որովհետեւ ականջ զրին աստուածային պաշտպան, հաւատացին ու զղջացին :

ԵՂԻԱ. — Շեշտել Եղիայի անվեհեր ընծացքը Աբաբի հանդէպ, իր կատարեալ հաւատքը Աստուծոյ վրայ՝ իրեն տուաւ հրաշագործութեան կարողութիւն : Այսպէ՛ս հաստատած է արդէն մեր Տէրը Աւետարանին մէջ :

ՏՈՒԲԻԹ. — Աստուածաշնչական այս գողտրիկ պատմութեամբ իր մէջ կը ցոլացնէ արդէն բարոյականը : Տովբիթի բարութիւնը, ազգասիրութիւնը եւ անձնագործ բարեգործութիւնները վերջ ի վերջոյ կը վարձատրուին, դառն ու երկարատեւ փորձերէ ետքը :

ՅՈՒԳԻԹ տիպար մըն է չեմք ազգասիրութեան. աչք կ'առնէ ամէն վտանգ, նոյնիսկ իր պատիւին, իր կեանքին կորուստը՝ իր բաղաբը փրկելու Թէեւ յանդուգն բայց ազնիւ ծրագիրը գլուխ հանելու համար : Հողեփեռնէս զո՞նք էր իր շուպտութեան եւ արեցութեան :

ԴԱՆԻԵԼ հակառակ օտար երկրի վրայ, օտար արքունիքի մէջ կրթութիւն, չի մոռնար իր հայրենի ցեղային աւանդութիւնները, իր հայրերուն Աստուծոյ : Ինք եւ երեք մանուկները տիպարներ են ճշմարիտ, անձնագործ աստուածաբն : Ինք եւ երեք մանուկները պատմութիւնը, որ զրուած է Դանիէլի զրբին ծառայանքում : Երեք մանուկներու պատմութիւնը, որ զրուած է Դանիէլի զրբին մէջ, Հայ Եկեղեցիին մէջ կը կարդացուի Ծնունդի եւ Զատիկի ձրագալոյցի իրեն կունեներ :

ԵՂԻԱՅԱՐԻ եւ Մակաբայեցի եօթը եղբայրներու նահատակութիւնը զեղեցիկ առիթ մըն է ուսուցչին՝ ցոլացնելու ազնիւ նպատակի մը համար զոհուելու պատրաստակամ անձերու հոգեկան արիւնքները :

Յ Ա Ն Կ

Կարեւոր	Երես Գ.
Երկու խօսք, երկրորդ տպագրութեան առթիւ	Դ.
Աստուած՝ քերթուած Ա. Փանոսեանի, իբրեւ նախամուտ	5
Ա. ՇՐՋԱՆ.— Առխարհի ստեղծուելէն մինչեւ Զրհեղեղ	
Աշխարհի ստեղծուիլը	9
Դրախտ.— Ազամ Եւայի անհնազանդութիւնը	11
Կայէն և Աբէլ	13
Սէթ	14
Ամփոփում Ա. Շրջանի	14
Բ. ՇՐՋԱՆ. Զրհեղեղէն մինչեւ Աբրահամի կոչումը	
Նոյ և Զրհեղեղը	15
Աշտարակաշինութիւնը	18
Ամփոփում Բ. Շրջանի	18
Գ. ՇՐՋԱՆ. Աբրահամէն մինչեւ Եզր	
Ա. — Աբրահամ	
Աբրահամի կոչումը	19
Սողոմ և Գոմոր քաղաքներուն կործանումը	20
Իսահակի ծնունդը	21
Իսահակի ամուսնութիւնը	25
Բ. — Իսահակ	
Եսաւ և Յակոբ	26
Իսահակ կ'օրհնէ Յակոբը	28
Գ. — Յակոբ	
Յակոբի փախուստը և տեսիլքը	29
Յակոբ Միջագետքի մէջ	30
Յակոբ և Եսաւ կը հաշտուին	30

Գ. — Յովսէփի գեղեցիկ	31
Յովսէփի և իր եղբայրները	33
Յովսէփի Եգիպտոսի մէջ	34
Փարաւոնի երազները և Յովսէփի բարձրանալը	36
Յակոբի զաւակները Եգիպտոսի մէջ	38
Յակոբի որդիները նորէն Եգիպտոս կ'երթան	40
Յովսէփի ինքզինքը կը ճանչցնէ	40
Յակոբ Եգիպտոսի մէջ	41
Յակոբի և Յովսէփի մահը	42
Ե. — Յոր	43
Յորի բարեպաշտութիւնը և ենթարկուած փորձերը	44
Նոր փորձեր	45
Աստուած կը վարձատրէ Յորը	47
Զ. — Մովսէս	49
Մովսէսի ծնունդը	50
Մովսէսի փախուստը	
Իսրայէլացւոց ելքը Եգիպտոսէն	
Ամփոփում Գ. Շրջանի	
Գ. ՇՐՋԱՆ. — Եգիպտոսէն ելլելէն մինչեւ թագաւորութիւն հաստատուիլը	
Ա. — Իսրայէլացիք Անապատին մէջ	51
Կարմիր ծովէն անցքը	52
Անապատին մէջ	54
Տասնաբանեայ պատուիրանները	56
Ոսկիէ հորթը	
Վէրայութեան խորանը, Տապանակ Ուխտին և հրէական տօներ	58
Մովսէսի մահը	59
Բ. — Յեսու	60
Գ. — Դաւաւորներ	62
Գեղէոն	62
Սամիսոն	64
Հեղի և Սամուէլ	66
Սամուէլ՝ Իսրայէլացիներու վերջին զատաւորը	68

Դ. — Հուր	68
Ամփոփում Դ. Շրջանի	71
Ե. ՇՐՋԱՆ. — Թագաւորութեան հաստատուէն մինչեւ Բաբելոնի գերութիւնը	
Ա. — Սաւուլ	72
Սաւուլի անհնազանդութիւնը	73
Դաւիթ Սաւուլի մօտ	74
Դաւիթ և Գողիաթ	
Սաւուլի նախանձոտ ատելութիւնը և Դաւիթի վեհանձնութիւնը	76
Սաւուլի մահը	77
Բ. — Դաւիթ	
Դաւիթ թագաւոր կը հռչակուի	79
Դաւիթ մեծ մեղք մը կը գործէ	80
Արիստոքրատի ապստամբութիւնն և մահը	81
Դաւիթի վերջին տարիները	82
Գ. — Սողոմոն	
Սողոմոն իմաստութիւն կը խնդրէ Աստուծմէ	83
Սողոմոնի դատաստանը	83
Երուսաղէմի Տաճարին շինութիւնը. — Սողոմոնի փառքը	84
Սողոմոնի տաճարը	85
Դ. — Թագաւորութեան բաժանումը	
Յեղերը կ'ապստամբին Ռորովամի դէմ	86
Իսրայէլի թագաւորութիւնը. — Իր կռապաշտութիւնը	87
Յուդայի թագաւորութիւնը	87
Ե. — Յովնան մարգարէ	89
Զ. — Եիդա մարգարէ	90
Եղիայի հրաչքները	90
Եղիայի նոր հրաչքները	91
Եղիա հրեղէն կառքով երկինք կ'ելլէ	92
Է. — Տովբիթ	93
Տովբիթի աչքերը կը կուրնան	93
Տովբիթի խրատները իր զաւակին	94

Տուբիայի ճամբորդութիւնը	94
Տովբիթի մահը	96
Ը. — Յուդիք	97
Ամփոփում Ե. Շրջանի	98
2. ՇՐՋԱՆ. — Բաբելոնի գերութենէն մինչեւ Յիսուսի ծնունդը	
Ա. — Դանիէլ մարգարէ	
Դանիէլ և իր ընկերները	100
Երեք մանուկները հնոցին մէջ	100
Դանիէլ առիւծներու գութին մէջ	101
Դերութեան վերջը	103
Բ. — Նսքեր	
Նսթեր և Մուրթքէ	104
Համանի գոռողութիւնը	105
Նսթերի անձնուիրութիւնը	106
Մուրթքէի յաղթանակը	106
Համանի պատժուիլը	107
Գ. — Հրեաները գերութենէ ետքը	108
Նդիազարի նահատակութիւնը	108
Մակաբայեցի եօթը եղբայրները	109
Մատաթիա և իր զաւակները	109
Նդիազարի անձնուիրութիւնը և մահը	110
Թագաւորութեան վերահաստատումը	110
Ամփոփում 2. Շրջանի	111
Քելադութիւններ Ուսուցիչներուն	113

Մ. ՍՈՒԼԹ

Բարի Լոյս, Այսօրեան

Բարի Լոյս, Ա. Տարի

Բարի Լոյս, Բ. Տարի

Բարի Լոյս, Գ. Եւ Դ. Տարի

Լուսաւորակ Հայ ոսկեղինիկ դպրութեան Ա.

Հ. Բ. Ա. Բ.

№:

513

75

60

Մ. ԱՍԼԱՆԵԱՆ

Գիտութեան Դասեր Ա. Գիրք

30 դրուշ

» » Բ. »

40 »

» » Գ. »

75 »

» » Դ. »

85 »

ԱՆԴՐԱՆԻԿ ԿՈՐԱՊԵՏԵԱՆ

Տարերք Գիտութեանց Ա.

25 դրուշ

» » Բ.

35 »

» » Գ.

50 »

» » Դ.

60 »

Բնագիտական 125 Փորձեր Մ. Յ. Էնֆիլէճեան

25

Մարդկային Մարմինը Տր. Ստեփանեան

50

ԹՈՒԱՐԱՆՈՒԹԻՒՆ Պ. Պ. ԱՏՐՈՒՆԻ

Մանկական 30 Ա. Տարի 50 Բ. Տարի 55

ԶԱՐՄԱՅՐ Ծ. Վ. ԿԷՋԻՐԵԱՆ

Նախապատասխան կարգերու համար

Նոր Դասընթացը Կրօնի Հին Եւ Նոր Ուխտի 30 դրուշ

Տարր. Կարգ. » » Հին Ուխտի 35 Նոր Ուխտի 35

Միջին » Նոր Դասընթացը Կրօնի Հին Ուխտի 40 »

» » » » Նոր Ուխտի 50 »

Մ. ՔԶՆՅ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Ծաղկաբաղ Բրիտանական վարդապետութեան 50

Մ. ՆՈՒՊԱՐԵԱՆ

Ֆրանս-հայ գրականի թատրան 100 »

Հ. Ա. ԽՈՆՃԵԱՆ

Նոր Աշխարհագրութիւն Տարրական 40 »

» » Միջին 75 »

» » Բարձրագոյն 125 »

Լուսադրիւր Մանկավարժական Քերական 5

ԳԻՆ 40 ՂՐԸ.